

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1913.

Andra kammaren.

Nr 24.

Lördagen den 29 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen angående elektriska anläggningar för marinens behov i Karlskrona;

till bankoutskottet propositionen angående pension till förre båtsmannen Martin Svensson Hellström;

till statsutskottet propositionen angående förslagsanslaget till sjöbeväringens vapenövningar samt beklädnad och ersättning därför;

till bankoutskottet propositionen angående semester för vaktmästaren vid flottans pensionskassa m. m.;

till statsutskottet propositionen angående beredande av löneförhöjning åt vissa befattningshavare hos generaltullstyrelsen;

till lagutskottet propositionen angående viss ändring i gällande bestämmelser om vägar;

till statsutskottet propositionerna:

angående täckande av brist å det till uppförande av ett hospital å Sätters kungsgård och därintill gränsande mark anvisade anslag; och

angående medgivande för överläkaren vid Lunds hospital och asyl medicine doktorn Oskar Teodor Nerander att komma i åtnjutande av de från och med år 1911 fastställda avlöningsförmåner för överläkare vid Lunds hospital och asyl;

till bankoutskottet propositionerna:

angående pension för extra provinsialläkaren Richard Nathanael Hagelin;

angående pension åt materialförvaltaren vid statens järnvägsbyggnader G. A. Lindströms änka Klara Vilhelmina Gustava Lindström, född Karlsson; och

angående pension till åtskilliga arbetare vid statens järnvägar; till jordbruksutskottet propositionen angående försäljning av frälseutjorden Mjölby nr 6 samt lägenheterna Mjölby nr 41 och Mjölby nr 40 m. m.;

till bankoutskottet propositionerna:

angående tilläggspension å allmänna indragningsstaten åt fortifikationskassören och redogöraren H. F. W. Geete;

Andra kammarens protokoll 1913. Nr 24.

angående pension å allmänna indragningsstaten åt sergeanten av första klassen vid Smålands husarregemente C. E. F. Colliander; angående pension å allmänna indragningsstaten åt sergeanten av första klassen vid Andra livgrenadjärregementet N. G. Boqvist; angående pension å allmänna indragningsstaten åt musiksergeanten vid Hälsinge regemente C. A. Clementz; och angående pension åt stenarbetaren J. A. Engberg; samt till statsutskottet propositionerna: angående uppförande av en förrådsbyggnad i Boden; och angående skjutbana för Skaraborgs regemente.

§ 2.

Herr statsrådet *Schotte* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ombyggnad av Malmö statsbangård.

Denna proposition bordlades på begäran.

§ 3.

Ang. inrättande av ett statsobligationslotteri.

Till avgörande förelåg först Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, i anledning av herrar Bäckströms och Wikströms motion, nr 244, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om inrättande av ett statsobligationslotteri.

I en inom Andra kammaren av herrar *Bäckström* och *Wikström* avgiven motion, nr 244, hade hemställts, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter utredning rörande möjligheten och lämpligheten av att inom vårt land inrätta ett statsobligationslotteri, för Riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr Bäckström, som yttrade: Herr talman! Av utskottets yttrande framgår, att utskottet ställt sig ganska välvilligt till motionen. Utskottet säger: »Det är sålunda betydelsefulla syften, som enligt motionärernas uppfattning borde komma att vinnas genom förverkligandet av detta förslag». Det skulle av utskottets uttalande vilja synas, som om utskottets hemställan bort bli tillstyrkande, men utskottet hänvisar till, att en utredning rörande icke blott den fråga, som motionen avser, utan även lotterifrågan i allmänhet, redan föranstaltats, och att man sålunda nu icke bör mer än hänvisa till densamma, och utskottet slutar med dessa ord: »Då sålunda mo-

tionärernas önskemål i vad det avser utredning av frågan redan är förverkligat», får utskottet hemställa, att motionen icke måtte föranleda till någon åtgärd.

Jag har därför varit något tveksam, huruvida jag nu skulle ens med det allra kortaste uttalande upptaga kammarens tid uti denna fråga, men det är ju så, när man närmare tänker på den tidigare behandlingen av frågan om ett statslotteri och de åtgärder som föreslagits med anledning av lotterimotioner, särskilt de åtgärder som gått ut på skärpta bestämmelser i syfte att förhindra lotterispel på utlandet, och då det möjligen kunde vara så, att den utredning, utskottet här påpekar, skulle gå i samma riktning, alltså utmyнна i någonting liknande — men detta dock är något, som, enligt vad vi i motionen framhållit, ingalunda är till fyllest eller ens lyckligt — tror jag, då denna kammare helt visst torde godtaga utskottets mening om det betydelsefulla i att en utredning kommer till stånd och det betydelsefulla i, att någonting åtgjordes i motionens riktning, det enligt mitt förmenande vore välbetänkt, om det markerades, att kammaren i sitt bifall till utskottets hemställan också inlägger ett uttalande för, att något måtte åtgöras i motionens syfte, nämligen att en allsidig utredning må komma till stånd och att sedan för Riksdagen framläggas det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Härutöver har jag för närvarande ingenting att anföra, utan ber endast att, med understrykande av vad jag sålunda framhållit, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härpå anförde:

Herr Lundgren i Vendelsberg: Herr talman, mina herrar! Till vad den föregående ärade talaren anført angående den nu föreliggande motionen har jag endast att å utskottets vägnar svara, att vi inom utskottet gjort oss underrättade om, att Kungl. Maj:t redan föranstaltat om en utredning angående lotterifrågan i hela dess vidd och att sålunda även den fråga, som denna motion avhandlar, kommer under denna utredning.

Nu ha motionärerna för sin del visserligen begärt en utredning särskilt om ett statsobligationslotteri, och det kan ju synas, som om denna sak icke skulle falla under den allmänna lotterifrågan. Men vi ha verkligen fått kännedom om, att Kungl. Maj:t i sin förutnämnda utredning upptager även denna fråga. Utskottet har därför följt en gammal praxis att, då en fråga redan är under utredning, avstyrka skrivelseförslag angående densamma. Då det härtill kan sägas, att motionärerna redan fått sin önskan fram, så har utskottet haft så mycket större anledning att föreslå kammaren att avslå den föreliggande motionen.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till denna utskottets hemställan.

Ang. inrättande av ett statsobligationslotteri.
(Forts.)

Ang. inrättande av ett statsobligationslotteri.
(Forts.)

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Det var ett uttryck i motionärens anförande här nyss, som icke bör stå oemotsagt i protokollet. Han yttrade nämligen bland annat, att utskottet ställt sig välvilligt mot motionen. Jag tror, att detta hans uttalande vilar på en oriktig uppfattning av vad utskottet verkligen sagt i sitt betänkande. Det är mot en *utredning* av frågan, som utskottet ställt sig välvilligt, men icke mot själva motionens syfte. Första tillfälliga utskottet kan icke frångå sin förut intagna ståndpunkt i lotterifrågan, nämligen den ståndpunkt, som utskottet intog förlidet år, då det avstyrkte den då väckta lotterimotionen. Såvitt jag kan finna, har icke inom utskottet någon förändring i detta fall inträtt. Det är endast detta, jag här velat meddela. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Helger* instämde häruti.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Efter härpå skedd föredragning av Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11, i anledning av herr Wedins motion, nr 245, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag till åtgärder i syfte att förebygga vissa missförhållanden vid försäljning av lotter och obligationer, biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 5.

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om obligatorisk läkarundersökning av folkskolebarn m. m.

I en inom Andra kammaren väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 59, hade herrar *Anderson* i Knapasjö och *Enderstedt*, med instämmande i motionens syfte av herrar *Danielsson* och *Carlson* i Herrljunga, föreslagit, det Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda på vad sätt obligatorisk läkarundersökning av nyinskrivna folkskolebarn lämpligast kunde anordnas ävensom utreda kostnaderna härför och för Riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning.

Vidare hade i en likaledes inom Andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 155, herrar

Hallén och *Helger* med instämmande i motionens syfte av herrar *Lundgren* i *Björna* och *Hellberg*, föreslagit, att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och under vilka förutsättningar bidrag av statsmedel skulle kunna utgå till årlig läkarundersökning av samtliga skolpliktiga barn inom vissa eller eventuellt samtliga skoldistrikt, och till Riksdagen inkomma med de lagförslag, vartill en dylik utredning kunde giva anledning.

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att Andra kammaren ville, i anledning av herrar *Andersons* i *Knapasjö* och *Enderstedts* samt herrar *Halléns* och *Helgers* förevarande motioner, för sin del besluta, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, i vilken mån läkarundersökning av lärjungarna i landets små- och folkskolor kunde införas, ävensom i vilken utsträckning och under vilka förutsättningar bidrag av statsmedel skulle kunna utgå till dylik undersökning, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr *Persson* i *Stallerhult*: Herr talman! Riksdagen och särskilt Andra kammaren har en viss benägenhet för att bifalla motioner, som gå ut på en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning angående den sak, som motionen i fråga avhandlar. Man tänker som så, att för den händelse det gäller något, som man möjligen sedan icke vill understödja, är det väl rätta tiden att yrka avslag, när utredningens resultat ligger på bordet och frågan skall slutbehandlas. När skrivelseförslag föreligga, utgår jag emellertid för min del alltid från den förutsättningen, att man redan i början bör något så när sätta sig in i den fråga, som det gäller, och redan från början fatta en position till densamma. Jag vill visst icke förneka, att icke en utredning i enlighet med det nu föreliggande förslaget skulle kunna ha en god nytta med sig, men man måste dock något tänka på de följder, som ett bifall till förslaget skulle föra med sig, och det är på grund härav, som jag nu vill yrka avslag å motionärens och utskottets hemställan.

Jag tror, att man kan finna ett stöd för detta avslagsyrkande i utskottets egen motivering. Där antydes, att Riksdagen år 1911 anslag 5,000 kronor till ett med det nu ifrågavarande så gott som likartat ändamål, och med hänsyn därtill synes det mig, att man först borde avvakta resultatet och verkningarna av detta sistnämnda anslag, innan man nu ånyo skriver till Kungl. Maj:t om så gott som samma sak.

Herrarna må även betänka, att ett realiserande av detta förslag kommer att ha stora utgifter med sig. Detta går icke att dölja. Man måste då även tänka på, huruvida man är benägen

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

att, såsom förhållandena nu ligga, pålägga kommunerna rätt avsevärda belopp för nu ifrågavarande ändamål. Det antydes i utskottets utlåtande, att det icke är meningen, att kommunerna skola bestrida dessa stora kostnader, utan de skola drabba statsverket. Detta resonemang innebär ju, att blott man lägger en utgift på statsverket, är det icke svenska folket eller de, som bo inom vederbörande skoldistrikt, som få betala utgiften i fråga. Jag för min del resonerar emellertid som så, att det är ju dock samma personer, som få betala anslaget, vare sig det utgår från statsverket eller kommunerna. Det är möjligt, att en utjämning och en bättre fördelning kan komma till stånd, om den stora rikskommunen betalar, än om de enskilda skoldistrikten skola betala denna sak. Någon så särdeles nämnvärt stor skillnad blir det väl icke, såsom man skall finna, därest man rätt granskar de siffror, statistiken visar.

Det har roat mig att i dag på morgonen se efter, hur det skulle ställa sig med utgifterna för denna sak, och jag har då funnit, att de skulle gå till minst eu 400,000 kronor. Jag tror, att jag kan lämna bevis för, att det icke skulle gå till mindre. Jag vill i det avseendet åberopa en taxa, som är fastställd för den ersättning, som skall utgå till läkare, vilken verkställer undersökning av minderåriga, som användas i industriellt arbete. Nu är det ju klart, att det är en viss skillnad härvidlag, då skolorna icke kunna betraktas såsom någon industri, men det gäller dock i båda fallen barn, låt vara att de i det ena fallet, när det är fråga om industrien, äro något äldre än de barn, som gå kvar i folkskolorna. Jag vill med detta endast hava fram, att det icke är möjligt att få taxan lägre, när det gäller undersökning av folkskolebarnen, än när det gäller undersökning av minderåriga, som användas i industriellt arbete. Den nyss omnämnda taxan rörande undersökning i senare fallet är av år 1900, och har blivit fastställd av kungl. medicinalstyrelsen. Jag tror nu icke, att den ersättning, som där bestämmes, är för hög, utan tvärtom tager jag för givet, att sedan år 1900 anspråken på ersättning stigit även i detta fall; läkarna måste ju även de följa med tidens utveckling och således begära att få något bättre betalt, än vad som fastställdes år 1900. Jag skall nu emellertid hålla mig till denna taxa av år 1900. Till en läkare, som verkställer undersökning av minderåriga inom de industriella yrkena skall enligt nämnda taxa utgå följande ersättning. Såvida väglängden från hans bostad till förrättningsstället icke överstiger 2 kilometer, åtnjuter han ett arvode av 3 kronor, men om denna väglängd överstiger 2 kilometer, men icke 5 kilometer, har han 5 kronor och därefter 1 kr. 50 öre för varje påbörjad halvmil. Förutom denna ersättning har läkaren att utfä dels skjut ersättning och dels 50 öre för varje minderårig, som undersökes, dock med iakttagande av, att denna sistnämnda ersättning icke får överskrida 30 kronor vid någon undersökning, även om barnantalet är över 60. Vare sig jag nu tillämpar den ena

eller den andra av dessa beräkningsgrunder, kommer jag till det resultatet, att kostnaden i detta fall skulle bliva omkring 400,000 kronor. Skolornas antal är nämligen något över 15,000 och detta tal multiplicerat med 30 ger ett tal, som något överstiger det nyssnämnda, och till samma resultat kommer jag som sagt, om jag beräknar ersättningen till 50 öre för varje barn.

Nu säger man, att man icke bör avskräckas för sådana utgifter, då ändamålet här är så gott. Ja, jag vill nu icke trötta herrarna med att läsa upp vad som här står i utskottets utlåtande — jag tror, att var och en noga läst igenom detsamma och tänkt på vad som där står — utan jag vill endast i korthet återropa, vad utskottet för sin del uttalat. Det förefaller mig nämligen, som om man inom utskottet, ehuru man nu slutat med att enhälligt tillstyrka motionen, dock varit mycket rädd för att tillstyrka en sådan åtgärd som den nu ifrågakvarande.

Jag skall nu icke längre uppehålla kammarens tid. Det är ju möjligt, att åtskilliga andra talare här komma att yttra sig och söka vederlägga vad jag nu sagt, och jag får då måhända anledning att ytterligare begära ordet. Jag ber endast att på grund av vad jag nu anfört få yrka avslag på den föreliggande framställningen.

Med herr Persson i Stallerhult förenade sig herr *Nydal*.

Herr Enderstedt: Herr talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren erkände, att denna fråga är en mycket behjärtansvärd fråga, och det tror jag också vi kunna vara eniga om allesammans. Det är ett alldeles ovanligt betydelsefullt och tilltalande spörsmål, och jag undrar, om man här bör låta avskräcka sig av de ekonomiska svårigheter, som den föregående ärade talaren berörde. Det är ju alldeles riktigt, att här möta ekonomiska hinder, något som man inom utskottet icke alls varit blind för, utan mycket väl förstått. Men utskottet har icke heller krävt, att man utan vidare skulle ålägga landets samtliga skoldistrikt någon obligatorisk läkarundersökning av barnen och därmed även fordra, att understöd av statsmedel skulle lämnas för detta ändamål. Utskottet har däremot tänkt, att till de distrikt, där ett dylikt intresse förefinnes och där man vill föranstalta dylika undersökningar, skulle av statsmedel utgå ett visst bidrag. Jag tror icke, att statens utgifter för denna sak skulle de första åren gå till så kolossalt stora summor och framför allt icke till så mycket, som herr Persson i Stallerhult omnämnde.

Tanken har sprungit fram ifrån läkar- och lärarhåll, och man är där synnerligen intresserad av denna frågas lösning. Här berördes även av den föregående ärade talaren, att ett liknande anslag redan förut beviljats av staten och att det pågår en viss undersökning genom provinsialläkarföreningen. Ja, detta är till en del riktigt, men utskottet har satt sig i förbindelse med provinsialläkarföreningen

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

gen, och den har förklarat, att dessa frågor visst icke korsa varandra, utan tvärtom komplettera varandra. Nu var man inom provinsialläkarföreningen mycket intresserad av, att denna fråga bleve här bifallen.

Vi lägga alltför ofta an på att bota sjukdomar i stället för att förekomma dem. Om vi försökte förhindra sjukdomarna, skulle helt säkert både stat och samhälle bliva befriade från en hel del kostnader, som de nu ha. De 400,000 kronor, som herr Persson i Stallerhult beräknade ett bifall till förslaget skola medföra, skulle vi då nog få igen på annat sätt, om en hel del sjukdomar genom verklig — jag betonar ordet verklig — läkarundersökning kunde på ett tidigare stadium upptäckas. Det finns helt visst en hel del barn behäftade med lungdot, med ryggradssjukdomar, med svalgssjukdomar, med närsynthet o. d., vilka sjukdomar kunna bliva botade eller åtminstone lindrade, om de blott i tid upptäcktes och komme under behandling. Jag tror således icke, att den nu föreslagna utredningen skulle komma i kollision med den utredning, som redan blivit igångsatt, och det gäller ju icke heller att på en gång ålägga kommunerna någon viss obligatorisk läkarundersökning.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lundgren i Björna: Herr talman, mina herrar! Den förste ärade talaren, som yttrade sig i denna fråga, har anlagt sparsamhetssynpunkten på densamma, och även jag skall be att få fasthålla vid denna synpunkt, fastän den för mig i detta fall har en något annan betydelse än för den förste ärade talaren. När det gäller att bestämma, vad sparsamhet är, kan man hava ganska olika meningar. Att vara sparsam är att taga vara på vad man äger, som är av verkligt värde. Om vi då taga ordet i denna vidsträcktare bemärkelse, tror jag, att sparsamhet ur nationell och samhällelig synpunkt innebär, att en nation tager vara på alla sina resurser och allt, som är av verkligt värde för samhället eller nationen ifråga. Ibland dessa värden torde väl ingen kunna bestrida, att icke folkhälsan intager en utomordentligt hög rangplats, och att det är bland en nations första plikter att hushålla med folkhälsan, så att densamma icke frätes bort av sjukdom och elände, och degeneration och urartning inträda.

Denna motion har jag för min del gått med på just därför, att jag tror, att ett bifall till densamma skulle komma att få ganska stor betydelse för folkhälsan. Det finnes nu, såsom den ärade föregående talaren också antydde, två sätt att taga vara på folkhälsan. Det ena sättet är att bota sjukdomarna, sedan de redan utbrutit, det andra sättet är att förebygga sjukdomarna. Men om man skall förebygga sjukdomar eller över huvud taget uträtta något gott i en eller annan riktning, är det av stor betydelse, att man börjar med barnen. När det gäller barnen, borde undantag icke ske, utan det synes mig, som om folkets barn och deras hälsa vore fullt ut

lika dyrbara som de barns hälsa, vilka tillhöra de lyckligare lottade klasserna. Kan man icke inom kommunerna sörja för att det tages vara på deras hälsa, eller kunna icke föräldrarna göra det, är det statens plikt att i detta hänseende träda hjälpsamt emellan. Och jag tror, att det vore en stor heder, om vårt folk i detta hänseende knnde göra något mera, än vad som redan blivit gjort.

I motiveringen har även omnämnts den stora sjuklighetsprocenten bland de folkskolebarn, med avseende på vilka undersökningar redan verkställts. Det har t. ex. verkställts undersökningar i vissa städer, däribland Gävle, som utvisa, vad Gävle beträffar en sjuklighetsprocent bland folkskolebarnen av 69,25. I Eskilstuna var det 9,8 procent, i Jönköping 30 procent, i Norrköping 28,5 procent, i Hälsingborg 31 procent, i Malmö 19 procent och i Stockholm 28,9 procent av barnen, som voro behäftade med mer eller mindre betydande sjukdomar.

Här har talats om de kostnader, som skulle uppstå, och det är givet, att en sådan sak icke kan utföras utan offer. Men när det gäller att lägga i den ena vågskålen dessa offer och i den andra vågskålen vad man därigenom skulle kunna åstadkomma, nämligen förbättring av folkhälsan, torde väl ändå offren väga ganska lätt. Man har sagt, att intet offer är stort nog, när det gäller fosterlandets försvar. Ja, mina herrar, här gäller det att försvara fosterlandet emot en fiende, som smyger omkring bland oss, och som angriper både ung och gammal, och det är sjukdom och ohälsa. Jag anser det vara en fosterländsk gärning att söka skydda sig däremot, och jag anser intet offer stort nog, då det gäller fosterlandets framtid, då det gäller det kommande släktet och framför allt barnen, vilka äro det dyrbaraste vi äga.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Skivarp: Jag skall i likhet med den förste talaren be att få yrka afslag på utskottets hemställan. Vi hava hört den siste talaren åtskilliga gånger i sitt anförande säga, att intet offer vore stort nog för att taga vara på folkhälsan. Jag tror också, att det är nödvändigt att taga vara på folkhälsan, men jag tror — det få herrarna ursäkta — att det är nödvändigt, att föräldrar och målsmän själva hava litet ansvar för sina barn och att icke allt skall kastas på det allmänna. Hur tror herrarna, att det skall gå, om icke föräldrar och målsmän själva känna något ansvar härvidlag?

Det är en sak, som den siste talaren också nämnde, och som jag icke kan låta stå oemotsagd, ehuru jag icke riktigt vet, vad han menade. Han talade mer än en gång om att det är nationens plikt att taga vara på hälsan hos folkets barn gentemot de bättre bemedlades barn. Äro då icke även välsituerade personer folk, herr kyrkoherde? Jag tycker, att det är egendomligt, att man gör skillnad på folk och folk ifråga om en sådan sak som denna.

Jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

Herr Enderstedt: Herr talman, mina herrar! Den siste talaren ville göra gällande, att utskottet alldeles skulle hava underkänt det enskilda initiativet, föräldrarnas inlägg här i denna sak. Så är visst icke fallet. Det torde dock givas flera tillfällen, då föräldrarna icke själva känna till de sjukdomar, deras barn möjligen kunna hava. Det finns också tillfällen, då föräldrarna icke äro i stånd att lämna de upplysningar, som här behöva lämnas. Den goda viljan kan finnas, men den förmåga och de kunskaper, som tarvas, finnas icke. Om ett råd skulle lämnas från läkarens sida, komme det sannolikt mycket ofta att ställas just till föräldrarna, och jag antager, att en tillsägelse från läkaren till far eller mor gör mycket bättre verkan, än om det kommer från någon annan. Om läkaren misstänker, att det är osund luft i ett hem, kanske det skulle verka ganska starkt, om han förehölle föräldrarna, att det icke får vara så, och att de barn som hava svagt bröst, måste leva i friskare och sundare luft.

Jag ville endast bemöta den siste talarens invändning om det enskilda initiativet. Det måste finnas det också, men här gäller det en så ofantligt stor och viktig fråga, att man icke kan överlämna den helt och hållet åt detsamma.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få tillkännagiva, att jag kommer att instämma i herr Carl Perssons yrkande om avslag på utskottets hemställan. Jag tror nämligen icke, att en dylik obligatorisk läkarbesiktning kan få så stor betydelse. En föregående talare har sagt, att man därigenom skulle förbättra folkhälsan. Skall det göras något för att förbättra folkhälsan, är det nog icke tillräckligt med att man har obligatoriska läkarundersökningar i folkskolorna, utan då får man nog också hava undersökningar på dibarn och även på äldre personer.

Jag tror emellertid, att upplysningen har nått den höjdpunkt, att barnens föräldrar själva inse behovet av läkarbesiktning på sina barn, ifall dessa visa tendenser till något slags sjukdom. Jag skulle gärna vara med om att staten lämnade bidrag till att fattiga barn icke blott finge fri läkarvård utan även fri medicin, ty i det stycket brista nog många föräldrar, som visserligen se sina barns sjukdomar men icke hava råd att skaffa läkarvård eller medicin. I detta fall skulle jag vara med om att Riksdagen visade sig mycket frikostigare, icke blott med bidrag till fri läkarvård utan även till fri medicin åt folkskolebarn.

Däremot tror jag icke, att denna obligatoriska läkarundersökning skall vara av behovet påkallad, ty hos ett till synes friskt barn kan visserligen dölja sig en sjukdom, men det är mycket sällsynt. En obligatorisk undersökning skulle enligt mitt förmenande medföra för staten alltför dryga kostnader, och jag tror också, att en dylik undersökning, när läkaren skall hava en ersättning av

endast 50 örn för varje barn, icke blir sådan, att med säkerhet kan konstateras, om någon smygsjukdom existerar.

Jag kan icke annat än förena mig med herr Persson i Stallerhult i hans yrkande om avslag å utskottets hemställan.

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

Herr Månsson: Jag känner mig uppkallad av herr Anderssons i Skivarp yttrande, och jag vill blott säga, att herr Lundgren icke alls sade, att de bättre lottade klassernas barn icke skulle vara lika mycket värda som de fattigare klassernas, utan meningen i hans anförande var uppenbarligen, att det gäller att lika mycket draga omsorg om de fattiga klassernas barn, vilka äro minst lika viktiga för det samhälleliga framtidsarbetet som de bättre situerade klassernas.

Herr Andersson påpekade, att man icke skall lägga barnavården på det allmänna. Föräldrarna skola också hava någon omsorg om barnen. Jag vill blott svara herr Andersson i Skivarp i all vänlighet, att om dessa föräldrar, vilkas barns sjuklighet, enligt vad herr Lundgren anförde, uppgår till en så förfärande hög procent i en del av våra städer, om dessa föräldrar finge hava sina inkomster i fred för herr Andersson i Skivarp och hans gelikar, skulle det våra bättre ställt med barnens hälsa här i landet. Men det är just det, att det finnes en hel del människor, som äro sunda och friska och välbärgade, vilka lägga sig på det allmänna, och till vilkas försörjande dessa fattiga föräldrar överallt måste bidraga med sin skärv. Det är denna genom tullsystemet utsugna tunga, som gör, att de icke hava råd att draga försorg om barnens hälsa, såsom de annars kunde hava gjort genom att giva dem närande föda. Nu fördyras maten, och detta medför, att barnen icke få den mathållning i hemmen, som de skulle hava, och därtill bär icke minst herr Andersson i Skivarp skulden.

Herr Andersson i Skivarp: Jag ville endast säga ett par ord med anledning av herr Månssons yttrande. Kan herr Månsson visa, att jag på något sätt har från de fattiga försökt draga ett enda öre? Nej, herr Månsson, är det någon av oss, som lever på de fattiga, så är det herr Månsson, men icke är det jag.

Herr Anderson i Knapasjö: Jag har under många år följt folkskolans arbete på landsbygden, och jag tror, att vi lite var kunna komma överens om, att trots den utmärkta lärarekår vi nu hava, resultatet av folkskoleundervisningen dock är jämförelsevis ringa. Då vill jag fråga: vad är orsaken till detta? Någonting måste fattas. Resultatet av folkskoleundervisningen är icke sådant, som det borde vara med de stora kostnader, som folkskolan numera drager. Folkskolelärarna ha nu velat påstå — och det icke utan skäl — att det fattas något i det fysiska hos barnen. De kunna icke tillgodogöra sig undervisningen såsom de borde. Barnens sjukdomsanlag utveckla sig i

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

oroväckande grad just vid den tid, då barnen börja skolan. Därigenom att man undersöker, vari dessa sjukdomsanlag bestå, så att orsakerna till sjukdom kunna undanrödjas, måste resultatet av folkskolans undervisning bliva bättre och mottagligheten hos barnen större.

Att så stora kostnader skulle för denna sak drabba det allmänna, som här påståtts, tvivlar jag på, då utskottet icke velat påyrka, att en undersökning skulle bliva obligatorisk för hela landet.

En talare yttrade, att det göres skillnad mellan folkskolans barn och bättre mans barn. I staden nedläggas ofantligt stora kostnader för barnen vid läroverken med avseende på förbättrandet av deras hälsa, men på landsbygden göres ingenting i detta avseende, ehuru det borde vara lika stora skäl att få folkhälsan i gott skick på landsbygden som i staden.

Jag vill omnämna ett yttrande, som härom dagen fälldes av en talare i Första kammaren vid behandlingen av frågan om tandvård. Han sade: är det nu ett faktum, att vi stå inför en verklig orsak till minskning av folkhälsan, så bör staten göra något för att afhjälpa detta. Vi kunna icke frångå, att en minskning av folkhälsan numera visar sig överallt. Böra icke statsmakterna då göra något för att motarbeta denna minskning i folkhälsan? Jag tror, att vi böra ingripa just vid den tidpunkten, då barnen börja ansträngas såväl fysiskt som genom att tillägna sig stora kunskaper i folkskolan, och att i så fall en undersökning av hälsotillståndet bör ske samt, där så behöves, lämnas dels tillstånd att dröja med undervisningen till dess hälsotillståndet förbättrats, dels ock råd och upplysningar till föräldrar och lärare, huru de skola behandla barnens sjukdomsanlag. Just då tror jag att det är rätta tidpunkten att ingripa, utan att man behöver draga konsekvensen så långt som en talare här gjorde, nämligen att man skulle anordna läkarundersökning även av såväl dibarn som äldre personer.

Jag ber, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets yrkande.

Herr Persson i Stallerhult: Utskottets ordförande framhöll, att det egentligen är läkare och skollärare, som framhävt denna fråga. Jag vill emellertid hemställa, huruvida detta är ett bärande skäl för att Riksdagen skulle villfara denna framställning. Jag tror det knappast. Även andra än dessa två ämbetsmannakårer böra väl också få undersöka frågan. Jag tror icke, att de skäl, som utskottet anfört, äro så starka, att man skall böja sig för dem. För övrigt synes utskottets utlåtande vittna därom, att det icke finnes tillräckligt med läkarekrafter att verkställa den undersökning, som utskottet här föreslår, och jag kan icke se, att det föreligger något sådant behov, som ordföranden antydde.

Om jag nu skall åberopa de motiv, som utskottet andragit, så påstår utskottet även, att det är ganska väl beställt på många

platser i vårt land med avseende på skolbarnens hälsa, och det vill jag icke betvivla. Men så kommer ett yttrande i utskottets utlåtande om hur det ställer sig på andra platser, där det är mindre välbeställt, och det är väl också sant. Sedermera angiver utskottet såsom orsak till att hälsotillståndet försämrats osunda bostadsförhållanden, bristande renlighet, alkoholism och åtskilliga andra faktorer. Om en läkare besöker en skolklass, och han då finner, att barnens hälsa icke är tillfredsställande och att detta beror på de orsaker, som här ovan angivits, så är det väl icke hos barnen, som en undersökning i syfte att undanröja nämnda orsaker bör företagas, utan då är det i barnens hem, som förbättringen skulle ske. Annars hjälper det icke vilken diagnos läkaren ställer på barnen från ett sådant hem. Det är icke i roten man då börjar, utan det är i toppen och i bladen, som man gör en undersökning, vilken ju omöjligt kan få den verkan, som man vill åstadkomma.

Sedermera påvisas det längre ned, vad denna utredning skulle omfatta. Det säges, att den icke skulle omfatta hela landet på en gång, ty läkarekrafterna äro icke tillräckliga till detta, utan den skulle ske successivt, så att skoldistriktet själva skulle få bestämma, när de ville hava en sådan undersökning.

Jag hemställer till herrarna: till vilket resultat skall den kommitté komma, som får detta uppdrag om hand, om den skall följa de anvisningar, som utskottet här angivit?

Det synes mig vara alldeles överflödigt att skriva till Kungl. Maj:t angående en dylik undersökning med begäran, att en kommitté skall tillsättas för denna sak. Jag tror, att särskilt Andra kammaren besvärar Kungl. Maj:t med så många skrivelser, att, även om den nu föreslagna skrivelserna icke avlättes, Kungl. Maj:t ändå får tillräckligt arbete till nästa riksdag.

Jag kan icke se annat än, att i detta utlåtande ligger en anklagelse mot kommunalnämnder, hälsovårdsstyrelser och skolstyrelser, att de icke göra vad de kunna med avseende på de fattiga barnens välbefinnande. Men såvitt jag har mig bekant göra dessa institutioner allt vad de kunna för att var och en å sin ort tillgodose hälsan och välbefinnandet så långt möjligt är, och jag tror, att de sålunda icke äro att klandra så mycket som skett.

Jag vidhåller mitt förut framställda yrkande om avslag.

Herr Heilberg: Jag skall bedja att få säga, att jag har många och stora sympatier för de i ämnet väckta motionerna. Blott den omständigheten, att man börjar offentligt tala om och officiellt ägna en tanke åt hälsovård och den förebyggande vården är hugnesamt. Det är synnerligen hugnesamt och måste vara det för alla, som under många år hava ägnat sig och sitt arbete åt hälsovården.

Såsom av den förste talaren nämndes, har svenska provinsialläkareföreningen tillsatt en kommitté för utförande av skolhygieniska undersökningar. Denna kommitté åtnjuter, såvitt jag vet, ett mycket

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

obetydligt bidrag, antingen från staten eller från Svenska provinsialläkareföreningen, vilketdera kan jag nu för tillfället icke säga. Emellertid företog denna förening i fjol en undersökning, som gick i den riktning, som motionärerna nu önska, och som även utskottets ordförande har omnämnt. Den utsände dels ett upprop och dels ett formulär, som läkare och lärare skulle ifylla. Jag skulle gärna vilja hava detta formulär intaget i protokollet, men det skulle taga alltför lång tid att uppläsa det, och därför vill jag icke uppehålla tiden därmed, utan skall bedja att få lämna det till benäget påseende.

Enligt vad jag av ordföranden i nämnda kommitté nyligen hörde, hoppas denna i höst bliva färdig med sitt arbete, och den kommer antagligen att behandla även frågan om obligatorisk läkarundersökning av barn och om gymnastik. Men frågan är ju så viktig, att jag anser, att man icke bör låta någon dag gå förbi utan att göra någonting. Vid en läkarbesiktning kommer en hel mängd fel i dagen, som barnens målsmän icke beaktat, och läkaren finge då en osökt anledning att giva praktiska råd och föreskrifter, som skulle komma att verka bättre och helt annorlunda än de många föredrag i hälsovård, som man numera ofta hör talas om och vilka i allmänhet lämna — det måste man väl ändock erkänna — ganska liten behållning. Praktiska anordningar, i vilka barnen och föräldrarna invänjas, betyda oändligt mycket mera än dessa oändligt många föreläsningar.

Det är emellertid enligt min åsikt nödvändigt att någonting göres. Av den statistik, som herr Lundgren i Björna omnämnde angående undersökningar på skolbarn i vissa städer, framgår det ju, att sjukdomsprocenten är mycket stor. Det är således nödvändigt, att något åtgöres, och en obligatorisk läkarundersökning borde ske, både vid inträdet i skolan och någon gång sedermera.

Det är givet, att det icke bör vara meningen, att det blott och bart skall bliva en statistik, utan att undersökningen också skall göra direkt gagn såsom t. ex. att hindra smittosamma sjukdomar att vinna utbredning, att skilja psykiskt undermåliga barn från normala, att i tid upptäcka sneda ryggar och genom lämplig behandling få dem förbättrade och att upptäcka orsakerna till sjukdomar, som kunna bero på ohygieniska förhållanden i hemmet, något som också herr Carl Persson nyss omnämnde. I sådana fall har läkaren tillfälle att giva råd i hygieniskt avseende, vilka sedermera kunde i sin mån medverka till att föräldrarna få ögonen öppna även i det avseendet.

Men huru en dylik läkarundersökning lämpligen skall anordnas, kan jag icke här skissera. Det måste bliva olika för olika landsändar. Det kan icke komma att ske på samma sätt uppe i Västerbotten, i Norrbotten och i Lappland som i Skåne. Men att det skulle kunna ordnas både lämpligt och utan oskälig kostnad, är jag förvissad om, ifall det ordnas praktiskt och utan att för många

pedagogiska bestämmelser få göra sig gällande. Få sådana framträda, blir det nog mycket anlagt på statistiska uppgifter i tabellform, vilka komma att belasta arkiven och läkarna, men icke giva någon näring åt det levande livet.

Jag tror, att ett uttalande av Andra kammaren i motionens riktning skulle komma att stärka den igångsatta undersökningen av kommittén för skolhygieniska undersökningen, och jag tror, att det även skulle vara ett gott stöd för själva kommittén.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Månsson: Herr talman! Blott en liten replik till herr Andersson i Skivarv. Jag tror fullväl, att herr Andersson i Skivarv är i god tro, när han säger sig icke leva på de fattiga; men förhållandena i landet äro i alla fall sådana, som de äro och som jag nyss omnämnde.

Jag tror likaväl, att herr Andersson är i god tro, när han säger, att jag lever på de fattiga i vårt land. Men jag vill upplysa herr Andersson om, att jag aldrig levat på de fattiga. Jag har alltid levat — jag liksom andra proletärer — på att sälja min arbetskraft. Men det enda brott, som jag begått är möjligen, ur en sockerbruksdirektörs synpunkt, att jag icke tager fullt betalt för min arbetskraft. Min avlöning i fjol uppgick till icke fullt 1,200 kronor eller en tredjedel av en normal journalistlön. Det är mitt system, herr Andersson, att leva på de fattiga.

Men jag vidhåller fortfarande, vad jag har sagt rörande det att folkhälsan, barnens hälsa skulle vara bättre, om föräldrarne finge ha sin avlöning i fred för allsköns åtgärder att på smygvägar taga ifrån dem den. Jag erinrar om, att under sju år har denna kamraren voterat icke mindre än 140 miljoner kronor till den industri, hos vilken herr Andersson är anställd. Jag skall erinra om att, om jag i Köpenhamn köper 4 kg. mjukt sammalet rågbröd, så gäller det där 61 öre, under det att motsvarande kvantitet kostar 1 kr. 47 öre i Gävle och 1 kr. 30 öre i Stockholm. Arbetaren utför och säljer sin arbetskraft, men hans införsel blir icke mer än 50—60 procent av hans utförsel. Det blir vad man på högerhåll kallar en »lycklig» handelsbalans, men det blir icke lyckligt för folkhälsan.

Herr Lundgren i Björna: Herr talman! Jag skall be att få hänvisa till herr Anderssons i Skivarv yttrande, vari han sökte göra gällande, att jag skulle sagt, att de högre klassernas barn skulle vara mindre värda ur samhällelig synpunkt än de andra klassernas. Det har jag icke sagt, och om jag uttryckt mig otydligt, så har jag i alla fall icke menat något sådant. Jag skall be att få protestera mot ett dylikt sätt att förvrida mina påståenden. Jag har sagt, att den ena klassens barn har samma rättigheter som den andra klassens och samma människovärde, och det står jag fast

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

vid. Jag har icke kunnat undgå att se, hur mycket som göres för barnen i städerna i jämförelse med vad som göres för barnen i landsbygden i både det ena och andra hänseendet, och när jag tänker på det, så kan jag icke undgå att tänka på liknelsen om den rike mannen och Lazarus. Landsbygden får nog stå tillbaka i både ett och annat avseende, och såsom landsbygdsrepresentant anser jag det vara min skyldighet att rösta för denna motion, som vill tillgodose landsbygdens intressen och berättigade krav. Då Andra kammaren förut visat ett sådant intresse för de krav, som stå i samband med den fysiska kulturen, t. ex. för idrotten, och beslutat en skrivelse angående utredning om gymnastik och tandvård, vilka saker dock avse endast vissa sidor av folkhälsan, under det att detta förslag däremot avser att gå till roten av det onda, skulle det verka förvånande, om Andra kammaren avslöge motionen.

Herr talman! Jag ber att än en gång få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Carlson i Herrljunga: Herr talman! Då jag underskrivit motionen, skall jag be att få angiva mina skäl därför. Den förnämsta orsaken till att motionen är väckt i denna kammare torde vara den, att det vid Älfsborgs läns landsting år 1912 förelåg en lika lydande motion, i vilken det begärdes, att landstinget skulle beakta denna viktiga fråga och skänka sitt stöd åt densamma. Motionen var remitterad till undervisningsutskottet, och såväl ordföranden i utskottet som samtliga ledamöter av detsamma ansågo, att motionen var av ofantligt stor betydelse; men det var uteslutande ur kostnadssynpunkt som utskottet icke vågade föreslå landstinget att besluta i enlighet med motionen, utan blev den avslagen under den uttalade förmodan, att statsmakterna nog i sinom tid komme att beakta detta spörsmål och skänka detsamma sitt stöd. Vi lovade då, att vi skulle draga saken inför Riksdagen, och vi ha gjort det, och säge vad man säga vill, så måste man erkänna att frågan är av ofantligt stor betydelse för hela den svenska nationen ur hälsosynpunkt. Jag tror nog också för min del, att dessa pengar, som man skulle nödgas giva ut för frågans realiserande, skulle giva full valuta åt den svenska nationen. Såsom medmotionär kan jag icke annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Vennersten*.

Herr Åkerlund: Herr talman! Här har talats så mycket om folkhälsa, och det kan ju vara bra, men det viktigaste torde väl ändå vara, att man vidtager åtgärder, varigenom man kan förekomma sjukdomar, så att det icke blir så mycket elände. Jag skulle gärna vara med om att statsmakterna ansloge dessa pengar och ännu större belopp för att tillse, att hygien i hemmen bleve en annan än den för närvarande är. Det är där vi skola börja, det är där

vi böra sätta yxan till roten. Så är det en annan sak som vi böra kosta på pengar, och det är till bättre näring åt fattiga barn. Förekomma sjukdomar, det skola vi göra. Men jag kan icke tro annat än att denna metod komme att bliva en kombinerad inkomstkälla för apotekare och läkare. Det är allt vad den komme att bli. När de få smak på dessa inkomster, komma väl undersökningar att anställas litet då och då och vida mer än som behöves. Jag skall gärna vara med om att anslå högst betydliga medel till att se till, att hygien — vilken ju är huvudsaken — i hemmen blir bättre och att god näring kommer de fattiga barnen till del. Men i detta fall kan jag icke, herr talman, förena mig med utskottets hemställan utan ber att få yrka avslag på densamma.

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Vi ha av en medmotionär fått höra orsaken till att denna motion är väckt. Han gav nämligen en redogörelse för Älfsborgs läns landstings åtgöranden i saken, och han meddelade därvid, att vårt landsting icke vågade bifalla den därstädes väckta motionen, hur behjärtansvärt syftet än var, detta på grund av med densamma förenade kostnader. Då vill jag hemställa till kammaren, om, då ett landstingsdistrikt icke vågat besluta ett sådant anslag, det är skäl att sammanslå 25 landstingsdistrikt och lägga kostnaderna på det hela? Jag tror, att det är för de enskilda landstingen likgiltigt om staten eller landstingen låta företaga dessa undersökningar inom de särskilda länen, ty de sammanlagda kostnaderna för landet bliva ju desamma. Sålunda se herrarne, hur betydligt denna kostnadsfråga inverkar på detta förslag.

Herr Palmstierna: Herr talman! Den ärade talaren på ros-lagsbänken har på sitt varmhjärtade och som vanligt originella sätt framfört sina synpunkter. Jag kan icke neka till att den varmhjärtade delen av hans anförande var något, som tog även mig och, som jag förmodar, åtskilliga av kammarens ledamöter, då han nämligen betonade, att det centrala i hela spørsmålet var att förebygga sjukdomar. Den kritik, som man riktar mot folkpensioneringstanken och det förslag angående denna, som inom kort kommer att ligga på kammarens bord, innebär ju annars bland annat, att man icke tagit tillräcklig hänsyn till den förebyggande verksamheten. Här däremot har man gjort det. Med tanke på den starka betoning av frågan, som herr Åkerlund gav i sitt anförande, trodde jag, att även han skulle yrka bifall till utskottets förslag. Men så kom den originella delen av hans anförande, nämligen den punkt där han säger, att läkare och apotekare möjligen skulle kunna förtjäna härpå, d. v. s. de som fackmässigt syssla med sjukvård. Detta var ett felslut i herr Åkerlunds anförande, ty utskottet avser ju, att man skulle genom eventuellt statsbidrag åstadkomma, att läkarne

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

icke finge denna inkomst på samma sätt, som de eljest få genom enskild praktik.

Jag vill också säga, att i många stadssamhällen har man gått längre än utskottet djärfts drömma om i sitt utlåtande. I städerna är man icke främmande för denna sak, och där är det icke så stora förtjänster för detta arbete för läkarne, som herr Åkerlund talade om. För mig synes det naturligt, att den lyckliga praxis, som utvecklats sig bland stadssamhällena, också borde vinna terräng i större delar av vårt land. Jag ber, herr talman, att med stöd av den varmhjärtade delen av herr Åkerlunds anförande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Enderstedt: Herr talman! Jag vill helt kort upplysa därom, att då Älfsborgs läns landsting icke kunde bifalla den där väckta motionen, kostnadssynpunkten icke var den huvudsakligen avgörande, utan det berodde därpå, att landstinget ansåg, att denna fråga icke gällde endast Älfsborgs län utan hela nationen, och man ville ha fram frågan på detta sätt till allmänt skärskådande. Det var huvudmotivet till att den kommit fram på detta sätt.

Jag vill, medan jag har ordet, bemöta ett par invändningar, som riktats särskilt mot mina föregående anföranden. Herr Persson i Stallerhult ville göra gällande, att det vore en nackdel, att läkare och lärare skulle vara intresserade av denna motion. Jag kan icke förstå, varför man skall hysa en sådan misstänksamhet mot läkarne. Det är dock läkarne, som framför andra äro sakkunniga på detta område och som kunna förstå vad som bör göras för det allmänna hälsotillståndets höjande. Jag kan icke heller förstå, att det är någon olägenhet, om lärarne vilja medverka till frågans lösning. Det är lärarne, i främsta rummet folkskollärarne, som i första hand få se de sjukliga barnen och som få se, hur de mindre starka barnen visa sig oförmögna att följa med undervisningen.

Herr Olausson talade om att äldre personer jämte dibarnen böra undersökas. Ja, de äldre personerna bliva undersökta, när de skola fullgöra sin värnplikt, åtminstone den manliga ungdomen. Det är möjligt, att också personer som hava exercistiden långt bakom sig, behöva läkareundersökning. Vidare har det sagts, att man borde gå till hemmen och göra dem bättre. Ja, det är lätt sagt, men jag undrar, om icke denna väg, genom barnen, till viss del når även föräldrarna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Liljedahl: Herr talman! Jag kan icke förstå, vad herrar Carl Persson, Andersson i Skivarp och Åkerlund mena, då de säga, att man genom en läkareundersökning i skolan icke kan komma åt hemmen, där källan till ohälsan upprinner. Jag har alltid tänkt mig, att det finnes två slags läkarebesiktning, dels den

negativa, som vi ha inom armén och som åsyftar en utgallring, en kassation av svaga element, och dels den positiva läkarebesiktningen, som åsyftar att åstadkomma bättre förhållanden inom hemmen. Hemmens frukt och bästa frukt är ju barnen, och när man fått in barnen i skolan och undersökt dem, då kan man ju vända sig till hemmen. Väl kan jag förstå de ekonomiska betänkligheterna, men icke det påståendet, att man härigenom skulle gå förbi hemmen.

Jag vill till sist, herr talman, säga, att jag står icke främmande för tanken, att det icke är nog med allmän värnplikt utan att det också bör finnas allmän badplikt och andra hälsoplikter, som ställas på hemmen. Jag menar, att ett sådant faktum som att ett skolbarn är sjukligt, bör leda till, att man går till barnets hem och där undersöker förhållandena. En utvidgad heminspektion står jag således icke främmande för. Statsintresset måste stå över alla andra intressen, och här är ett statsintresse. Vårt svenska folk måste bliva så starkt och friskt som möjligt.

Man kan också peka på försvarsfrågan. I Tyskland har nyligen satts i gång en rörelse, som åsyftar att öka den tyska armén med åtskilliga nya bataljoner. Om herrarna vilja studera kassationsprocenten här i Sverige och se efter, huru många bataljoner, vi förlora direkt på grund av våra dåliga hälsoförhållanden inom hemmen, så skola herrarne finna, att det billigaste och bästa sättet att öka våra bataljoner och göra vår lilla armé så stark som möjligt är att göra våra hem så friska som möjligt.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Vennersten: Herr talman! Jag instämde nyss med herr Carlson i Herrljunga i avsikt att icke förlänga diskussionen. Men sedan herr Carl Persson med anledning af herr Carlsons yttrande gjort en anmärkning, skall jag be att få säga några ord, då jag hade äran att tjänstgöra som ordförande i det landstingsutskott, som herr Carlson talade om. Det var icke ensamt kostnadssynpunkten, som avskräckte landstinget att biträda den motion, som väckts inom landstinget, utan det var nog snarare, som herr Enderstedt här förut påpekat, hänsynen till att utskottsledamöterna ansågo detta vara en riksangelägenhet och att ett ingripande från landstingets sida ingalunda skulle åstadkomma det gagn, som man ansåg saken kunde medföra, om den toges upp från statens sida. Det var i alla händelser den synpunkten, som bestämde mig. Jag har den uppfattningen, att här kunde man för en jämförelsevis ringa penning åstadkomma stort gagn. Men det torde icke bliva fallet, om initiativet skulle utgå från de olika landstingen; man finge då säkert vänta ganska länge, innan reformen hunnit fullt genomföras.

På detta skäl annehåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. läkarundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

Ang. läkareundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

Herr Wallin: Herr talman! Min länskamrat, som nyss hade ordet, tycktes i denna fråga endast se ett medel till ökade inkomster för läkare och apotekare, men han trodde icke, att detta förslag skulle bliva till gagn för dem, som det avsett att gagna. Då jag emellertid tillhör en kommun, som sedan något år anställt skol-läkare, så skall jag be att få säga några ord i frågan. Vår erfarenhet är, att det för att göra läkarevården effektiv icke alls är nödvändigt att köpa medicin till de sjuka. Undersökningen har nämligen ådagalagt, att en stor procent av barnen lida av kroppsliga lyten, såsom sned rygg och liknande, som icke botas genom intagande av medicin. Det är emellertid lätt för en läkare, som har denna undersökning om hand, att giva lärarne anvisning, huru de skola kunna bota dessa lyten genom enkel gymnastik, så planmässigt ordnad som möjligt, medan barnen äro kroppsligt späda, och därigenom befria dem från dessa sjukdomar, som äro synnerligen utbredda bland barnen. Vad magsjukdomarna beträffar medger jag, att de ofta härleda sig från otillräcklig näring, men man kan icke förneka, att magsjukdomarne i många fall komma från olämplig näring, visserligen ofta förorsakad av dålig ekonomi, men merendels är det oförstånd som gör, att barnen erhålla denna olämpliga näring. Det händer ofta att barnen få gå till skolan på morgnarne utan annan föda än kanske en kopp kaffe, ehuru de ju till frukost skulle behöva mera passande föda. Man förstår lätt, att de små barnamagarne måste bliva lidande härav. Det hjälper icke mycket vad läraren säger, men om *läkaren* kommer och säger, att barnen erhålla en olämplig föda och att de i stället borde förtära det och det, då förstår man, att detta måste ha betydligt kraftigare verkan i hemmet, när läkaren sagt det. Det är icke nödvändigt, att medicin gives dessa sjuka, utan ett läkareråd kan därvid vara av en mycket stor betydelse. Så förhåller det sig med de rent hygieniska förhållandena i allmänhet. Läkareundersökning har ock visat sig medföra, att barnen taga bad mera än förut, och i allmänhet kan man konstatera att renligheten har visat sig betydligt ökad, sedan läkareundersökningen blivit införd. Detta synes mig vara en så viktig sak, att man även bör tänka därpå, då man har att bedöma denna fråga.

Vidare har man talat om, att kostnaderna skulle vara så stora och avskräckande. Såsom utskottet lagt denna sak, synes mig att förslaget icke skulle komma att draga så stora kostnader. Här är ju fråga om att läkaren går till skolan och förrättar undersökningen. Det är ju ofta en stor del av barnen, som läkaren kan undersöka samtidigt, ja, i många fall kan han undersöka samtliga barnen på en dag. Om man planlägger det hela och ordnar det på ett förnuftigt sätt, synes det mig kunna försiggå utan alltför stora kostnader. Huvudsaken är att det planeras på ett ordentligt och förnuftigt sätt.

Jag uppfattade icke riktigt herr Carl Perssons anförande, men

det syntes mig som om han sade, att då landstinget icke upptagit denna fråga, vore den onödig. Nu tror jag icke, att de landsting, som valts efter den graderade skalan, äro så känsliga för frågor, som röra de fattiga barnen, folkskolebarnen. Men för att visa, att denna tanke även inom vissa landsting trängt igenom, vill jag påpeka, att Södermanlands läns landsting anslagit medel till liknande ändamål. Således har även bland landstingen denna tanke vunnit utbredning.

Ang. läkareundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

Herr Olausson menade, att om en sådan undersöknings anordnande innebär något riktigt, så bör man börja med de späda barnen. Ja, det är alldeles riktigt. Jag vet, att barn i den första levnadsåldern dö i en alldeles för stor procent. Men detta sorgliga förhållande bottnar ytterst i våra orättfärdiga samhällsförhållanden, och vill herr Olausson vara med om att få till stånd en rationell spädbarnsvård, så skall jag gärna vara med. Men här gäller det barn i skolåldern, och åtgärder, som avse att förbättra hälsotillståndet bland dessa, förhindrar ingalunda att andra åtgärder, åsyftande att minska dödligheten bland de späda barnen, också må kunna komma till stånd.

Av dessa skäl ber jag, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olausson: Herr talman! Blott ett par ord! Herr Hellberg fällde ett yttrande, som borde vara avgörande för vår ställning till denna fråga. Han upplyste kammaren om, att läkarekommittén redan har denna fråga under behandling och att den till nästa höst kommer att framlägga ett förslag om obligatorisk läkareundersökning av skolbarn. Efter denna upplysning från fullt trovärdigt håll skulle det förvåna mig, om kammaren ginge med på en skrivelse till Kungl. Maj:t, då vi veta, att denna kommitté redan nästa höst kommer att framlägga ett fullständigt förslag. Han slutade också sitt anförande med att säga, att vad kammaren nu skulle besluta borde avse icke att få fram en skrivelse utan att göra ett uttalande. Men det vore väl ett märkvärdigt beslut, om kammaren beslöte en skrivelse för att göra ett uttalande. Då borde man i stället ändra om motiveringen, så att man endast gjorde ett uttalande utan att hemställa om en skrivelse. Att nu begära en skrivelse, då frågan är så nära utredd, skulle vara en löjlighet. Kammaren avlåter så många skrivelser till Kungl. Maj:t, att jag anser, att skrivelser i onödan icke gärna böra ifrågakomma.

Medan jag har ordet skall jag be att få säga några ord till utskottets ärade ordförande. Han sade, att mitt påstående, det äldre personer icke behöva underkasta sig läkareundersökning icke håller streck, enär värnpliktiga äro underkastade obligatorisk läkarebesiktning.

Detta påbud träffar dock endast manliga individer, då det ju endast är sådana som fullgöra värnplikt, men ej kvinnorna.

Ang. läkareundersökning av folkskolebarn m. m.
(Forts.)

Herr Vahlquist: Herr talman! Det är ju icke så länge sedan vi här i kammaren behandlade ett förslag om skrivelse rörande vården av barnens tänder. Jag framhöll då, att om det skulle bli något värde med denna undersökning, borde man gå djupare in på denna fråga än vad utskottet genom sin hemställan gjort; man borde söka utforska de allmänt uppträdande tandsjukdomarnas grundorsaker och icke endast rikta uppmärksamheten på redan uppkomna tandskador och dessas botande.

Nu ha vi att avgöra ett mera omfattande förslag av läkareundersökningar beträffande skolbarn, och jag anser det vara av synnerligen stor vikt, att Riksdagen avlåter denna skrivelse. Vi behöva endast erinra oss, att inom de allmänna läroverken, inom statens skolor, fordras läkareintyg för varje barn för att det skall kunna vinna inträde i skolan. Detta läkareintyg betalar visserligen icke staten, men staten avlönar dock skolläkare, som undersöka barnen vid varje termins början och även under terminerna. Det är väl då icke för mycket begärt, att man tillser att även landsbygdens barn före inträde i småskola eller folkskola undersökas, så att beträffande barn, som kunna vara behäftade med smittosamma sjukdomar, t. ex. tuberkulos, nödiga försiktighetsåtgärder kunna vidtagas, så att när friska barn skickas till skolan, de icke utsättas för faran att nedsmittas med t. ex. tuberkulos, som så lätt kan ske särskilt i barnåldern. Om en utredning kunde komma till stånd, sådan motionären föreslagit, tror jag, att man skulle ha utsikt att vinna rätt mycket med avseende på folkhälsan. Icke nog med att man finge reda på barnens hälsotillstånd utan man skulle kanske i åtskilliga fall anse sig även böra undersöka hälsotillståndet i föräldrahemmen, och sålunda på den vägen komma på det klara med orsaken till hos barnen påträffade sjukdomar. Härigenom skulle mycket kunna vinnas av en läkarundersökning.

För min del tror jag, att denna fråga är värd allt beaktande av statsmakterna, och därför anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Waldén* instämde häruti.

Härmed var överläggningen slutad. I överensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Persson i Stallerhult, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Voteringen utvisade 140 ja mot 63 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas Första kammaren.

§ 6.

Vidare förekom till behandling Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående indrivning i sammanhang med kronouppbörden av avgifterna till vissa försäkringsanstalter m. m. *Ang. indrivning av avgifterna till vissa försäkringsanstalter m. m.*

Uti en inom Andra kammaren avgiven och till kammarens femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 159, hade herr Olausson hemställt, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes utfärda bestämmelser om sådant tillägg till kungörelsen den 22 oktober 1886, att vad däri stadgades även avsåge på ömsesidighet grundade sjöassuransanstalter.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr Olausson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Att döma av utgången av föregående fråga synes det icke vara stora skäl att uppträda och tala mot ett enhälligt utskott, men i egenkap av motionär i den föreliggande frågan vill jag ändå taga mig friheten säga några ord.

Den 22 oktober 1886 utfärdade Kungl. Maj:t på grund av sin administrativa lagstiftningsrätt en kungörelse, vari åtskilliga på ömsesidighet grundade försäkringsanstalter berättigades att få sina avgifter indrivna och redovisade genom kronouppbörden samt att,

Ang. indrivning av avgifterna till vissa försäkringsanstalter m. m.
(Forts.)

i de fall då de själva indreve avgifterna, få resterande avgifter direkt indrivna genom utmätning.

I denna kungörelse inbegrepos endast brandförsäkringsföreningar, kreatursförsäkringsföreningar och hagelskadeförsäkringsföreningar. Men det finnes numera ett annat slag av assuransföreningar, som vid kungörelsens utfärdande icke, eller icke i nämnvärt antal förekommo, men som sedan uppstått, nämligen sjöassuransföreningar, vilka sålunda icke kommit med i den kungl. kungörelsen.

Nu har emellertid sedan dess ett större antal sådana på ömsesidighet grundade föreningar uppstått, i all synnerhet i Bohuslän, och det är uppenbart, att samma behov att draga gagn av denna kungörelse, som förelegat i fråga om brandstods-, hagelskade- och kreatursförsäkringsanstalter, föreligger också för dessa sjöassuransföreningar, så att de må kunna få avgifterna indrivna och resterande avgifter uttagna på det enkla sätt, denna kungörelse föreskriver.

Utskottet har dock icke ansett sig böra tillstyrka bifall till motionen, och som skäl därför har utskottet endast framhållit, att det icke är visat, att det för dessa enskilda sjöassuransföreningar finnes något behov av ett dylikt tillägg, och att dessa föreningar icke begärt ändring hos Kungl. Maj:t och fått sådan ansökan avslagen. Vad behovet angår hade jag icke tänkt mig, att utskottet skulle komma med ett sådant skäl. Var och en som känner till vilket stort gagn denna kungörelse gjort de enskilda brandförsäkringsbolagen och hagelskadeförsäkringsanstalterna, för honom måtte det icke vara svårt inse, att det kunde vara samma gagn även för dessa sjöassuransföreningar. Det behöves icke, såvitt jag kan se, någon särskild bevisföring för den saken, ty samma skäl som talat för att Kungl. Maj:t utfärdat denna kungörelse till förmån för dessa på ömsesidighet grundade assuransföreningar, samma skäl tala också för att även sjöassuransföreningarna få samma fördelar.

Nu säger också utskottet, att man icke har ingått till Kungl. Maj:t med begäran om sådan ändring i kungl. kungörelsen. Kungörelsen stadgar dock, att den, som vill ha bifall till sådan begäran, skall ingå till den myndighet, som fastställt reglementet. I detta fall, där föreningen icke har sin verksamhet över större område än ett län, är det ju Konungens befallningshavare, som skall fastställa reglementet och sålunda lämna tillstånd till sådan indrivning.

Nu erkänner jag villigt, att en enskild person eller förening visserligen kan ingå till Kungl. Maj:t med begäran om att få komma in under denna kungörelse, men det är små förhoppningar att vinna gehör för en sådan framställning. Däremot skulle enligt mitt förmenande rätta vägen vara, att Riksdagen ingår till Konungen och begär tillägg till denna kungörelse; men här har utskottet ansett, att då ingen enskild person eller enskild förening fått avslag av Kungl. Maj:t, så länge är det icke någon anledning, att Riksdagen skriver till Kungl. Maj:t. Men Riksdagen har skrivit i många fall utan att något Kungl. Maj:ts avslag förelegat.

Det synes mig därför, att utskottet stött sitt avslagsyrkande på mycket svaga grunder. Det hade väl ej ändå varit för mycket begärt, att utskottet hade tillstyrkt denna hemställan, då behovet av denna förändring för alla synes vara så klart, och jag skall särskilt för kammaren påpeka några förhållanden, som äro särskilt beaktansvärda i detta avseende.

Jag vill icke påstå, att det kan vara så stor fördel numera att få dessa avgifter indrivna genom kronouppbörden, ty sedan postbefordringen vunnit den utsträckning, den för närvarande har, går det ju lätt att få avgifterna indrivna genom posten, men om dessa föreningar själva indriva avgifterna, blir det alltid en hel massa personer varje år, som av en eller annan anledning uraktlåter att inbetala sina avgifter. Huru indrivnas nu dessa? Jo, på så sätt, att varje särskild person stämnes till häradsrätt eller rådhusrätt, där han har att svara och åläggas att betala samt blir till på köpet ådömd att gottgöra föreningen 25, 30 till och med 50 kronor i rättegångskostnader. Kan det verkligen vara fördelaktigt för vare sig förening eller de enskilda personer, som tredskas och icke betala, att de, för att man skall kunna indriva avgifterna, dessutom skola bli skyldiga att till på köpet erlægga höga rättegångskostnader? Är det då icke mycket enklare att, i likhet med vad som sker med resterande kronoutsylder, få avgifterna direkt uttagna genom kronobetjäningens försorg utan föregående dom och utan alltför höga extra kostnader för dessa tredskande? Jag tycker, att detta icke är svårt att inse för någon enda, och jag tycker, att kammaren med lätthet bör kunna sätta sig in i frågan och inse det stora behov, som föreligger av att få dessa enskilda sjöassuransföreningar inrymda i denna kungörelse, för att de skola kunna få samma fördelar som denna kungörelse skänkt enskilda brandförsäkringsföreningar, hagelskadeförsäkringsföreningar och kreatursförsäkringsföreningar. Jag vet mer än väl, att det är svårt att få kammaren med sig mot ett enhälligt utskott, men jag tager mig dock friheten hemställa, om icke här kammaren finner, att det verkligen föreligger behov av en skrivelse i det syfte motionären föreslagit, och om ej kammaren skulle kunna gå med på denna skrivelse och bifalla en så enkel och billig begäran, som det här är fråga om. Någon fara kan det under alla förhållanden icke bli, ty saken remitteras till Kungl. Maj:t, och finner Kungl. Maj:t, att skrivelsen icke bör bifallas — vilket jag är viss om att han icke gör — så avslås den, men jag är fullt övertygad om, att om Riksdagen kommer in med en skrivelse till Kungl. Maj:t, Kungl. Maj:t skall utfärda det tillägg till kungörelsen, som motionen avser.

Jag tager mig därför, herr talman, friheten att yrka bifall till motionen och avslag å utskottets hemställan.

Herr vice talmannen, som under herr Olaussons anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav härefter ordet till

Ang. indrivning av avgifterna till vissa försäkringsanstalter m. m.
(Forts.)

Ang. indrivning av avgifterna till vissa försäkringsanstalter m. m.
(Forts.)

Herr Indebetou, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Vid behandlingen inom utskottet av denna fråga ställde jag mig personligen ganska tveksam mot det avslagsyrkande, som utskottet redan från början syntes vilja framkomma med. Jag trodde nämligen, att det skulle kunna förefinnas verkligt behov till grund för det förslag motionären kommit med. Men vid den närmare undersökning, som vi inom utskottet företogo, funno vi, att så icke var förhållandet. Inom det län, som motionären själv representerar, hörde vi, att det från andra därvarande föreningsars sida icke förefanns något krav på att få den av motionären föreslagna förändringen införd. Det har här av motionären förebråtts utskottet, att det har alltför lättvindigt behandlat denna fråga och förebragt alltför svaga skäl för sitt avslagsyrkande. Jag är visserligen ingen vän av stora, långa utredningar i motioner eller fordrar långa bilagor, men jag får verkligen säga, att den knapphändiga motivering, motionären presterar, hela 11 rader, synes mig väl kort för att verkligen påvisa behov av en förändring i motionens syfte, ty det kan väl ej vara nog, att det finnes en enskild styrelseledamot eller en delägare inom en förening, som önskar en sådan förändring, och icke nog ens om det finnes en hel sådan förening, som önskar det, för att man skall besvara Kungl. Maj:t med en skrivelse i detta syfte. Det torde därför ålegat motionären att prestera bevis för att det inom dessa mindre assurancesföreningar finnes en allmän önskan om den ifrågavarande reformens genomförande, för att man verkligen skall kunna förorda en skrivelse till Kungl. Maj:t. Motionären har icke kunnat prestera något enda bevis härför, han har endast sagt helt kort och gott, att han anser det vara lämpligt.

Nu har motionären även vänt sig mot utskottets uttalande om att man i vanlig ordning kan inlämna ansökan till Kungl. Maj:t, på vars bestämmande det ankommer, huruvida den sökta rättigheten skall meddelas eller ej. Motionären har fattat detta utskottets yttrande så, som om varje förening skulle hos Kungl. Maj:t begära att få denna förändring vidtagen. Detta har utskottet icke avsett, utan utskottet har med sitt uttalande avsett, att, om det verkligen förefunnas behov, föreningarna då kunde slå sig tillsammans och ingå till Kungl. Maj:t med en anhållan att få denna kungörelse förändrad; ty en sådan förändring kan Kungl. Maj:t av egen makt och myndighet medgiva, om han så finner lämpligt. Men *att* ett sådant behov föreligger, det har motionären, som sagt, icke kunnat prestera något bevis för; och icke heller har han kunnat bevisa, att det utom hans egen förening finnes något intresse för denna fråga.

Vad som emellertid mer än något annat gjort mig betänksam mot att tillstyrka motionärens framställning, är just det, som han för övrigt själv även antydde, att detta förslag icke framkommit av bekvämlighetsskäl, då ju inkasseringen av avgifterna mycket väl kan ske genom postverket, utan att vad han fäster sig vid var

rätten, som dessa föreningar skulle få, att utan föregående utslag och dom få resterande avgifter uttagna genom utmätning. I sammanhang därmed påpekade motionären de utgifter, som skulle uppstå för dessa försumliga inbetalare till följd av rättegångskostnaderna, förutom andra obehag därav, men dessa äro dock vida mindre farliga än utmätningen. Jag för min del anser nämligen, att det är ganska riskabelt att så där utan vidare lägga i händerna på en förening rätt att uttaga dessa avgifter genom utmätning. Däremot kanske motionären invänder, att det är bättre att göra detta och inbespara utgifterna än att processa om saken. Men om man antager, att ett sådant kravmål är i någon mån tvistigt, och att den, hos vilken utmätningen skall göras, icke anser kravet berättigat, då är det väl ändå rättvisare, om denna förening får stämma gäldenären och på lagligt sätt bevisa, att föreningen verkligen har rätt till avgiften, än att i dylika tvistiga fall anlita utmätning. Därav behöver ju icke följä, att det blir dyrbara rättegångskostnader, ty skulle en eventuellt tredskande föreningsmedlem känna med sig, att han har en svag position, så behöver han icke vidkännas mer än stämningkostnaden.

Jag skall nu icke upptaga kammarens tid med ytterligare bemötande av vad motionären sade; men jag vill för min del endast säga, att om det verkligen förefinnes behov inom dessa smärre sjöfartskretsar av vad motionären här förordar, det står motionären fritt att till nästa år komma fram med en fullständigt motiverad motion och även förebringa något mera skäl än som finnes på dessa elva rader; ty här finnas enligt mitt förmenande icke några skäl anförda.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härpå anförde:

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! En ärad ledamot av utskottet har sökt försvara utskottets betänkande; och han har därvid framhållit, att jag icke visat, att det är något behov av denna förändring. Ja, jag erkänner, att jag icke gjort det i min motion, ty jag har icke den principen, att en sak, som är alldeles solklar, som är ett axiom, behöver bevisas; och alla, som känna till, vilket gagn övriga assurancesanstalter hava av att få sina avgifter på detta sätt indrivna, borde också veta, att dessa sjöassurancesföreningar äro med dem i alla avseenden likställda, varav det ju måste följä som ett axiom, att denna anordning är lika fördelaktig för dem. Den saken har jag aldrig tänkt att man behövde påvisa, så jag får verkligen be om ursäkt, att jag ej förebragt någon bevisning i det avseendet.

Nu sade den föregående talaren, att han på enskild väg förfrågat sig i Bohuslän, och att man där sagt, att det icke föreläge något behov. Jag vet icke, vilka vägar han därvid gått, men jag

Ang. indrivning av avgifterna till vissa försäkringsanstalter n. m.
(Forts.)

Ang. indrivning av avgifterna till vissa försäkringsanstalter m. m.
(Forts.)

befarar, att det är den mindre lämpliga väg, som vi på allmogespråk kalla »käringsvägen». Ty hade man gått in med en officiell handling till dessa föreningar och frågat sig för, så hade svaret icke blivit avvisande. Men såvitt jag har reda på saken, har man i denna fråga förhört sig hos min gamle nu hädangångne antagonist kaptén Ödman, och då har denne sagt, att han icke trodde att det förelåg något behov, och det förvånar mig icke alls, då han icke tillhört dessa föreningar och icke heller suttit som styrelseledamot i dem och därför svårligen kunnat ha någon kännedom om att ett sådant behov förefanns.

Herr Indebetou ger mig det goda rådet att nästa år komma igen med motionen och då förete bättre utredning och bättre bevisföring. Ja, det finnes väl ingen annan väg att gå, ty mot ett enhälligt utskott är det alldeles otänkbart, även om man har ganska goda skäl, att vinna framgång hos kammaren. Men jag måste beklaga, att ännu ett år skall gå för dessa föreningar, innan de få denna bestämmelse intagen i kungörelsen, ty det är förenat med mycket stora kostnader att få de resterande avgifterna indrivna och att å varje särskild person uttaga stämning för att få dom för utmätning, något som ju kunde undvikas, om blott i kungörelsen infördes bestämmelse om att, i likhet med brand- och hagelskadeförsäkringsföreningarna m. fl., även dessa sjöförsäkringsföreningar skulle få sina avgifter indrivna genom direkt utmätning.

Nu säger herr Indebetou: Ja, den rätten kan det vara riskabelt att överlämna till ett enskilt bolag, ty bolaget kan komma med orättvisa krav. — Ja, visserligen, men det kunna ju även de bolag, som redan hava denna rätt, nämligen brand-, hagelskade- och kreatursförsäkringsföreningarna. Jag skall emellertid be att få upplysa herr Indebetou om, att om man läser vad som är föreskrivet i kungörelsen, så förfaller denna betänklighet; ty där stadgas såsom villkor för att få dessa avgifter indrivna, att uppörds längden skall vara tillgänglig i kommunerna för granskning, för den händelse det skulle vara orättvist debiterat. Då så är förhållandet, är det väl också någon, som i varje kommun granskar debiteringarna och ser efter, om det är något oriktigt i dem. De där betänkligheterna försvinna alltså helt och hållet, om man ser på de bestämmelser, som äro intagna i kungörelsen.

Fastän jag som sagt vet, att det är omöjligt att, så som frågan nu ligger, få kammaren att gå med på mitt förslag, så vidhåller jag dock mitt yrkande; men jag skall lova att icke begära votering.

Herr Indebetou: Herr talman! Jag skall icke bemöta den föregående talaren med samma saftiga språk, som han begagnade sig av; jag skall inskränka mig till att lämna honom och kammaren den upplysningen, att den man, utskottet talat vid, var den nyligen avlidne ledamoten av denna kammare, kaptänen C. J. Öd-

man, vilken enligt mitt förmenande besatt såväl särskild sjömannafarenhet som även lokal kännedom.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr vice talmannen givit propositioner dels å bifall till utskottets hemställan, dels ock å avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Härefter förelåg till avgörande bankoutslottets utlåtande, nr 20, i anledning av väckta motioner om inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.

I två likalydande, till bankoutslottet remitterade motioner, väckta den ena inom Första kammaren, nr 15, av herr *Trapp* och den andra inom Andra kammaren, nr 51, av herrar *Sommelius* och *Christiernson*, hade hemställts, att Riksdagen måtte besluta, att i Hälsingborg ett avdelningskontor av Sveriges riksbank skulle inrättas.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte besluta,

a) att ett riksbankens avdelningskontor skulle inrättas i Hälsingborg;

b) att detta kontors lånedistrikt skulle omfatta Hälsingborg, Landskrona och Ängelholm ävensom Bjäre, Norra och Södra Åsbo härader i Kristianstads län samt Luggude och Rönnebergs härader i Malmöhus län;

c) att antalet tjänstebefattningar vid kontoret skulle bestämmas till:

en kontorschef, tillika kamrer;

en kontrollant, jämte en suppleant för honom;

en kassör;

en registrator;

en vaktmästare;

d) att i avseende å löneförmaner kontorschefen skulle likställas med verkställande styrelseledamot, kontrollanten med styrelseledamot samt övrig personal med motsvarande befattningshavare vid riksbankens minsta avdelningskontor; samt

e) att åt fullmäktige skulle uppdragas att vidtaga de för kontorets öppnande erforderliga åtgärder och närmare bestämma tiden, då rörelsen vid kontoret skulle begynna.

Häremot hade herrar *Neiglick*, *Almer*, *Vahlquist*, *Juhlin*, *Kristensson* och *Leander* reserverat sig.

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, lämnade herr vice tal-
mannen på begäran ordet till

Herr Vahlquist, som yttrade: Herr talman! Den fråga, som här föreligger, är ju icke så alldeles ny. Den har visserligen icke varit före här i kammaren under de sista åren, men den har dock förekommit inom bankoutskottet. Redan förra året förelåg nämligen i bankoutskottet en hemställan från fullmäktige i riksbanken, att utskottet måtte tillstyrka Riksdagen att inrätta ett avdelningskontor i Hälsingborg, vilken hemställan var föranledd av att stadsfullmäktige i Hälsingborg ingått till fullmäktige med begäran, att ett avdelningskontor måtte inrättas där. Emellertid ville utskottet i fjol icke vara med om att inrätta ett kontor där och frågan fick alltså förfalla och kom icke till riksdagen. Nu har den dock kommit upp igen i form av motioner i båda kamrarna.

Önskan att få ett avdelningskontor i Hälsingborg motiverar man med att den omfattande industri och rörelse, som är rådande där, har behov av ett sådant kontor. Fullmäktige, som yttrat sig över motionen, ha i sitt utlåtande framlagt en liten statistik för att belysa storleken av den bankrörelse, som enligt fullmäktiges mening skulle uppkomma vid det ifrågasatta kontoret, särskilt i början av dess verksamhet. Vi återfinna denna statistik i bankoutskottets utlåtande på sid. 3. Vi finna där, huru den rörelse, som kontoret skulle komma att få inom området för sin verksamhet, skulle gestalta sig. Antalet diskonterade växlar utgjorde år 1910 173 stycken och år 1912 161, sålunda en minskning. Antalet inkasserade, diskonterade växlar inom det område, som skulle omfattas av hälsingborgskontoret, utgjorde år 1910 11,707 och år 1912 8,877. Lånen mot hypotek uppgingo år 1910 till något över 1½ miljon kronor och år 1912 till icke fullt en miljon. Alltså se vi, att rörelsen, inom de områden, där kontoret skulle få sin verksamhet, gått ned.

Nu säga fullmäktige, jag ber att få uppläsa några rader, ty de äro ju ganska belysande:

»Av dessa siffror framgår, att ett avdelningskontor i Hälsingborg skulle redan från början kunna påräkna en ganska betydande rörelse till följd av överflyttningar från de äldre närliggande kontoren. Dessa överflyttningar skulle givetvis icke medföra någon ökning av riksbankens vinst, utan allenast en överflyttning av vinst från de äldre till det nya kontoret. Att detta skulle kunna tillföra riksbanken någon ny kundkrets av större omfattning och betydelse, hålla fullmäktige för osannolikt, då på platsen redan finnas flera privata bankinrättningar, bland vilka en större därstädes har huvudkontor.»

Det är således en ganska svag motivering för inrättande av ett avdelningskontor i Hälsingborg, så svag till och med, att den för var och en, som opartiskt ser på förhållandena, måste te sig som ett fullgiltigt motiv för avslag på framställningen.

Av motionerna framgår nämligen, att i Hälsingborg finnas icke mindre än fyra enskilda bankkontor och av dessa ett huvudkontor, nämligen Bankaktiebolaget Södra Sverige. Nu skulle man ju kunna tänka sig, att det vore av vikt vid rediskontering att få ett riksbankens avdelningskontor där. Emellertid har från tillförlitligt håll lämnats den uppgiften, att icke ens nyssnämnda huvudkontor rediskonterar växlar vid närmast liggande riksbankskontor, utan denna rediskontering sker i Stockholm, således ganska avlägset i jämförelse med det närmaste riksbankskontor, där rediskontering annars skulle kunna ske. Beträffande denna rediskontering för övrigt torde den gå ganska lätt för sig, sedan den nya centralbanken kommit till stånd, som väl kommer att ombestyrja rediskontering för sina delägande banker.

Vad ha då fullmäktige haft för skäl att icke desto mindre tillstyrka ett avdelningskontor i Hälsingborg? Jo, de säga, att man där skulle kunna tillämpa en ny typ för avdelningskontoren, en mindre typ. Förra året, då fullmäktige hemställde om inrättandet av ett avdelningskontor i Hälsingborg, var det meningen, att detta skulle vara av samma typ som det i Norrköping med avseende på styrelse, tjänstemän etc.; det skulle då få en styrelse av tre personer, av vilka en skulle vara verkställande direktör, och dessutom tre ordinarie tjänstemän, d. v. s. inalles sex personer, förutom vaktmästare. Vid det nu föreslagna kontoret skulle det däremot bli allenast två personer i styrelsen. Av dessa skulle en kallas bankkommisarie och tjänstgöra som verkställande direktör, och den andra skulle vara en med ortens förhållanden väl förtrogen person och kallas kontrollant. För övrigt skulle endast finnas en kassör och en registrator förutom vaktmästare. Tjänstemannapersonalen skulle således uppgå till 4 personer i stället för 6, såsom i Norrköping. Det skulle således bli en avsevärd minskning i personal, och naturligtvis även i kostnad. Fullmäktige framhålla på sid. 4, att genom att inrätta ett sådant kontor skulle man bli i tillfälle att praktiskt pröva den nya typen. Härefter säga de emellertid:

»Sedan någon tids erfarenhet vunnits, kunde man efter hand bringa de riksbankens kontor, där rörelsen är minst omfattande, i överensstämmelse med den nya kontorstypen. Såsom en förberedelse till en dylik omorganisation hava fullmäktige för avsikt att, om detta fullmäktiges förslag vinner Riksdagens godkännande, efter hand som vakanser uppstå vid dessa kontor fylla vakanserna genom förordnanden.»

Således är det en mycket god tanke, som fullmäktige här ha, nämligen att man skulle kunna åtnöja sig med en typ av avdelningskontor, som är mindre kostsam än den som nu användes i landsorten. Detta är tydligen det egentliga skälet, som fullmäktige i år anfört för att inrätta ett avdelningskontor i Hälsingborg. För min del håller jag dock före, att riksbanksfullmäktiges tanke, att pröva denna enklare typ redan nu kan realiseras, ty vi ha många

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

avdelningskontor, där rörelsen är synnerligen obetydlig och där det rent av skulle finnas anledning att införa den enklare och billigare typen.

Om fullmäktige sagt, att bankrörelsen skulle bli synnerligen omfattande, skulle det inte vara något att säga om inrättandet av detta kontor, men då fullmäktige tvärtom framhålla, att så med all sannolikhet icke kommer att bli fallet samt att den vinst, som kommer att uppstå, endast skulle komma att tagas från de närliggande kontoren, så måste ju resultatet ekonomiskt sett bli mycket dåligt. Och jag kan således icke finna, att det finnes ringaste anledning fördyra administrationen av riksbanken genom att öppna ännu ett avdelningskontor, låt vara av denna enklare typ.

Vi ha för icke så länge sedan beslutit en nybyggnad för riksbankens avdelningskontor i Kristianstad, och jag vill endast erinra om, att då den frågan var före, framhölls det såsom alldeles nödvändigt — motsatsen ansågs förenad med stora olägenheter — att uppföra byggnaden så, att riksbankens lokaler kommo att ligga på nedra botten. Då ansågo fullmäktige, och utskottet delade deras mening, att när man byggde för riksbankens räkning borde man laga så, att banklokalerna alltid lågo på nedra botten och att ett avdelningskontor helst fick sin egen byggnad. Då skulle, som det heter i fullmäktiges anförande om bankbyggnaden i Kristianstad, säkerheten mot stöld och inbrott bli större. Nu lär det finnas, som det står i motionerna på sid. 3, en lokal i telegrafverkets byggnad, som kunde få disponeras för detta ändamål. Detta är emellertid en fullkomligt felaktig uppgift: i telegrafverkets byggnad finnes icke någon sådan lokal, men väl i postverket. Denna lokal lär emellertid vara belägen i andra våningen. Således, nu när det gäller Hälsingborg, går det för sig att till riksbankslokal använda en lokal i andra våningen, men då det var fråga om Kristianstad, dugde endast lokal å nedra botten, vilket i sin mån gjorde, att byggnaden där blivit dyrare än behöfligt. Riksdagens åsikt har varit den, att på de särskilda platserna, såvitt möjligt, lokaler för post, telegraf och riksbank borde inrymmas under samma tak. Hade så skett i Kristianstad genom postens förläggande å nedre botten och riksbanken en trappa upp, skulle byggnadskostnaderna här blivit betydligt billigare än enligt det beslut vi nyligen fattat, varigenom riksbanken kommer att ligga för sig och postverket för sig i skilda byggnader. Jag har icke kunnat underlåta att påpeka detta rätt egendomliga förhållande.

Jag var i utskottet av den uppfattningen, att man på grund av fullmäktiges yttrande över motionerna borde taga upp det goda, som fullmäktiges yttrande innehåller, och det är vad som talas om den mindre typen. Som jag förut framhållit, finnes det redan nu möjligt att tillämpa denna typ, och därför hade jag önskat, att utskottet skulle kommit till Riksdagen med ungefär följande framställning: att »Riksdagen med avslag å motionerna ville i anledning

av fullmäktiges i riksbanken över samma motioner avgivna yttrande uppdraga åt fullmäktige att, då förhållandena sådant medgiva, låta vid något redan nu befintligt avdelningskontor praktiskt pröva den ifrågasatta förenklade typen.»

Enligt mitt förmenande hade utskottet bort tillstyrka avslag å motionerna, men taga upp ur fullmäktiges yttrande den praktiska och beaktansvärda synpunkten att söka nedbringa riksbankens administrationskostnader, som ju äro rätt avsevärda, och detta så mycket hellre som man ju synes sträva efter att riksbanken skall bliva en centralbank men icke egentligen konkurrera med de enskilda bankerna. Det visar sig ju för övrigt, att denna tankegång redan kommit att göra sig gällande; det framgår av den statistik, som lämnas i utskottets betänkande och som visar, att rörelsen oupphörligt gått ned med avseende på diskontering av växlar och sådant, vilken del av bankernas verksamhet ju kännetecknar det stöd bankerna ge handel och industri. Här finnas avdelningskontor, som under förra året icke direkt diskonterat en enda växel, och detta visar ju, att deras betydelse såsom direkt stödjande handel och industri icke kan vara så stor.

Jag skall nu icke uppehålla kammaren längre utan hemställer om avslag på såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Vidare anförde:

Herr Sommelius: Frågan om förläggandet av riksbankens avdelningskontor, i vilka fall sådana kontor skola anses erforderliga och på vilka platser de böra läggas är ett spörsmål, som icke synes vara riktigt klart för de vederbörande, som ha med riksbanken att göra. Visserligen har man i allmänhet tillämpat principen att först och främst tillgodose länsresidensstäderna med avdelningskontor, men huruvida denna princip varit alldeles riktig synes man icke hysa full enighet om. Då man i utskottet har påstått, att mina och herr Christiernsons motiv för anläggande av ett riksbanksavdelningskontor i Hälsingborg vore svaga, så förefaller det mig, som om även deras motiv, som tidigare beslutit förläggande av avdelningskontor, ha varit lika svaga, då de anlagt sådana kontor på alla platser, som äro större än staden Hälsingborg och på alla platser, som äro lika stora som Hälsingborg och därtill på 22 platser, som äro mycket mindre betydande än Hälsingborg. Jag frågar mig då: Varför har man förbigått denna plats? Är det därför, att näringslivet där är starkt utvecklat? Vilka äro de principer, som då skola tillämpas vid förläggandet av avdelningskontor av riksbanken?

Den tvekan, som i detta avseende synbarligen förefinnes har helt säkert sin rot i den omständigheten, att man i riksbankens reglemente förgäves spanar efter de synpunkter, enligt vilka riksbanken skall styras. Ingenting finnes där bestämt om riksbankens

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

uppgift annat än att riksbanken skall giva ut sedlar, att riksbanken skall driva inlåningsrörelse, att riksbanken skall driva utlåning o. s. v. Riksbankens huvuduppgift står däremot alls icke omtalad. Jag tror, att denna uppgift skulle kunna sammanfattas i följande punkter: 1:o) åligger det naturligtvis riksbanken att tillhandahålla rörelsen betalningsmedel genom emission av sedlar, 2:o) åligger det riksbanken att sörja för att betryggande och stabila räntesatser tillämpas inom landet, 3:o) tillkommer det givetvis riksbanken att stöda handel och näringar, och 4:o) åligger densamma de expeditionsgörömmål som finnas omförmälda i reglementet. Om det nu är sant, att riksbankens huvuduppgifter äro de nämnda, så vill jag fråga: hur kan man underlåta att lägga ett avdelningskontor på de platser, där rörelsen är som störst? Hälsingborg kommer dock i fråga om industriens tillverkningsvärde näst efter Göteborg, Malmö och Norrköping och med ett tillverkningsvärde av mellan 27 och 28 miljoner kronor. Staden har vidare en handel, som helt säkert täffar med Norrköpings, och en sjöfart, som visserligen kommer först i tredje rummet, om jag medräkvar Stockholm, vilken stad emellertid rätteligen bör lämnas ur räkningen, emedan Hälsingborg i detta hänseende torde ligga öfver, därför att staden är baserad på fri fraktfart på främmande farvatten, medan däremot i tonnaget för Stockholm ingå alla de båtar, som regelbundet trafikera sistnämnda stad. Jag har härmed nämnt några faktorer, som förtjäna avseende, då det gäller att bestämma förläggandet av ett avdelningskontor, ty ingen kan jäva det påståendet, att ett riksbankskontor kräves till handelns och näringarnas stöd. Man kan visserligen påstå, att affärsrörelsen icke tillflyter riksbanken, men det gör den dock ofta direkt och nästan alltid indirekt om och så länge riksbanken har de uppgifter, jag nämnde.

Men det finnes en annan uppgift för riksbanken, till vilken man inom bankofullmäktige hittills enligt min mening tagit alltför mycken hänsyn, och det är det s. k. kommissionärskapet, som på många platser upptager största delen av riksbankens verksamhet och som består däri, att banken mottager penningar från statens inrättningar för att sedan tillhandahålla dessa åt respektive statsinstitutioner. Det är med anledning av denna bankens uppgift, som avdelningskontor blivit förlagda till länsstäderna. Jag frågar då, om icke även Hälsingborg är en sådan plats, att i detta hänseende en uppgift skulle finnas att fylla för ett avdelningskontor, lika väl som i länsstäderna. Jag skall tillåta mig att nämna några siffror i detta hänseende. Tulluppbörden i Hälsingborg uppgick år 1912 till cirka 2 miljoner kronor. Postuppbörden utgjorde 420,000 kronor och överträffade den i Örebro, Norrköping, Gävle, Uppsala och Sundsvall, något som är ett gott kriterium på en efter våra svenska förhållanden ytterst uppdriven verksamhet. Telegrafmedlen belöpte sig till 440,000 kronor och voro således större än de i Sundsvall, Norrköping och Gävle och överträffas blott av Stockholm,

Göteborg och Malmö. Staden är vidare säte för domhavanden och kronofogden i orten och dit äro förlagda Skånska husarregementet, och de i staden och dess omgivningar förlagda sockerfabrikerna skulle komma att dit inbetala sina betydande skattebelopp. Dessutom torde även rörelsen i Hälsingsborgs omgivningar böra räknas in. Den enda gruvindustri, som finnes i vårt land utöver den norrländska, är förlagd till trakten av Hälsingsborg.

Med stöd av dessa uppgifter vågar jag det påståendet, att om på något ställe här i landet ett riksbankens avdelningskontor bör inrättas, så är det i Hälsingborg. Och denna fråga är icke någon, i vilken mitt intresse kan betecknas såsom lokalpatriotism, utan frågan är av stor betydelse, huvudsakligen för Sveriges riksbank.

Jag skall därför, herr talman, be att få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kristensson: Herr talman, mina herrar! Jag har icke kunnat följa utskottet och motionärerna, ehuru jag gärna hade velat göra det, eftersom jag sätter mycket stort värde på den ene av motionärerna, min partivän herr Christiersons insikter i riksbanksfrågor. Då min uppfattning i denna fråga kolliderar med hans, undrar jag, om man icke kan finna skälet därtill åtminstone i någon mån däri, att han här förfäktar ett ortsintresse, under det att jag, efter vad jag tror, förfäktar ett riksbanksintresse.

Emellertid vill jag gratulera motionärerna till, att de ha större inflytande på bankoutskottet än själva fullmäktige i riksbanken. I fjol förelåg från fullmäktige i riksbanken ett förslag om inrättandet av ett avdelningskontor i Hälsingborg. Då avstyrktes förslaget av bankoutskottet. I år åter, då motionärerna ha framlagt samma förslag, har samma utskott med enahanda sammansättning tillstyrkt förslaget. Något annat nytt motiv för att tillstyrka förslaget har icke i år tillkommit, än att fullmäktige ifrågasatt en något förenklad typ för kontoret. Men då flera av majoritetens medlemmar i utskottet, åtminstone rätt många gånger icke äro så särdeles rädda, när det gäller att växla några slantar, så undrar jag verkligen, om denna nya omständighet kan vara orsaken till utskottets ändrade ställning. Jag vill därför ännu en gång lyckönska motionärerna.

Vilka äro då de huvudsakliga skäl för inrättandet av ett riksbankskontor i Hälsingborg, vilka anförts av motionärerna och av fullmäktige? Såvitt jag kan finna äro skälen tre. Det ena är det, som motionärerna anført, att bankoutskottet år 1905 skulle ha uttalat sig för inrättandet av ett sådant kontor i Hälsingborg. Det andra skälet skulle vara Hälsingborgs stads stora betydelse såsom ett framstående industri- och affärscentrum. Det tredje skälet slutligen skulle vara det, att man här skulle få tillfälle att pröva den nya förenklade typen för ett avdelningskontor. Jag skall taga mig friheten att något litet skärskåda dessa trenne skäl.

Vad då först beträffar det första skälet, nämligen att 1905 års

Ang. inväntande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

Anq. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

bankoutskott skulle ha uttalat sig för ett avdelningskontor i Hälsingborg, så håller detta påstående icke streck, såvitt jag läst papperen rätt, utan motionärerna måste här ha gjort sig skyldiga till det lilla förbiseende att hava förväxlat vad fullmäktige i riksbanken det året uttalade och vad bankoutskottet uttalade. Det var nämligen bankofullmäktige, som uttalade sig för inrättandet av avdelningskontor i vissa av de större industristäderna, sedan riksbanken efter omläggningen blivit den enda sedelutgivande centralbanken i vårt land. Fullmäktige voro emellertid icke eniga härutinnan, utan deras ordförande hade reserverat sig. Bankoutskottet åter sade något helt annat, som jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på. Bankoutskottet yttrar nämligen: »Även om Riksdagen, genom att nu bifalla förslaget om upprättande av ett nytt avdelningskontor av riksbanken» — det gällde Sundsvall — »går över den hittills iakttagna begränsningen av riksbankskontorens antal till blott ett i varje län utom Stockholms, synes det utskottet, att den sålunda inslagna vägen bör fortsättas endast med synnerlig varsamhet. När härvid icke finnes någon på förhand given norm att följa, är det sannolikt, att anspråk på avdelningskontor av riksbanken skola framkomma från skilda orter, där affärsverksamheten nått en större utveckling. Det torde därför vara nödvändigt att med största noggrannhet pröva dessa anspråk och tillse, att riksbankens verksamhet på detta sätt utvidgas endast i den mån sådant är påkallat av verkligt behov samt kan anses vara till avsevärt gagn för vederbörande ort och förenligt med ändamålet för riksbankens rörelse, utan att samtidigt och för framtiden medföra alltför betungande ökning av riksbankens förvaltningsutgifter». Det synes mig således, som om i detta bankoutskottets utlåtande icke låg precis vad den ärade motionären, herr Sommelius, velat göra gällande, utan tvärtom en ganska stark reservation mot ett insläende på denna väg.

Om jag då övergår till det andra skälet, nämligen betydenheten av Hälsingborgs stad med dess omnejd, d. v. s. det distrikt, som enligt vad som skisserats i utskottets utlåtande, skulle komma att tillhöra det ifrågasatta avdelningskontoret, så måste jag för min del säga, att det dock föreligger en betydande och väsentlig skillnad mellan de skäl, som i detta avseende nu anföras, och de skäl, som förelågo, då man år 1905 beslöt inrätta ett avdelningskontor i Sundsvall, och då man några år senare förlade ett liknande kontor till Norrköping. En skillnad ligger däri, att de geografiska förhållandena i Sundsvall med omnejd äro helt andra än de, som föreligga i Skåne. En annan skillnad ligger däri, att postförbindelserna däruppe, tack vare bristen på järnvägskommunikationer och sjöfartens mindre utveckling, voro mycket svårare än i södra Sverige. Även beträffande Norrköping gälla i viss mån samma skäl, om också icke i lika hög grad. Avdelningskontoret i Norrköping omfattar nämligen Tjust eller nordöstra delen av Småland, där kommunikationsförhållandena icke äro så särdeles gynnsamma.

Hurudana ställa sig då förhållandena här nere i Skåne? Jo, där har man avdelningskontor på tre platser runt Hälsingborg, nämligen i Malmö, Kristianstad och Halmstad, och man har vidare så goda järnvägs- och postförbindelser, att man saknar motstycke därtill i övriga delar av landet. På tal om vilken betydelse kommunikationernas utveckling kan hava för bankväsendet ber jag att låna följande två fakta. Det ena är, att bankaktiebolaget Södra Sverige med huvudkontor i Hälsingborg, åtminstone till för två år sedan och troligtvis allt fortfarande, diskonterar sina växlar icke i Malmö, vilket ju skulle ligga närmast till hands, utan i Stockholm. Det andra är, att tulluppbördskontoret i Åhus icke har giroräkning i Kristianstad utan i Stockholm. Det spelar nämligen ingen roll, om denna räkning finnes i Kristianstad eller i Stockholm, ty förbindelserna äro lika goda åt båda hållen. Ja, det skulle rent av vara en omväg att låta medlen gå till Kristianstad, då de dock skola fram till Stockholm. Vad sedan själfva affärsrörelsen vidkommer, har jag försökt att för min del bilda mig någon upplättning härvidlag, och jag kan ej finna annat, än att, om man jämför denna rörelsens storlek på de olika platserna föregående år och år 1904, året innan kontoret i Sundsvall anordnades, ävensom med året innan man inrättat kontoret i Norrköping, denna rörelse var inom de distrikt, som dessa två kontor avsågos skola omlatta, större än i det distrikt, som nu ifrågasättes för Hälsingborg. Så voro exempelvis de inkasserade växlarerna för Sundsvalls distrikt både till antal och framför allt till totalbelopp större, än som skulle ifrågakomma för Hälsingborg, och i Norrköping utgjorde de 6,062 med ett totalbelopp av 18 miljoner kronor, under det att det här endast ställes i utsikt 10 miljoner kronor.

Ja, så komma vi till den stora betydelse, som man anser, att inrättandet av ett dylikt kontor skulle medföra för affärlivet. Herr Sommelius höll ett varmhjärtat anförande, som vi hörde, vari han framhöll industrien i Hälsingborg och framför allt den utländska lånerörelsen. Men detta hänger samman med den politik, som riksbanken skall och bör föra och som den också för. Om vi skola inrätta avdelningskontor i affärscentra, ja, då måste vi omlägga riksbankens verksamhet och gå tillbaka till förhållandena, sådana de voro före den tidpunkt, då riksbanken blev landets centrala sedelutgivande bank. Om vi se på utvecklingen, så visar det sig, att riksbanken allt mer och mer i sin verksamhet dragit sig ifrån den direkta beröringen med affärlivet, för vilket man i stället betjänar sig av privatbanker som mellanhand. Jag vill ej uttala någon mening om huruvida detta är att betrakta som något absolut lyckligt eller absolut olyckligt. Jag vill endast framhålla, att det övertvägande antalet bankteoretici i de stora kulturländerna tyckas vara av den meningen, att i samma mån industrien utvecklar sig i de olika länderna, är det nödvändigt, att de stora centralbankerna bli allt mer och mer renodlade. Samma mening omfatta även de flesta prak-

Ang. inväntande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hålsingborg.
(Forts.)

tiska bankmän, och framför allt hyllas den av fullmäktige i riksbanken. Och jag undrar, om det skulle visa sig möjligt att i Riksdagen genomdriva ett förslag i motsatt riktning; jag tror, att ett dylikt förslag skulle stöta på mycket stort motstånd.

Det tredje skälet, som blivit framhållet, är att man här skulle pröva en ny typ. Jag undrar dock, om vi behöva inrätta ett nytt kontor för att pröva en sådan typ; jag undrar, om det icke, såsom också herr Vahlquist antydde i sitt anförande, föreligger tillräckliga skäl att i fråga om kontoren i Halmstad, Växjö och Vänersborg m. fl., som ärligen åsamka riksbanken förlust, göra denna omläggning och få en förenklad typ med ett mindre antal tjänstemän. Jag tror således icke, att vi behöva inrätta ett nytt kontor för att pröva denna nya typ, utan härtill hava vi även detta förutan tillfälle.

Vad vi här framför allt böra göra klart för oss, är naturligtvis, vilken politik riksbanken i stort sett skall följa. Jag tror ej, att, även om man får den allra dugligaste direktör i Hålsingborg, det likväl låter sig göra, att denne driver konkurrens med privatbankerna. Ty hans händer äro bundna av de instruktioner, som fullmäktige i riksbanken ge honom. Och om vi icke kunna vrida utvecklingens hjul tillbaka, utan få nöja oss med att riksbanken är den bank, som skall tillgodose landet med rörelsemedel, och som har till uppgift att se till, att dessa rörelsemedels värde håller sig uppe, så få vi å andra sidan naturligtvis tillse, att icke det gamla goda vi hade i vårt land före omläggningen alldeles bortfaller. Men då vill jag påstå, att det torde vara mycket svårt för riksbanken att vara både verkligt affärsdrivande och den enda sedelutgivande centralbanken. Jag tror vi få hitta på något annat sätt för att verkligen hjälpa affärlivet och i synnerhet småindustrien och småhantverket, så att de ej bli liggande i händerna på de stora sammanslutningar, som alltmera bildas, och bli beroende av privatbankerna och de överenskommelser, som träffas mellan dessa banker och trustar. Och då få vi nog väl gå den vägen att upprätta en särskild statens kreditbank mer eller mindre beroende av eller i samarbete med riksbanken, men dock så, att den sköter sig själv och framför allt arbetar efter fullt moderna affärsprinciper, så att den kan helt och hållet upptaga konkurrensen med de vanliga bankerna. Det kunde låta sig tänkas, tycker jag, att en sådan anstalt skulle kunna ställas i samarbete med postsparbanken, så att alltså småkapitalet uppsamlades genom postsparbanken och genom denna kreditanstalt gjordes fruktbarande för småindustrien och småhantverket, varjämte en sådan anstalt skulle förebygga, att privatbankerna oskäligt uppskörtade allmänheten.

Jag skall taga endast ett exempel till från Skåne för att belysa, huru privatbankerna nu handla. De träffa överenskommelse med varandra, att när de köpa utländska valutor, mark, francs, och vad det nu heter, så betala de tio på tusen mindre, än vad riks-

banken gör, och när de sälja, begagna de likaledes en annan men då högre kurs än riksbanken, då den säljer. Icke desto mindre kan icke riksbanken på detta område, där den alltså håller förmanligare priser i både det ena och andra avseendet än privatbankerna, konkurrera med dem. I själva Malmö stad, där det dock finnes ett avdelningskontor av riksbanken, gå stora affärsmän och redare och köpa valutor i privatbankerna och betala mer än i riksbanken. Och varför göra de det? Jo, därför att privatbankerna kunna bereda dessa affärsmän större fördelar på andra områden, än vad riksbanken kan. Denna måste nämligen tillse i varje ögonblick, att den har sina papper realiserbara, så att den, om en kris eller dylikt skulle inträffa, har full rörelsefrihet. Riksbanken kan således ej binda sina händer på samma sätt som privatbankerna och kan därför ej heller bereda samma förmåner som privatbankerna och lika litet konkurrera på samma sätt. En affärsbank, byggd av staten, skulle här kunna göra en insats till affärslivets fromma, och då är det givet, att Hälsingborg, Sundsvall, Norrköping, Eskilstuna och Borås, vilka ju äro stora industriplatser, borde framför andra förses med avdelningskontor av just denna typ.

Jag skall nu övergå till vad herr Sommelius nämnde angående inrättande av avdelningskontor i småstäderna. Ja, man har inrättat dylika kontor i residensstäderna, och jag har för min del varit inne på frågan, huruvida detta är att anse såsom lyckligt eller ej. Jag kan ej avgiva för min del något slutomdöme om den saken, men så mycket vill jag säga, att i alla fall har statsverket i alla dessa residensstäder dragit in ämbetsmän, lanträntmästarna, varigenom följderna blivit, att riksbankens avdelningskontor på dessa platser blivit statens kassörer. I länsresidensen har man icke ett öre i kassan, utan man skriver checker på riksbanken. Det är klart, att riksbanken behöver avdelningskontor i landet, då det väl torde vara givet, att den ej kan sköta sin rörelse ensamt från Stockholm, och då kan det vara skäligen, att den tillgodoser även dessa andra uppgifter, varom jag nämnt, i synnerhet som härigenom dock uppstå besparingar för statsverket på andra områden, men den frågan, om icke något eller några nu befintliga kontor kunde indragas, vill jag lämna öppen.

Herr talman, då jag tror, att fullmäktige här ha fullkomligt rätt i vad de säga, att »dessa överflyttningar från andra kontor skulle givetvis icke medföra någon ökning av riksbankens vinst, utan allenast en överflyttning av vinst från de äldre till det nya kontoret» och att det vore osannolikt, »att detta skulle kunna tillföra riksbanken någon ny kundkrets av större omfattning och betydelse», då jag tror, att dessa förhållanden föreligga, kan jag, herr talman, icke annat än yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr Wijk: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att först och främst få slå fast, att det, som här föreslås angående inrättandet

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts).

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg. (Forts.)

av ett nytt kontor i Hälsingborg, icke står på något sätt i strid med den politik, som förut förts beträffande riksbankens avdelningskontor i landsorten, utan tvärtom är i god överensstämmelse med de principer, som hittills följts. I 9 § av riksbankslagen är det stadgat, att riksbanken skall hava minst ett avdelningskontor inom varje län, d. v. s. dels ett i varje residensstad och dels, om det kan anses lämpligt, kontor i de större städer och handelscentra, som för övrigt kunna komma i betraktande. Detta har också praktiserats: utom i länsstäderna finnas f. n. avdelningskontor av riksbanken i Sundsvall och Norrköping, som ju äro två exponenter för större handelsstäder med livlig rörelse och stor industri.

Det kan också förtjäna påpekas, att fullmäktige, bankoutskottet och Riksdagen själv kunna anses principiellt hava godkänt den politiken. Jag syftar då på det förhållande, som omnämnes i motionen och som något berördes av den föregående ärade talaren. Det förhåller sig nämligen så, att 1904 motionerades i Riksdagen om upprättandet av ett riksbankens avdelningskontor i Borås. Fullmäktige avstyrkte motionen då på den grund, att riksbanken just då efter omorganisationen befann sig i ett läge, då det ansågs olämpligt att besluta om anläggandet av nya avdelningskontor, men fullmäktige framhöllo samtidigt, att de för sin del funne det lämpligt att i större handels- och industristäder framdeles anordnades avdelningskontor, och nämnde såsom belysande exempel på dylika städer Borås, Hälsingborg, Norrköping, Eskilstuna och Sundsvall. Utskottet förklarade sig i sitt utlåtande 1904 för sin del finna, att riksbanken genom inrättandet av avdelningskontor i vissa större städer, som voro centralpunkter för affärsliv och industri, skulle befordra sin uppgift att underlätta och reglera den allmänna rörelsen inom landet samt därigenom gagna både affärslivet och den enskilda bankrörelse, som kunde drivas på en dylik ort, och utskottet uttalade som sin uppfattning, att riksbankens fullmäktige ej torde underlåta att, när de funne tidpunkten lämplig för utvidgning uti ifrågakvarande riktning av bankens verksamhet, hos Riksdagen därom göra framställning och samtidigt föreslå den ordning, i vilken nya avdelningskontor av riksbanken borde inrättas.

Sådana nya avdelningskontor ha sedermera blivit inrättade 1905 i Sundsvall och 1910 i Norrköping. Och nu i år ha fullmäktige liksom redan förra året, hos bankoutskottet hemställt, att ett avdelningskontor måtte upprättas i Hälsingborg. Till stöd för denna anhållan kunde fullmäktige förra året åberopa en skrivelse från stadsfullmäktige i Hälsingborg, vari begäres, att i staden skulle inrättas ett sådant kontor, och i år har denna begäran ytterligare blivit förstärkt därigenom, att stadens representanter i Riksdagen motionerat därom. Det är således i full överensstämmelse med den politik, som hittills följts, som bankofullmäktige nu framställt denna begäran till Riksdagen. Och jag tror, att man bör säga, att då det ändå otvivelaktigt är till gagn för större handels- och affärsstäder

att ha dylika avdelningskontor, så bör Riksdagen icke vägra anläggandet av desamma, om utsikt finnes, att det kan ske utan avsevärd minskning i riksbankens nettovinst eller ändå bättre, om det kan ske utan någon sådan minskning alls.

Om man söker bedöma det fall, som nu föreligger, så kan man åtminstone våga säga, att stora utsikter finnas till att detta kontor i Hälsingborg skall kunna arbeta med vinst och således icke kosta staten något. Man får då bortse från den rörelse, som av kontoret övertages från närliggande kontor och endast taga hänsyn till vad detta kontor kan förtjäna av den rörelse, som kan väntas tillkomma det genom dess förläggande till Hälsingborg. Om man ser på de siffror, som fullmäktige anföra, finner man, att beloppet av direkt diskonterade växlar och beloppet av lån mot hypotek som falla på det föreslagna nya bankdistriktet går upp till en summa av mellan 5 och 6 miljoner kronor pr år. Och det är ytterst sannolikt, att om ett kontor på denna ort kommer till stånd, dessa poster skola avsevärt stiga. Om redan nu, fastän icke något kontor där finnes, så pass livlig lånerörelse förekommer och så stort belopp genom direkt diskonterade växlar kommer riksbanken till godo, behöver denna rörelse icke växa synnerligen mycket, för att omkostnaderna skola anses väl betäckta, detta desto hellre som enligt fullmäktiges förslag själva organisationen av kontoret skall läggas efter en billigare typ än riksbankens övriga, och kostnaderna därigenom ställa sig, såvitt jag kan se, c:a 4,000 kronor lägre, än de göra vid de allra minsta av riksbankens nuvarande avdelningskontor i landsorten.

Under sådana förhållanden och då utan tvivel förläggandet av ett riksbankens avdelningskontor till Hälsingborg skulle vara till gagn för handeln och industrien i denna stad, då en begäran därom framställdes så väl av stadens egen representation, stadsfullmäktige, som av stadens representanter i Riksdagen, då vidare förslaget blivit tillstyrkt av bankofullmäktige och dess genomförande sannolikt icke kommer att kosta statsverket någon utgift och då upprättandet av kontoret, såvitt jag kan se, står i full överensstämmelse med den politik, som hittills förts beträffande riksbankens avdelningskontor, kan jag icke finna annat, än att övervägande skäl tala för bifall till motionen. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Juhlin: Det är så mycket ordat i den här frågan av föregående talare, att jag egentligen icke har något nytt att framföra, men jag begärde ordet med anledning av bankoutskottets vice ordförandes framställning, då han återigen tycktes vilja framhålla den där billiga typen för Hälsingborgskontoret, som skulle vara en avgörande faktor, varför man skulle gå med på förslaget. I själva verket är det också på det sättet, åtminstone kan man säga, att det är det allra viktigaste skälet, som gjort, att bankoutskottet i år

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

gått med på att tillstyrka inrättandet av detta kontor i Hälsingborg. I föl avvisades en liknande framställning, då den kom från bankofullmäktige, tämligen enhälligt, och stämningen för övrigt kan jag icke finna är så mycket annorlunda i år än förra året.

Förut har blivit framhållet, att riksbanken i det avseendet lagt om sin verksamhet, att den mer och mer inskränkt den direkta diskonteringen och uteslutande eller åtminstone till största delen betjänar bankerna med rediskontering. Denna omständighet har utgjort ett avgörande skäl för mig, varför jag icke kunnat gå med på motionärernas framställning. Vi få väl ändå icke inrätta bankkontor och statstjänster bara för att en del tjänstemän skola bli försörjda. Det är icke meningen, att riksbanken och andra ämbetsverk skola vara försörjningsanstalter. Vi ha redan nu för många riksbankskontor, och det är verkligen bedrövligt att finna, att dessa herrar, som sitta där, göra så ofantligt litet gagn för den ganska dryga betaling, de uppbära, och slutligen skola de pensioneras. I avdelningskontoret i residensstaden i det län jag tillhör diskonteras icke en enda växel förlidet år direkt, utan det var endast rediskonteringar, som de andra bankerna på platsen överlämnade till riksbanken.

Nu har man ju ansett det vara av stor betydelse att ha avdelningskontor av riksbanken i varje residensstad, emedan riksbanken måste ombesörja en mängd penningtransaktioner för staten och för de länsinrättningar, som äro förlagda i residensstäderna. Men Hälsingborg är ju icke någon sådan residensstad, utan det är en stor och betydande affärsstad, det erkänna vi villigt, men man kan icke säga, att ej affärerna äro tillräckligt betjänade av de fyra banker, som finnas där. Det ha icke motionärerna eller någon annan kunnat påvisa, att det skulle vara en brist i det stycket, som påkallade, att man skulle inrätta ett riksbankskontor i Hälsingborg. Den utredning, som fullmäktige verkställt, visar, att genom öfverflyttning av bankrörelse från kontoren i Malmö och Halmstad det nya kontoret i Hälsingborg skulle få diskontera en växel varannan dag.

Det förefaller mig verkligen, som om Riksdagen bör betänka sig två gånger, innan den går med på att ytterligare utvidga riksbankens verksamhet, som redan, synes det mig, sträckt sig alldeles för långt. Vi få komma ihåg, att då Riksdagen för länge sedan beslöt inrätta en mängd avdelningskontor i landsorten, bedrevs riksbankens verksamhet efter helt andra grunder än nu, och jag gillar den politik, som riksbanken för för närvarande. Under sådana förhållanden finner jag onödigt att utvidga dess verksamhet genom att inrätta ett nytt kontor i Hälsingborg. Ty nog kunna de enskilda bankerna rediskontera sina växlar i Malmö, då det ju finnes lätta kommunikationer mellan Hälsingborg och Malmö. Dessutom har man ju ett kontor i Halmstad, vilket icke lämnat någon som helst vinst utan tvärtom gått med betydande förlust för riksbanken. Vi böra icke uppmuntra en sådan verksamhet enligt mitt för-

menande, varför jag yrkar avslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Jag ber att få fästa kammarens benägna uppmärksamhet på, hurusom i allmänhet bankoutskottets utlåtanden äro kemiskt rena från så kallade »partilinjor». Det kan vara bra att komma ihåg, när vi skola behandla en annan fråga om en tid, där det väl ånyo kommer att heta som i fjol, att vi framför allt böra avhålla oss från partipolitik, när vi skola behandla riksbanken och dess affärer och ställning. Detta är ett ord, sagt alldeles i förbigående.

Vad nu beträffar den föreliggande frågan, är det givet, att förklaringen till, att de, som förra året ställde sig betänksamma gentemot fullmäktiges framställning — undertecknad hörde till dem — kunnat få en annan uppfattning, kanske förnämligast är den, att fullmäktige nu vid tillstyrkande av förslaget om inrättande av ett avdelningskontor i Hälsingborg förorda en ny och billigare typ för det kontorets förvaltning. Denna omständighet utgör naturligtvis ett ganska starkt och avgörande skäl, men det är icke det, som egentligen behöver vara mest avgörande.

Det är naturligt, att om man ser på avdelningskontorens verksamhet, speciellt ur riksbankens inkomstsynpunkt, så bör man ha rätt att säga, att då de ställa sig så dyrbara, bör man icke inrätta flera sådana. De gå på en hel del håll med förlust, och det vore måhända därför skäl i att draga in några i stället för att upprätta nya, vilka åtminstone icke i början torde lämna något överskott. Men skall man gå den vägen, och anser man uteslutande den politiken riktig, att riksbanken skall övergå till att endast tillhandahålla omloppsmedel, mynt, och rediskontera privatbankernas växlar, ja, då måste vi oförtövat sätta oss in i den situationen, att vi få antingen draga in en hel del kontor eller inrätta dem till växelbutiker, ty i sitt nuvarande skick äro de icke nödvändiga för ett sådant ändamål. Herrarna beslöto för en liten tid sedan att bygga ett stort och dyrbart bankhus i Kristianstad, jag framhöll vissa betänkligheter däremot och yrkade uppskov, men det ville man icke lyssna till då. Icke behöver man bygga ett stort bankhus för att få en anstalt för privatbankerna till att rediskontera sina växlar i eller för allmänheten för att den skall kunna växla till sig riksbankens sedlar och mynt. Dessa saker kan man sköta om på ett ofantligt mycket billigare sätt.

Men den synpunkten har icke legat uteslutande före, när man uttalat sig för att avdelningskontor skulle inrättas först och främst i alla residensstäder och även på en del andra platser, utan man har väl haft klart för sig, att riksbankens verksamhet skall och bör omfatta något annat även.

Vill man ställa sig på den förstnämnda ståndpunkten och fullfölja tankegången konsekvent, kommer man till, att det bör finnas

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

Ang. inväntande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

högst ett par, tre rediskonteringsanstalter i landet, dit bankerna kunna skicka sina växlar och ombesörja sin clearing. Ja, ville man riktigt centralisera på detta område, skulle man låta alla växlar gå till huvudkontoret.

Vad beträffar det resonemang, som min ärade partikamrat förde, att vi totalt skulle böja oss för den tanken, att det icke finnes någon som helst möjlighet för riksbanken med dess nuvarande organisationsform att tränga ut och konkurrera med privatbankerna om den direkta belåningen, så tycker jag, att det är något för mycket från Riksdagens sida, om man skulle ge sig det resonemanget helt och hållet i våld.

Herr Sommelius, som ju är en mycket inflytelserik man i Hälsingborg, förklarade inom utskottet — jag hoppas, att jag icke missförstod honom — att han skulle mycket verksamt bidraga till, att den direkta belåningen så mycket som möjligt komme att ske vid avdelningskontoret i Hälsingborg, så att firmorna i stället för att via privatbankerna vända sig till riksbanken i största utsträckning skulle direkt gå till avdelningskontoret. Alldeles oavsett detta herr Sommelius' uttalande, bör det väl ligga i sakens natur att så skall ske, och den stora industrien och sjöfarten, ja, hela det ekonomiska livet i Hälsingborg bör väl kunna utgöra någon borgen för, att den direkta låneverksamheten skall kunna ledas till avdelningskontoret, så att man icke skall utgå ifrån, att Hälsingborgskontoret utslutande kommer att bli en rediskonteringsanstalt. Det är ur denna synpunkt jag sett saken, då jag ansett mig kunna gå med på ett tillstyrkande av utskottets förslag om upprättande av ett avdelningskontor i Hälsingborg, som då skall ha till uppgift dels att utgöra organ för riksbankens sedel- och öfriga myntutgifning på platsen och dels att draga till sig affärsverksamheten och den direkta belåningen och därigenom lå vinsten att gå i riksbankens kassa.

Det kan hända, att mitt resonemang skall visa sig icke hålla streck, men det målet att föra över den direkta belåningen till riksbanken når man mindre därigenom att det icke finnes någon anstalt på platsen, som arbetar härför.

Jag vill säga ett par ord om den av fullmäktige föreslagna nya typen. Om vi skola gå den vägen, att man mer och mer inskränker riksbankens direkta låneverksamhet, ja, då få vi se till att även ändra de övriga avdelningskontorens organisation. Ty när dessa ha en hel hop styrelsemedlemmar, så äro dessa styrelsemedlemmar valda och tillsatta för att de med kännedom om förhållanden å belåningsrayonen skola kunna pröva inkomna låneansökningar och se, om borgensförbindelser och säkerheter äro betryggande. Skall man icke ha en sådan verksamhet, då är det alldeles onödigt att ha stora styrelser vid varje avdelningskontor. Då böra, som jag sade förut, dessa kunna inskränkas till blygsamma distribueringsställen med ett riksbankens ombud på platsen, som ser till, att rediskontering och växling gå ärligt och ordentligt till.

Men om vi skola följa fullmäktiges nya typ, är förutsättningen i alla fall, att direkt belåning skall kunna ske i fortsättningen vid avdelningskontoren och då — jag vill icke säga, att det ligger en fara däri — men då beror det delvis på, vad det blir för person, som blir vad det nu skall kallas, bankkommisarie, tror jag, att det var, på platsen, om det skall gå bra eller icke. Fullmäktige säga, att det skall vara en person, som är förtrogen med förhållandena i orten, och det skall således läggas i hans hand även uppdraget att undersöka lånesökandes vederhäftighet och dylikt. Då är det av allra största vikt, att fullmäktige få en person i Hälsingborg exempelvis, som icke bitit sig fast så absolut i den uppfattningen, att han icke har något annat att göra än att vara ett slags vakande öga över, att rediskonteringen och växlingen gå ordentligt till utan även har den uppfattningen, att han bör söka vidga bankkontorets direkta verksamhet. Sålunda blir det ett stort ansvar för fullmäktige, när de överflytta den verksamhet, som förut de andra avdelningskontorens styrelser haft, till en enda person. Men saken får naturligtvis arrangeras förnämligast därigenom, att det blir personer — om den typen skall fullföljas — som äro uppdraget så vuxna som möjligt.

Herr talman! Det är förnämligast ur den synpunkten, att konkurrensmöjligheten med privatbanker på platsen skall kunna fullföljas, som jag gått med på förslaget. Detta mål når man icke, om man säger, att man godtager och gillar den principen, att riksbanken icke skall sköta andra uppdrag än rediskontering och växling, utan man når det lättare därigenom, att det finnes organ på platserna, som kunna draga till sig allmänheten och dess ekonomiska verksamhet, i synnerhet på de platser, där den ekonomiska verksamheten är mycket stor. Det är ur denna synpunkt, som jag gått med på utskottets förslag i detta fall, och jag anser mig fortfarande oförhindrad att yrka bifall därtill.

Herr Christiernson: Jag begärde ordet med anledning därav, att en talare på göteborgsbanken framhöll, att motionärerna skulle ha missuppfattat ett utlåtande från bankoutsnittet under ett föregående år, i vilket det talas om, att Hälsingborg skulle vara en plats, där man möjligtvis kunde anlägga ett riksbankskontor, och hänvisades till, vad som sades år 1905. Men utskottets vice ordförande har erinrat om ett utlåtande i samma sak från år 1904. Och läser man 1904 års utlåtande, så finner man, att bankoutsnittet icke alls har ställt sig avvisande mot den tanken, att t. ex. Hälsingborg jämte några andra platser skulle i en framtid kunna vara de, där man inrättade avdelningskontor av riksbanken.

Jag tror, att motionärerna icke ha på något sätt gjort sig skyldiga vare sig till feluppfattning eller felsägning på något sätt. Det står i full överensstämmelse med den hållning och den ståndpunkt, som Riksdagen och bankoutsnittet förut intagit till inrättan-

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

det av nya avdelningskontor. Och jag vädjar till kammaren, om man kan säga, att det skett på något forcerat sätt, när under dessa år, 1905—1913, man inrättat två dylika avdelningskontor, det ena i Sundsvall och det andra i Norrköping. Jag tror, att icke ens min ärade vän i Göteborg kan påstå, att man med sådan takt kommer för fort fram, utan det är nog, såsom man säger, att skynda långsamt. Och jag anser, att i den saken kan det vara lagom med en sådan takt. Icke kan man skrämma Riksdagen med, att man kommer för fort fram, och att det blir för många avdelningskontor.

Vidare vill jag säga med anledning av, att man här gjort det påståendet, att nya avdelningskontors inrättande icke står i överensstämmelse med det program, som är riksbankens, att, det tycker jag, är att vara mera konungslig än Konungen själv. När icke bankofullmäktige, som få anses såsom vårdare av den där elden, när de icke vare sig 1912 eller 1913 hade några betänkligheter mot inrättandet av ett dylikt kontor, tror jag icke, att vi behöva vara så ängsliga, om det nu blir ett litet kontor till.

Nu har man försökt att läsa mellan raderna, och det är också ett sätt att läsa, att fullmäktige äro med om saken, men på sådant sätt, att det skulle innebära endast ett avslag. Men då vill jag erinra om, att bankoutskottets majoritet år 1912 strypte ett förslag, som icke var framlagt av enskild motionär, utan tillkommit på bankofullmäktiges eget initiativ. Fullmäktige kommo fram med förslag till utskottet om inrättande av ett avdelningskontor i Hälsingborg. Och jag kan icke finna, att detta är ett uttryck för, att de helst ville slippa att få ett kontor i Hälsingborg, ty då var det efter framställning från stadsfullmäktige i Hälsingborg, som de gjorde det. Jag tror icke, att stadsfullmäktige i Hälsingborg ha inflytande på riksbanksfullmäktige annat än sakligt. Är det ett gott förslag, så blir det upptaget, är förslaget icke gott, så bryr man sig icke om det. Förslaget blev upptaget och ansågs alltså vara ett gott förslag. Om man därför, som sagt, söker läsa ut mellan raderna i fullmäktiges utlåtande i år någon obenägenhet, så strider det fullkomligt mot fullmäktiges eget handlingssätt, mot deras *initiativ* från 1912.

Vidare har en talare sagt, att det finnes kontor, där tjänstemännen ingenting göra och icke ha något att göra. Och det är ju alldeles förskräckligt, menar man. Jag ber att få instämma däri. Men den omständigheten, att det i den och den staden finnes riksbankskontor, där intet är att göra, är den omständigheten en anledning att icke upprätta kontor i en stad, där man skulle få något att göra? Konsekvensen borde vara, att man skulle slå igen butiken, där ingen användning finnes för den och öppna, där det kunde bli användning. Men här resoneras det så: »Låt oss behålla de kontor, som ingenting ge, och icke skaffa oss kontor, som möjligtvis kunde komma att giva något!»

Jag vill icke draga fram några siffror om Hälsingborgs bety-

denhet som industri-, handels- och sjöfartsstad. Den kan vem som helst se i första statistiska handbok, och den har ju riksbanksfullmäktige omtalat redan år 1912. De åberopa statistiken, och så säga de, »att det synes av dessa statistiska uppgifter, att det ekonomiska livet och rörelsen i Hälsingborg och det ifrågasatta distriktet nått den utveckling, att ett avdelningskontor av riksbanken skäligen bör därstädes inrättas». Men därmed har ju också, tycker jag, den enda auktoritet, som man i detta avseende har att taga hänsyn till, tydligt sagt, hur betydande platsen är.

Men så har man framhållit geografiska skäl. Geografiska skäl nödgade till inrättande av kontor i Sundsvall. Om jag icke misstager mig, är det icke mer än fem mil eller så mellan Sundsvall och Hernösand. Men järnvägen går ju icke genaste vägen, utan en krokväg, och därigenom är det ju längre mellan dessa ställen.

I Sundsvall var det nödvändigt att inrätta ett nytt kontor, men beträffande Skåne finnes det icke några sådana geografiska skäl, menar man, därför att det är närmare, banktekniskt sett, — åtminstone uppfattade jag min ärade vän från Göteborg så — närmare mellan Åhus och Stockholm än mellan Åhus och Kristianstad. Därav drog han den slutsatsen, att i Hälsingborg behöves intet kontor. De banker, som ha huvudkontor där, de rediskontera i Stockholm. Ja, när det icke finnes ett riksbankskontor i Hälsingborg, så måste de ju rediskontera, där det finnes ett kontor. Om de sedan vända sig till Stockholm eller Malmö, betyder icke så mycket. Men att de *icke* rediskontera i Hälsingborg är givet. Det vore överflödigt att framhålla, var de sedan rediskontera.

För övrigt betyder icke denna rediskontering så mycket, åtminstone vet jag fall, då fullmäktige skiekat, så att säga, rediskonteringen till en viss ort. Det var ett riksbankskontor, som gick dåligt, och då flyttade man en del rediskontering från en annan stad till denna för att hjälpa upp affärerna. Men huvudsaken är ju, att man genom avdelningskontor skaffar näringarna, rörelsen i landet ett stöd. Och det lär ingen kunna förneka, att, huru man inskränker och indrager riksbankens verksamhet, så bör i alla fall riksbanken ha sina kontor på de platser, där det ekonomiska livet pulserar starkast. Där behövs det nödvändigt dylika kontor. Och jag vill erinra om, att i andra länder har man icke varit rädd för att inrätta kontor. Särskilt i Tyskland är antalet kontor flera hundra, trots det att tyska riksbanken är av ungefär samma typ som den svenska.

Då så många talare nyss begärde ordet, skall jag för min del icke upptaga kammarens tid längre, utan jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan. På samma gång vill jag säga det, att det ju är lämpligare att pröva den *nya typen* vid ett *nytt* kontor, där ingen gammal slentrian finnes, än att försöka anpassa den vid ett äldre kontor, där det finnes så mycken gammal

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

surdeg, som arbetar emot. Och när nu fullmäktige verkligen visat sig så smidiga, för att icke använda ett starkare uttryck, bör man giva dem det erkännande, som ligger i att Riksdagen också uppfattar och är med på detta, och icke använda det som ett argument för att försöka få avslag på en i sig själv god sak.

Herr Leander: Herr vice talman, mina herrar! När frågan om superfosfat-tullens sänkning för någon tid sedan förelåg till behandling i kammaren, yttrade en talare, herr Månsson, att det var en viss lokalpatriotism, som spelade in. Herr Christierson tyckte icke om det talet då, utan tillbakavisade det med en viss harm. Nu senast har herr Sommelius försäkrat, att han å sin sida icke handlat av lokalpatriotistiska skäl, när han nu framkommit med denna motion. Jag skall nu icke heller påstå detta, oaktat jag för min del icke kan anse, att det är någon farlig sjukdom eller odygd att vara lokalpatriot, men jag skall, som sagt, icke påstå, att de ärade motionärerna påverkats av lokalpatriotistiska skäl. Jag finner det helt naturligt, att de icke motionerat om, att ett avdelningskontor skulle upprättas i Borås, som är en av de platser, vilka äro ifrågasatta att erhålla avdelningskontor.

Jag vill tro, att de icke blott haft staden Hälsingborgs bästa i sikte, utan att de även tänkt, att ett avdelningskontor i Hälsingborg skulle medföra gagn och vinst för riksbanken själv. Men det är härutinnan, som jag tillåter mig hysa en avvikande mening. Här har förut framhållits, att riksbanksfullmäktige icke vågat utlova, att ett avdelningskontor i Hälsingborg skulle medföra någon egentlig vinst för riksbanken, utan den vinst, som möjligen skulle uppkomma i Hälsingborg, skulle medföra en motsvarande minskning av vinsten å kontoren i Malmö, Kristianstad och Halmstad. Vad nu det senare kontoret beträffar, så går rörelsen där med förlust, och enligt vanlig slutledningskonst måste man tänka, att när ett kontor upprättas i Hälsingborg detta medför, att förlusten i Halmstad blir ännu större. I Kristianstad är vinsten icke över hövan stor, och den skulle ytterligare reduceras. Återstår kontoret i Malmö, som lämnar en avsevärd vinst på sin rörelse, men om det går miste om en stor del av sitt område på grund av att ett kontor upprättas i Hälsingborg, så är det givet, att vinsten skulle sjunka avsevärt.

När Riksdagen år 1910 beslöt att upprätta ett kontor i Norrköping, så framfördes samma synpunkter som nu beträffande upprättande av avdelningskontoret i Hälsingborg: man sade, att Norrköping var en mycket livlig handelsstad med omfattande industri, och att dessutom rörelsen i Linköping var så omfattande att en tudelning behövde äga rum. Vinsten utgjorde år 1909 vid Linköpingskontoret 229,290 kronor, vinsten på avbetalningslånefonden däri inräknad. År 1911, d. v. s. året efter det ett avdelningskontor kommit till stånd i Norrköping, hade denna vinst sjunkit till 81,107

kronor, alltså 148,183 kronor mindre än år 1909. Denna sist-nämnda siffra hade ju nu bort utgöra vinsten för avdelningskontoret i Norrköping, därest riksbanken skulle hava tillförts samma vinst nu som förut av sin rörelse i Östergötland. Detta var dock icke förhållandet, ty Norrköpingskontoret lämnade icke större vinst än 134,526 kronor, alltså omkring 14,000 kronor mindre, än när Linköpingskontoret var det enda i nämnda län. Skulle det nu gå på samma sätt i Malmöhus län, sedan detta fått ett nytt kontor i Hälsingborg, så vore ju icke mycket vunnet därmed, utan tvärtom skulle det ju rent av bliva en förlust för riksbanken. I alla händelser måste man nog ge riksbanksfullmäktige rätt, då de påstå, att någon vinst eller ökad kundkrets icke gärna kan tänkas genom upprättandet av ett nytt avdelningskontor i Hälsingborg.

Det återstår nu alltså den frågan, huruvida Hälsingborg är i behov av ett nytt bankkontor. De ärade motionärerna hava upp-lyst om, att det redan finnes en hel mängd banker i staden, och av dessa banker är det en, som har sitt huvudkontor förlagt där. Så nog kunna hälsingborgarna få pengar, utan att ett riksbankskontor lägges dit, och pengar hava de, som vi veta, ganska gott om. För att skaffa dem mera pengar, behöver Riksdagen säkerligen icke nu besluta att upprätta ett avdelningskontor därstädes.

Herr Sommelius frågar, varför det finns avdelningskontor i en mängd residensstäder, som dock äro av mindre betydelse än Hälsingborg. Den frågan har redan besvarats. Det har nämligen framhållits, att anledningen till detta är den, att avdelningskontoren övertagit en del av de göromål, som förut utförts av lanträntmästarne.

Herr Christierson sade, att riksbanksfullmäktige i fjol togo initiativet för upprättande av ett avdelningskontor i Hälsingborg, men han korrigerade sedan detta meddelande genom att upplysa om, att det var stadsfullmäktige i Hälsingborg, som vänt sig till riksbanksfullmäktige med en dylik anhållan. Emellertid låter det icke förneka sig, att riksbanksfullmäktige i år hava mycket mindre intresse för upprättandet av ett kontor i Hälsingborg, än vad deras hemställan i fjol till bankoutskottet gav vid handen. Det beror på, att man kan ändra åsikter på ett år. Dessutom hava riksbanksfullmäktige icke precis samma sammansättning i år som i fjol, och att åsikterna nu icke äro desamma som då, det kan man skönja även därutav, att bankofullmäktige nu kommit fram med förslag om en ny typ för styrelsen inom det ifrågasatta avdelningskontoret.

Hur man än ser på saken, tror jag, att Hälsingborg gott kan reda sig och icke lider någon minskning i sitt anseende, om det icke får något kontor, och jag ber därför, herr vice talman, att få förena mig med reservanterna om avslag å de föreliggande motionerna och å utskottets hemställan.

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

Herr Henriesson i Karlslund: Såsom här förut har framhållits, uttalade bankoutskottet redan år 1905, att riksbanken borde utom i länsstäderna förlägga avdelningskontor på en och annan betydelsefullare affärsplats i landet. Sedan dess hava avdelningskontor inrättats i Sundsvall och Norrköping. Nu återstå av de år 1905 uppräknade platserna Borås, Hälsingborg och Eskilstuna.

Herrar reservanter klandra, att avdelningskontor blivit lagda i de mindre residensstäderna, därför att de gå med förlust, och de vilja icke heller inrätta sådana på större affärsplatser. Men huru skall då allmänheten bliva tillgodosedd? Jag förstår icke ett sådant resonemang.

En föregående talare nämnde, att det föregående år nästan enhälligt var bankoutskottets mening, att icke något kontor skulle upprättas i Hälsingborg. Jag tror, att det är ett något djärft påstående, att meningen var enhällig. Jag har redan 1905 varit med om att avdelningskontor skulle förläggas på större affärsplatser, och jag vidhåller den åsikten.

Riksbankens avdelningskontor inskränka sig visst icke till att endast rediskontera växlar, utan där *diskonteras* också växlar, då de grunda sig på solida affärer.

Herrarna kunna väl således förstå, att det är av vikt på en stor affärsplats, att ett riksbankskontor finnes där. Därigenom regleras även räntan, ty en solid kund kan gå till riksbanken, om han tycker, att han blir för hårt behandlad hos de andra bankerna. Riksbanken är vidare till för att tjäna lantmännen i den närmaste kretsen, vilka hava lättare att få s. k. avbetalningslån. Huru jag än ser saken, vågar jag påstå, att om riksbanken på rätt sätt skall fylla sin uppgift, så böra kontor inrättas på större affärsplatser. Vi böra väl även taga hänsyn till vad riksbanksfullmäktige säga, och de hava nu två år, både i fjor och i år, tillstyrkt inrättandet av ett avdelningskontor i Hälsingborg.

Jag tillåter mig, herr vice talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kristensson: Herr talman! Blott ett par repliker. Det tyckes finnas den uppfattningen, att om vi hade avdelningskontor i Hälsingborg, så skulle Riksbankens verksamhet bliva så att säga mera direkt bland allmänheten. Jag bestrider detta påstående och pekar blott på den utveckling, som försiggått de senaste åren. Efter riksbankens omläggning till att bliva ensam sedelutgivande centralbank inrättades en massa avdelningskontor, och man har sedan fortsatt och inrättat det ena kontoret efter det andra, så att vi nu hava 25 avdelningskontor.

Huru har det gått med den direkta verksamheten bland allmänheten? Jo, år 1905 utgjorde de icke direkt diskonterade växlar 81,35 % av totalsumman av samtliga diskonterade växlar, men år 1912, då ytterligare avdelningskontor undan för undan inrättats, så

utgjorde den icke direkt diskonterade växelsumman ända till 90,05 %/o av samtliga diskonterade växlar.

Hur är det med riksbankens lånerörelse i övrigt? Huvudsakligen är det växlar, den övriga lånerörelsen är obetydlig. Mot in-teckningar var medellånebeloppet under år 1912 2,209,000 kronor, mot obligationer 6,479,400, mot aktier 3,522,700 kronor och mot varor 914,800 kronor. Gentemot växelrörelsen alltså obetydlig-heter. Så hava vi, såsom den föregående talaren nämnde, avbetal-ningslånefonden. Den hör icke direkt samman med riksbanken, men skötes av dess tjänstemän. Hela den fonden är blott 12 1/2 miljoner kronor, om jag icke är felaktigt underrättad. Det har va-rit förslag om att öka denna fond, men man har icke velat ha dessa utlåningar ökade.

Herr Christierson från Hälsingborg nämnde något om att full-mäktige en gång hade beordrat vissa banker att diskontera på vissa avdelningskontor. Vad visar detta? Jo, det bevisar helt enkelt, att det ligger i bankofullmäktiges hand att få allmänheten och ban-kerna att diskontera växlar var som helst, om de än icke hava av-delningskontor var som helst.

Jag är för min del övertygad om, att denna direkta verksam-het bland allmänheten, vilken jag för övrigt också skulle önska få till stånd, icke kan vinnas genom upprättandet av ett nytt avdel-ningskontor och vidhåller därför, herr vice talman, mitt yrkande om avslag på utskottets hemställan.

Herr Kronlund: Herr vice talman! Blott ett par ord! Herr Kristensson vidrörde i sitt förra anförande en sak, som för mig är alldeles avgörande för min ståndpunkt till frågan. Han talade i förbigående om att det inom hela den enskilda bankpolitiken för närvarande pågår en stark koncentration. De små bankerna gå upp i de stora, och de stora gå upp i ännu större. Det blir så småningom här i landet ett fåtal stora banker eller banktruster, som komma att behärska hela vårt näringsliv, vår handel och vår industri, och jag vill säga, att om det också finnes något gott i denna bankpolitik, nämligen det, att en hel del osunda kreditför-hållanden kunde skäras bort, så innebär den dock en utomordent-ligt stor fara för vårt land och dess näringsliv, därigenom att vårt lands hela näringsliv skulle komma att bli beroende av dessa bank-truster och av hänsynen till dividenderna å deras aktier.

För att verksamt motarbeta dessa stora penningtruster finnes vår riksbank, och skall vår riksbank göra det effektivt, så fordras det, att riksbanken fortgår i samma spår och utvecklar sig på samma följdriktiga, målmedvetna sätt, som angavs redan år 1897, då vår riksbank övergick till att bli ensam sedelutgivande bank i vårt land, nämligen genom att omspanna vårt land med avdelningskon-tor överallt, icke bara i våra residensstäder, utan i alla de städer, som kunna anses vara medelpunkten för vårt affärsliv och vår in-

Ang. inrät-tande av ett riksbankens avdelnings-kontor i Häl-singborg.
(Forts.)

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts.)

dustri. I alla dessa städer skulle nu genom inrättande av avdelningskontor och genom att man låte vår riksbank träda i direkt beröring med affärlivets representanter kunna åvägabringas en hälsosam motvikt mot den stora övermakt, som mycket lätt kan missbrukas, som ligger i dessa enskilda bankers koncentration, vilken alltjämt pågår.

Det är denna synpunkt, som för mig åtminstone har varit den bestämmande, då jag ansett, att vi skola fortgå i samma riktning. Vi ha inrättat avdelningskontor i Sundsvall och i Norrköping, och vi böra även inrätta sådana i Hälsingborg, Borås och Eskilstuna, allteftersom vi anse det lämpligt. Att nu inrätta ett sådant i Hälsingborg synes mig mycket lämpligt just med hänsyn till den tid, som förflutit, sedan vi inrättade det sista avdelningskontoret.

Jag för min del anser, att det skulle vara mycket olyckligt, om den bankpolitik, som herrar reservanter tyckas vilja angiva vara riksbankens avdelningskontors politik, nämligen att avdelningskontoren endast böra vara rediskonteringsverk för de enskilda bankerna bleve genomförd vid våra avdelningskontor. Den är det ännu lyckligtvis icke, ehuruval den dock vid många år det. Vid en del större avdelningskontor drives dock verkligen en sund och god affärspolitik, därigenom att de träda i direkt beröring med affärlivets representanter. Detta anser jag vara fullkomligt riktigt.

Det är från dessa synpunkter sett, herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Carlson i Herrljunga: Jag har icke i utskottet deltagit i behandlingen av denna fråga, men om jag gjort det, så skulle jag ha ställt mig på reservanternas ståndpunkt, och det ur ren affärssynpunkt, skulle jag vilja säga.

Det har upplysts förut från flera håll, att en del av avdelningskontoren ute i landet gå med förlust, och ett av dessa ligger ju bra nära Hälsingborg. Meningen vore ju, att om avdelningskontor inrättades i Hälsingborg, skulle det draga en del av Halmstadskontorets rörelse till sig, och det sålunda bli ändå sämre ställt för Halmstadskontoret. Om man redan vore absolut övertygad, att riksbanken i fortsättningen ville mer än hittills diskontera direkt eller träda i direkt förbindelse med affärsmännen, skulle man vara mer benägen för att gå med på förslaget att inrätta avdelningskontor även i Hälsingborg. Det har upplysts i utskottet, och det har sagts på olika håll litet varstans, att riksbanken är icke någon med de privata bankerna konkurrerande bank, utan dess uppgift är bara en penningreglerande.

Ofta har det hänt vid avdelningskontoren här och där i landet, att en affärsman kommit till kontoret med en affärsväxel och bett att få diskontera densamma. Då har man helt enkelt slagit en knyck på nacken och hänvisat till någon privat bank, där han visserligen fått den officiellt lägsta räntesatsen tillämpad vid diskonte-

ringen, men sedan har privatbanken tagit växeln och fått den rediskonterad hos riksbankens avdelningskontor för en halv procent lägre ränta. Sådant tycker man är egendomligt, och det borde på ett eller annat sätt avhjälpas.

Jag får vidare säga, att jag icke kan sätta någon vidare tilltro till den upplysning, som herr Söderberg lämnade, nämligen att herr Sommelius sagt i utskottet, att han skulle utöva hela sitt inflytande för att även ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg skulle direkt diskontera. Det kan jag, som sagt, icke sätta någon tilltro till, ty det är väl med den saken som med andra, att icke är väl herr Sommelius för mer än riksbanksfullmäktige i Stockholm och styrelsen för institutionen. Det är väl de, som bestämma över den saken.

Emellertid kan jag icke annat än biträda reservanternas yrkande i denna fråga.

Herr Vahlquist: Herr talman! Blott ett par ord. Herr Kronlund yttrade, att reservanternas uppfattning skulle vara den, att riksbankens avdelningskontor endast borde vara rediskonteringsverk för de privata bankerna. Detta har emellertid icke varit reservanternas mening. Tvärtom borde riksbankens avdelningskontor sysselsätta sig även med sådan verksamhet, som bedrivs av de enskilda bankerna. Det tror jag mig kunna försäkra herr Kronlund vara reservanternas mening. Men innan det är klart, att så kommer att ske — ty det har ju visat sig, att man gärna vill inskränka riksbankens verksamhet till vad herr Kronlund framhöll såsom reservanternas uppfattning — och innan den uppfattningen kan anses vara riksbanksledningens, så anser åtminstone jag, att det icke är skäl för Riksdagen att besluta om anläggandet av flera avdelningskontor. Omfattningen av riksbanken verksamhet bör först vara klargjord.

Herr Henricson drog i tvivelsmål, huruvida min vän Leanders uppgifter om avdelningskontoret i Linköping voro riktiga. Jag vill då endast framhålla, att i bankoutskottets utlåtande nr 15 av år 1910 — jag tror för resten, att herr Henricson då själv var med i utskottet — stod, att vinsten varit 229,289 kronor 82 öre. Den enda oriktigheten är, att herr Leander avrundat summan till 229,290 kronor. Men det kan ju icke vara någon farlig avrundning, när det bara gäller 18 öre. Uppgiften måste alltså anses vara riktig.

Det är alldeles klart ådagalagdt, att ett nyinrättat avdelningskontor här icke ökar riksbankens vinst, utan snarare bidrar till att minska den, så till vida, att vinsten vid närliggande avdelningskontor kommer att gå ned genom överflyttning på nya kontoret, men genom administrationskonstnaderna i sistnämnda kontor blir sålunda vinsten i sin helhet mindre. Jag vill dessutom erinra om, att Riksdagen i fjol eller kanske för två år sedan beslöt på utskottets hemställan att nedlägga icke så litet pengar på att utvidga och förbättra

*Ang. invrät-
tande av ett
riksbankens
avdelnings-
kontor i Häl-
singborg.
(Forts.)*

Ang. inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.
(Forts-)

lokalerna i riksbankens avdelningskontor i Malmö, och åtskilliga tiotusentals kronor användes härför. Det synes mig även av det skälet lämpligt, att ett kontor, som har tidsenliga lokaler och personal för en stor och omfattande verksamhet, också får fortsätta denna sin verksamhet. Det kan icke vara till riksbankens fördel och vinst att inrätta nya kontor, åtminstone om man icke vill vara med om, att riksbankens verksamhet skall bliva mer omfattande, än vad den hittills visat sig vara, och varthän man synes vilja leda den.

Jag har talat med ett par av fullmäktige i frågan, och så mycket kan jag utan att vara ogrannlaga säga, att jag av samtalen fått den uppfattningen, att de icke skulle ta så illa vid sig, om Riksdagen icke skulle inrätta detta kontor. Jag påstår fortfarande, att jag icke fått skäl för att frångå den uppfattning, jag i mitt första anförande gav uttryck åt, nämligen att något egentligt skäl för inrättande av ett avdelningskontor i Hälsingborg icke finnes.

Herr talman, jag ber att få vidhålla mitt yrkande på avslag.

Herr Henricson i Karlslund: Herr talman! Blott ett par ord. Den föregående talaren nämnde, att jag skulle varit med i Riksdagen 1910. Jag vill då bara säga, att jag icke var det.

Dessutom ber jag få tillägga, att riksbankskontoren ha till uppgift icke allenast att samla direkt vinst, utan även att underlätta och reglera penningrörelsen.

Efter härmed slutad överläggning gav herr vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Omröstningen utföll med 74 ja, men 111 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 8.

Ang. registret
till 1912 års
riksdagstryck
m. m.

Vidare föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av Riksdagens revisorers anmärkning rörande dröjsmål med avlämnandet av registret till 1912 års riksdagstryck m. m.; och yttrade därvid

Herr Tengdahl: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet endast för att göra några små erinringar. Själva utskottets öförmålau kan ju icke föranleda något förslag.

Jag skall be att få berätta, att när jag i början av oktober 1912 händelsevis befann mig i ett ärende i riksdagsbiblioteket, var en person där och ville ha en upplysning ur registret till 1912 års riksdagstryck. Tjänstemännen i biblioteket nödgades då säga, att de icke kunde lämna denna upplysning, därför att registret icke var färdigt. Jag får lov att säga, att ehuru jag icke hade något uppdrag att skämmas på Riksdagens vägnar, så gjorde jag det verkligen. Ty jag måste finna det förhållandet i fråga alldeles skandalöst.

Jag kan icke förstå, varför man skall ordna denna sak så, att det går så långsamt. Det förefaller mig fullkomligt solklart, att detta register kan skötas lika bra *under* Riksdagen som efter densamma, och ur kostnadssynpunkt spelar det ju icke alls någon roll, om man avlönar en tjänsteman under Riksdagen, eller om man avlönar honom tre å fyra månader efteråt, för att han skall utarbета registret. Hela saken gäller ju, att man skaffar sig s. k. kartoliner upplinjerade i förväg, och att man på dessa kartoliner fyller i allt, som under Riksdagen sig tilldrager. Och att sköta detta registerarbete på sådant sätt, att det är så gott som färdigt, när Riksdagen stänges, bör vara synnerligen enkelt. En hel del av det, som skall in i registret, är ju av beskaffenhet att kunna vara färdigt redan under Riksdagen och bör kunna vara uppsatt i korrektur, i s. k. förråd, som det heter på typografspråket. Det kan naturligtvis icke ombrytas i sidor, förrän det hela är färdigt, men att en hel del bör kunna vara uppsatt innan Riksdagens slut är tydligt för var och en, som haft något med katalogiseringsarbete att göra.

Jag skall taga några exempel. Icke behöver man väl dröja till Riksdagens slut för att i registerhänseende behandla exempelvis trontalet. Det kan ju prickas in i registret samma dag det hålles. Och likaså kan ju »berättelsen över vad sig i riket tilldragit» prickas in i registret samma dag, som Riksdagen godhetsfullt beslutat, att denna berättelse — som vanligt — icke skall till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Och så är det även i många andra fall. Jag skall som exempel vidare taga en sak, som brukar skaffa Riksdagen mycket arbete, och som även i registerhänseende förorsakar mycket sådant, jag menar »den nådiga luntan» eller Kungl. Maj:ts proposition nr 1 angående statsverkets tillstånd och behov. Den skall naturligtvis i registerhänseende icke behandlas *efter* Riksdagens

*Ang. registret
till 1912 års
riksdagstryck
m, m.
(Forts.)*

slut, utan i stället fyra à fem gånger *under* Riksdagens lopp med det resultat, att ifrågavarande registerlappar äro färdiga, när Riksdagen stänges. Först skall man då gå igenom själva luntan, och vid detta arbete har man en god hjälp av de register, som väl finnas vid de flesta huvudtitlar. Samma timme, som den nådiga luntan föreligger i Riksdagen, kan arbetet börja. Det är ju ett ganska mödosamt arbete, och det bör räcka en god stund att få det gjort. Den andra inprickningen i kartolinerna skall naturligtvis försiggå, i mån som statsutskottet avlämnar sina utlåtanden i anledning av varje särskild huvudtitel. Sedan komma så småningom protokollen över dessa utlåtandens behandling i kamrarna, och då blir det naturligtvis att för tredje gången registrera. Sedan blir det ju en massa riksdagsskrivelser, som skola införas under var sitt nummer på ifrågavarande kartoliner. Därefter misstänker jag, att den saken är färdig, och den kan naturligtvis vara det redan under Riksdagen. Det behöver icke alls göras någonting däråt efter Riksdagens slut. Jag anser till och med, att man icke behöver vänta på, att protokollen skola vara färdigtryckta för att göra dessa inprickningar i kartolinerna, utan de kunna ju göras omedelbart efter kamrarnas behandling av ärendena. Man kan ha en särskild person, som följer denna behandling och sedan omedelbart verkställer inprickningarna på kartolinerna. Numret på protokollshäftena kan väl fås utan att avvakta protokollets tryckning, även om man icke dessförinnan kan få sidtalet.

Jag har endast velat göra dessa små erinringar. Jag tycker, det är upprörande, att Riksdagen skall föregå de andra verken med dåligt exempel med avseende på opraktiska anordningar. Jag har icke något yrkande, men jag har med detta velat framhålla, att det är en skandal, att Riksdagens register skall bli färdigt först bortåt fyra månader efter Riksdagens slut, då det i stort sett kunde vara färdigt i samma ögonblick, som Riksdagen stänges.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, anförde:

Herr Rydén: Då det är den avdelning, som jag tillhörde vid den sista statsrevisionen, som gjort den här föreliggande anmärkningen, och då jag är tacksam för det sätt, varpå bankoutskottet behandlat densamma, så skall jag be att få säga ett par ord.

Jag tror, att herr Tengdahl har rätt i mycket av vad han här har sagt, men att han som vanligt överdriver något litet. Det är nog alldeles säkert en överdrift, när han säger, att man i det ögonblick, som Riksdagen slutar, skulle kunna ha registret färdigt. Det förhåller sig ju så, att en hel del riksdagstryck, och särskilt Riksdagens skrivelser, icke är färdigt, då Riksdagen åtskiljs. En hel del skrivelser skickas ju till och med hem till talmannen för underskrift efter Riksdagens slut, och följaktligen kan icke vederbörande

tjänsteman slutföra registerarbetet, förrän allt detta är klart. Vidare tager det naturligtvis tid att korrekturläsa, efter det Riksdagen åtskilts. Men i övrigt är jag av samma uppfattning som herr Tengdahl, att man kan ordna detta arbete på ett bra mycket mera praktiskt och skyndsamt sätt för att få registret tidigare färdigt.

Det är därför, som statsrevisorerna gjort denna anmärkning. Det var för att försöka om möjligt påskynda saken; och då tycker jag, att det icke spelar någon roll, om man betalar litet mera mot nu för anställande av ett biträde åt tjänsteman, som har detta arbete om händer, om man, säger jag, betalar ett tusen kronor eller vad det skulle behövas, kanske endast några hundra kronor för att få detta arbete färdigt i god tid.

Men jag ber att få påpeka, att enligt min uppfattning skulle riksdagsregistret kunna göras bra mycket enklare, mycket mera kortfattat och icke så omfattande, ifall man företog en del förkortningar uti själva rubrikerna i registret. Nu går det i vanliga fall till så, att man trycker av klämmarna uti utskottsbetänkandena eller propositionerna och sätter in dessa såsom rubriker i registret. Detta tager ju en stor plats, så att det skulle med något arbete kunna sammandragas rätt väsentligt, som var och en vet.

Vidare vill jag säga, att enligt min mening det är onödigt att på så många ställen trycka en hel del saker uti registret. Däribland ha vi t. ex. en sådan sak som revisorerna av riksbankens avdelningskontor i landsorten. Dessa stå på flera ställen upptagna i registret. Jag tycker för min del, att man skulle kunna taga dem på ett ställe, att man åtminstone icke behöver göra ett personalregister för var och en av dessa personer. I åtskilliga andra avseenden skulle man kunna göra detta register mindre och enklare. Jag skulle därför, när det nu blivit diskussion i frågan, vilja giva uttryck åt min uppfattning, att man skulle kunna på detta sätt icke bara åstadkomma större skyndsamhet i registrets publicering, utan även minska dess omfång genom att göra begränsningar och förkortningar.

Herr Tengdahl: Det är bara i fråga om en liten detalj, som jag tillåter mig att opponera mig mot herr Rydén, då han säger, att man skulle behöva se riksdagsskrivelserna färdigtryckta för att kunna registrera dem. Det är icke fallet, utan med avseende på riksdagsskrivelserna och »beslutet» är det bara att hänvisa till nummer och paragraf. Och detta borde väl kunna ordnas genom samarbete mellan sekretariatet och ifrågavarande tjänsteman, så att han kan få reda på en skrivelser nummer utan att skrivelserna behöver vara färdigtryckta.

Herr Lindhagen: Gentemot vad herr Rydén föreslog därom, att man skulle förenkla registret särskilt genom att undvika upprepningar, vill jag fästa uppmärksamheten på behovet, att detta

*Ang. registret
till 1912 års
riksdagstryck
m. m.
(Forts.)*

*Ang. registret
till 1912 års
riksdagstryck
m. m.
(Forts.)*

riksdagsregister göres åtminstone i ett avseende vidlyftigare. Enligt min erfarenhet är det ofta ytterst svårt att hitta uti detta register en fråga, därför att saken registrerats på ett så besynnerligt sätt. Det kan därför vara lämpligt, att man återfinner saken på mera än ett ställe. På grund av att detta register är ofta ofullständigt i detta avseende, får jag särskilt rekommendera, att det utvidgas, så att man kan hitta ett ämne utan alltför stora svårigheter.

Härmed var överläggningen slutad. Kammaren beslöt lägga utlåtandet till handlingarna.

§ 9.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av Riksdagens år 1912 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1911.

§ 1.

Lades till handlingarna.

*Ang. marin-
förvaltningens
räkenskaper.*

§ 2, angående marinförvaltningens räkenskaper.

Med anledning av vissa utav statsrevisorerna uttalade, i förvarande paragraf oförmälda önskemål rörande förbättrat räkenskaps- och redovisningsväsen för marinförvaltningen m. fl. verk hemställde utskottet, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga under övervägande, hurnvida icke frågan om ett förbättrat räkenskaps- och redovisningsväsen för såväl marinförvaltningen som ock detta ämbetsverk underlydande undervisningsverk och sjökarteverket borde för utredning överlämnas till sakkunniga personer samt därefter meddela det beslut i ärendet, vartill omständigheterna kunde föranleda.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, begärdes ordet av

Herr Starbäck, som yttrade: Då frågan rörande denna del av statsrevisorernas arbete var föremål för behandling inom utskottet, kände utskottet icke till vad som Kungl. Maj:t åtgjort i föreliggande fråga. Och såsom herrarna funnit, har i går — tror jag — här utdelats på kammarens bord ett underdånigt utlåtande i fråga om den centrala statsbokföringen och kassakontrollen, avgivet i januari 1913 av kommitterade för granskning av statens bokföring m. m. Det visar sig härvid, att en stor del utav vad som här av statsutskottet föreslagits av Kungl. Maj:t redan satts i verket.

Detta har också varit anledningen till, att medkammaren vid behandlingen i går av detta ärende icke tog det förslag, som här ifrån statsutskottets sida framlägges.

*Ang. marin-
förvaltningens räkenskaper.*
(Forts.)

Jag tillåter mig därför, herr talman, att i anslutning till Första kammarens beslut föreslå en ändring i motiveringen, som utmynnar i en omförmälan. Utskottets utlåtande skulle vara detsamma uti punkten 1:o), men i stället för den del av motiveringen, som börjar med meningen: »Den lämpligaste åtgärden» etc. skulle stå: »Men enär, enligt vad upplyst blivit, frågan om de anmärkta britersternas avhjälpande redan är under övervägande inom kommittén för ganskning av statens bokföring och hos de efter desse kommitterades direktiv arbetande sakkunnige för utredning rörande förenkling av redovisningsväsendet vid marinen, har utskottet endast velat vad sålunda förekommit för Riksdagen omförmäla.»

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositionen i ämnet beslöt kammaren att med avlag å utskottets hemställan och bifall till det av herr Starbäck under överläggningen framställda yrkandet lägga paragrafen till handlingarne.

§§ 3—5.

Lades till handlingarna.

Härefter föredrogs § 6, angående sättet för prövningen inom vattenfallsstyrelsen av vissa upphandlings- och entreprenadanbud; och yttrade därvid:

Ang. prövning av vissa upphandlings- och entreprenadanbud.

Herr Nilson i Örebro: Ja, det kan naturligtvis icke falla mig in att i ringaste mån vilja bestrida riktigheten av statsrevisorerernas erinran eller utskottets hemställan under den förevarande, nu föredragna paragrafen. Tvärtom vill jag till den kraft och verkan, det hava kan, understryka densamma. Men jag anser det likväl nödvändigt vid detta tillfälle göra det uttalandet, att det synes mig av omständigheterna och av behovet påkallat att så organisera förvaltningen av ett statens affärsdrivande verk, att det utan omgång och tidsspillan kan besluta i frågor om en del affärsuppgörelser. Affärsmässigheten vid köpeavtal kräver ofta ett övervägande under allenast ett fåtal timmar; och jag har på andra områden av statens verksamhet iakttagit, att anbud icke ens upptagits till prövning just därför, att anbudsgivaren har kräft telegrafiskt svar inom vissa timmar, efter det anbudet avgivits. Ofta har det då varit så, att det anbudet varit det billigaste, men just därför att anbudsgivaren kräft detta telegrafiska svar, har det billiga anbudet gått ur händerna för staten.

Samtidigt som jag betonar vikten av att tillgodose detta krav, vill jag erinra om nödvändigheten av att vid anbuds öppnande och

Ang. prövning av vissa upphandlings- och entreprenadanbud.
(Forts.)

protokollförande av desamma man tillser, att staten har verklig kontroll däröver. Och detta krav synes mig mycket väl kunna förenas med en snabb och affärsmissig handläggning av förekommande upphandlingsärenden.

I förevarande fall är det så, att en framställning har blivit gjord till Kungl. Maj:t rörande ändring uti instruktionen för vattenfallsstyrelsen, och jag hoppas, att Kungl. Maj:t vid omprövning av ifrågavarande ändring uti instruktionen för styrelsen måtte skänka de av mig nu här framförda synpunkterna ett välvilligt beaktande.

Jag har icke något yrkande att framställa.

Herr Rydén: Herr talman! Jag för min del vill bara understryka, att hvad herr Nilson i Örebro här yttrat givetvis ändå icke får tagas till intäkt för den mening, som statsutskottet tydligen icke har haft, åtminstone icke den avdelning av utskottet, som prövat detta ärende. Vi ha hållit före, att vid granskningen av den framställning, som vattenfallsstyrelsen ställer i utsikt, det bör tagas i betraktande, att vattenfallsstyrelsen dock har fått en alldeles särskild organisation, så att densamma icke består av ämbetsmän i vanlig mening, utan vattenfallsstyrelsen består av styrelsens chef samt fyra större industri- och affärsmän, alltså det praktiska livets män, som ställts vid sidan av honom. Och det synes mig vara uppenbart att just genom denna organisation av vattenfallsstyrelsen har Riksdagen avsett, att dessa personer skulle vara ekonomiska rådgivare åt vattenfallsstyrelsens chef, icke bara, när det gällde planläggande av stora företag, såsom t. ex. stora kraftstationer och dylikt, utan även vid upphandling av större artiklar, som förbrukas av styrelsen. Och då det av vattenfallsstyrelsens svarskrivelse syntes framgå, att meningen varit, att man skulle göra chefen alldeles oberoende, även vid uppgörandet av större leveranser, av dessa medlemmar i styrelsen, har statsutskottet velat understryka, att en sådan sak icke bör kunna företagas, utan att Riksdagen får pröva frågan om styrelsens sammansättning. Jag har icke något yrkande att göra, men jag har velat sagt detta för att det icke skulle kunna föranleda något missförhållande.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt lägga paragrafen till handlingarna.

§ 7.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

*Ang. statens
byggnads-
verksamhet.*

Under denna paragraf hemställde utskottet, med föranledande av därom utav revisorerna gjorda uttalanden, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes

a) låta verkställa utredning angående sättet för ernående i statens byggnadsverksamhet i hela dess omfattning av önskvärd sparsamhet, enkelhet och planmässighet samt därefter vidtaga de åtgärder, vartill utredningen må föranleda samt

b) erinra vederbörande verk och myndigheter, som ärnade inkomma med framställningar angående nybyggnader, om nödvändigheten av att omsorgsfullt planlägga desamma samt att därvid iakttaga all den sparsamhet och enkelhet, som, utan åsidosättande av praktiska synpunkter och verkliga behov, kunde äga rum.

Efter föredragning av paragrafen yttrade:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre Adelswärd: Herr talman, mina herrar! Jag anhåller endast att få lämna den upplysningen, att de åtgärder, som åsyftas i den föreslagna skrivelsen till Kungl. Maj:t under denna paragraf, i själva verket redan äro av Kungl. Maj:t vidtagna. Sålunda har utredning verkställts rörande administrationen av statens byggnader, inklusive tomter, särskilt med hänsyn till försäljningen av tomterna. Denna utredning avser att få bättre enhetlighet och planmässighet uti denna administration. I samband härmed pågår en utredning rörande omorganisation av överintendentensämbetet i syfte att just få till stånd en sådan organisation, som avses uti denna skrivelse. Vidare pågår utredning av särskilda sakkunniga rörande statens byggnadsverksamhet inom Stockholm — till att börja med — och det är meningen att sedan utsträcka denna utredning att omfatta alla statens byggnader inom landet. Slutligen pågår inom finansdepartementet en utredning i avsikt att söka få en jämnare fördelning av kostnaderna för statens byggnader de olika åren emellan för att i samband därmed kunna rätta statens byggnadsverksamhet i någon mån efter konjunkturerna, så att densamma kunde vid dåliga konjukturer inom byggnadsbranschen ökas och vid livligare konjukturer minskas.

Av vad jag sålunda sagt torde framgå, att Kungl. Maj:t redan står i begrepp att vidtaga åtgärder i den riktning, som skrivelsen avser. Sålunda torde denna skrivelse icke få så stor praktisk betydelse.

Herr Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Vid behandling av detta ärende inom statsutskottet var jag för min del ytterst tveksam rörande utskottets hemställan under mom. a), ja, jag var så tveksam, att utskottets protokoll vittna därom, att jag i utskottet yrkade avslag på momentet i fråga, ehuru jag icke har

*Ang. statens
byggnads-
verksamhet.
(Forts.)*

reserverat mig till utskottsutlåtandet. Denna min tveksamhet är grundad på en farbåga, att vi måhända skulle kunna få en statsverkets byggnadsnämnd till stånd, och en sådan organisation, befarar jag, skulle för staten icke visa sig lyckosam. Denna min uppfattning stöder jag i viss mån på de erfarenheter, som vi varit i tillfälle att få göra rörande arméns kasernbyggnadsnämnd.

Kammaren erinrar sig säkerligen, att Riksdagen gick med på inrättandet av denna kasernbyggnadsnämnd i anledning av en utav statsrevisorerna framställd anmärknig mot vissa kasernbyggnader, en anmärkning — jag ber att få understryka det — som var synnerligen väl grundad, så väl, att det är, må jag säga, ytterst sällan, som statsrevisorena ha så starka skäl till en erinran, som de hade i detta hänseende. Men om jag då frågar mig, hurudant resultatet blivit för statsverket i ekonomiskt hänseende utav den arméns kasernbyggnadsnämnd, som blev det synliga resultatet av denna statsrevisorernas anmärkning och Riksdagens på denna statsrevisorernas anmärkning grundade hemställan, måste jag säga mig, att de i ekonomiskt hänseende icke kan anses tillfredsställande. Kasernbyggnaderna ha blivit dyrare, den nya administrationen är kostsammare än den administration, som vi hade förut, och jag är nästan övertygad, att om Riksdagen den dag, som är, kunde få kasernbyggnadsnämnden bort ur statsorganen och ha den gamla ordningen tillbaka, skulle det för Riksdagen vara behagligare, och framför allt skulle det säkerligen vara bättre för statsbudgeten.

Härtill kommer nu också den omständigheten, som vi fått vetenskap om här genom det meddelande, som nu gjorts kammaren från statsrådsbanken, nämligen att regeringen vidtagit vissa åtgärder i just det syfte, som väl är det väsentliga i statsrevisorernas erinran, d. v. s. vinnande av enhetlighet och planmässighet i handläggningen av statens byggnadsärenden med tillgodoseende av enkelhetens och sparsamhetens krav.

Vid detta förhållande tillåter jag mig hemställa, att kammaren måtte, med avslag å utskottets hemställan under mom. a., bifalla dess hemställan under mom. b., det senare därför, att, om kammaren icke skulle bifalla hemställan under mom. b., måhända vederbörande verk och myndigheter skulle kunna tolka detta, som om Riksdagen icke vore så känslig för eller så nogräknad med att en omsorgsfull planläggning rörande statens byggnadsverksamhet ägde rum.

Herr Tengdahl: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet endast för att förse detta utlåtande med några små randanmärkningar.

Jag har haft regeringens uppdrag att vara med om att granska ett större byggnadsföretag under några månader, och det är egentligen de erfarenheter, jag därvidlag gjort, som ha förmått mig att begära ordet.

Jag har då fått en mycket stark känsla av, att vad vi behöva, är en mycket stark och mycket långt driven koncentration av statens nybyggnadsväsende, och att det i vilket fall som helst icke går för sig att låta varje statens verk i sin byggnadsverksamhet gå för sig självt som de stora gåsungarna. I statens verk finnes ju en massa erfarenhet samlad inom olika områden, men icke har varje verk i byggnadsfrågor den sakkunskap, som är önskvärd, för att det skulle tillåtas dem, icke blott att taga initiativ, utan att till slutet sköta vart och ett av deras nybyggnadsärenden. Medlemmarna i medicinalstyrelsen t. ex. äro otvivelaktigt — jag antar det åtminstone — alla mycket skickliga läkare, men om var och en av dem duger till att vara byggnadschef för rikets hospitalsväsende, torde vara tvivel underkastat. Men om jag nu säger, att de icke duga till byggnadschefer, så har jag därmed naturligtvis icke satt i fråga deras kompetens som läkare.

Den föregående talaren var synnerligen rädd för att man skulle komma att starta en statens nybyggnadsnämnd. Ja, jag vet inte, var den skulle höra hemma, om det skulle bli hos överintendentsämbetet eller någon annanstädes, men ehuru jag icke har så värst stort förtroende för det nuvarande överintendentsämbetet, får jag likväl säga, att jag anser, att det är bättre att samla sakkunskapen där — eventuellt reformerat — än att försöka samla den hos varje verk för sig, där man likväl icke skulle kunna få tillräcklig sakkunskap.

Den siste ärade talaren drog fram kasernbyggnadsnämnden såsom ett varnande exempel. Ja, jag skulle också vilja säga, att kasernbyggnadsnämnden är ett varnande exempel, men på en halvmesyr, ty det är klart och tydligt, att om kasernbyggnadsnämnden blivit dyr i sin förvaltning och om den begått missräkningar, som gjort, att det, den byggt, blivit dyrt, beror det måhända till stor del därpå, att man icke drivit rörelsen i tillräckligt stor skala. Det är alldeles klart och tydligt, att kasernerna — låt vara, att de äro talrika här i landet — likväl endast äro en liten specialitet av den offentliga byggnadsverksamheten och för liten för att egentligen motivera en så stor apparat, som kasernbyggnadsnämnden svällt ut till att vara. Men det är också klart, att får man en ordentlig statens nybyggnadsbyrå, är man i tillfälle att på denna byrå engagera specialister även i det arkitektoniska. Det vore till stor välsignelse, ifall man inom en sådan nybyggnadsbyrå hade specialister på såväl småbostäder som större sådana och på skolor, sjukhus m. m. Som det nu går till, får en arkitekt inom ett visst verk rita allt möjligt, även om han icke är kompetent till att rita någonting alls eller, i bästa fall, endast kan rita något, men icke allt, som hör till ifrågasvarande etablissemang. Jag betvivlar inte, att den arkitekt, vars arbeten jag närmast haft att göra med, kan vara — eller bli — mycket skicklig att rita sjukhus. Men icke kan man begära, att en person, som möjligen behärskar den svåra specialiteten att rita

*Ang. statens
byggnads-
verksamhet.*
(Forts.)

sjukhus, också nödvändigt skall vara skicklig i att rita bostäder. Jag går så långt, att jag säger, att arkitekturen är så invecklad i våra dagar, att en person, som duger till att rita stora bostäder, icke nödvändigt kan rita små sådana bra, ty den lilla eller till och med den minsta arkitekturen är ett tillräckligt stort arbetsfält för att kräva sina specialister.

Här har man nu sagt i ett yttrande från överintendentensämbetet, att man i allmänhet går så till väga, att man icke bryr sig om programmen, utan man går ut ifrån, att programmen äro sakkunnigt uppgjorda. Ja, jag vill säga, att det icke alls är att lita på. Läkare kunna vara mycket kompetenta och veta, hur de vilja ha det, men de kunna nog skriva program, som en duglig arkitekt knappt kan arbeta efter. Skulle överintendentensämbetet på ett verkligt sakkunnigt sätt kunna granska saken, måste detta ämbete vara med från början. Det är för mig åtminstone fullkomligt klart. Det kan inträffa t. ex. — och jag har haft att göra med sådana fall — att man i ett program gör en helt plötslig omkastning från en princip, som fullföljts vid ett tidigare byggnadsföretag, utan att man talar om det med ett enda ord. Hur skall då den, som granskar en ritning, kunna säga, om detta program är praktiskt eller icke, när det saknar motivering och bara har nakna sakuppgifter? Så har det varit i det fall, där jag haft granskningskyldighet. Man har t. ex. plötsligt gått ned från trevåningspaviljonger för vissa sjuka till tvåvånings. — Det är klart, att detta blir dyrare, men man har icke med ett ord talat om, varför man gjort så. Hur skulle de, som granska dessa ritningar, kunna bedöma, huruvida det är riktigt eller icke att bygga dessa sjukvårdspaviljonger i två våningar i stället för tre, då man icke talat om för dem, att man härvidlag gjort en kolossalt stor förändring, utan, som sagt, att nämna ett ord om saken.

Jag för min ringa del har fått ett mycket starkt intryck av att det lägges ned för litet arbete på det förberedande stadiet. Här skickas oupphörligt till Riksdagen från ämbetsverken via Kungl. Maj:t en massa ritningar, som äro utförda i så liten skala, att folk med någon ansvarskänsla över huvud taget icke tillåta sig sådant.

Var och en, som är intresserad av byggnadsfrågor, vet, att i ju mindre skala en ritning göres, dess mindre arbete nedlägges på en hel del detaljer; en massa saker, som tagas med på ritningar i något större skala, komma icke alls med på de ritningar, som göras i mindre skala. När sedan det hela gått galet, heter det om dessa ritningar i mindre skala: Ja, det var ju bara skisser, som Riksdagen grundade sitt beslut på. Men Riksdagen har rättighet, anser jag, att fordra att såsom grund för sina beslut få lägga något annat än skisser.

Det är emellertid icke blott så, att ritningarna göras slarvigt, utan det är även en massa andra saker, som man kan anmärka på. Kostnadsberäkningarna äro ofta slarvigt uppgjorda, och arbets-

beskrivning saknas fullständigt. Men för att en kostnadsberäkning skall kunna göras korrekt, måste man ju ha en arbetsbeskrivning. Det är icke nog med, att arkitekten har den saken i huvudet, om han icke gitter att kasta ned den på papperet, så att även andra människor kunna se, hur han tänkt sig saken. Den är nämligen så viktig, att den alldeles icke bör få vara hans ensak. Det hände mig, att, när jag skulle granska den sak, som jag nu närmast syftar på, nämligen Strängnäs' hospitalsbyggnader, och vid första sammanträffandet med arkitekten frågade: Var är arbetsbeskrivningen? — jag helt enkelt fick till svar: Det finns ingen sådan! Men huru skall jag då kunna granska ritningarna? frågade jag. — Jo, svarades det, byggnaderna skola göras alldeles lika med hospitalsbyggnaderna i Östersund. Ja, det är inte roligt för den, som skall granska ritningarna till en byggnad i Strängnäs, att få såsom ledning för sitt bedömande av saken endast det att hålla sig till, att det skall byggas på samma sätt som i Östersund. Förhållandena på dessa bägge vitt skilda platser äro ju helt olika. En hel del material, som det faller sig naturligt att använda i Östersund, kan icke alls komma i fråga i Strängnäs, och denna olikhet gäller för övrigt en hel mängd saker.

Vidare slarvas det med avvägningar o. d. Det har sålunda förekommit, att man vid granskning av projekten funnit, att grunderna och trapporna upp till bostäderna företett helt andra massor, än vad arkitekten tänkt sig. Och hur har detta kommit sig? Jo, det har varit så, att marken icke blivit tillräckligt avvägd; man har icke haft tillräcklig kännedom om markförhållandena för att därpå kunna grunda en ordentlig kunskap om vad byggnaden och speciellt grunden skulle komma att kosta. Såsom exempel kan jag nämna, att just beträffande Strängnäs' hospitalsbyggnader har man på hela byggnadsområdet, som är mer än dubbelt så stort som Staden inom broarna och där man skall förlägga bortåt tjugufem stora byggnader för en sammanlagd kostnad av nära 3¹/₂ miljoner kronor, endast slagit ned fem borrhål. Vem som helst, även om han icke är hemma på detta område, bör kunna förstå, huru pass tillförlitlig kännedom man kan vinna om en så stor byggnadsyta genom endast fem borrhål. Sedan vill man narra vederbörande statsråd att på en sådan dålig undersökning grunda en kunglig proposition, med anledning av vilken vi sedan skola sitta här i Riksdagen och anslå 3¹/₂ miljoner kronor.

Det vore mycket mer att säga om denna sak. Det säges nu i ett utlåtande från överintendentsämbetet, att man skulle vid en sådan koncentring av statens byggnadsverksamhet undantaga vissa styrelser, som redan hos sig ha »instituerat» särskilda ritkontor, nämligen fångvårdsstyrelsen och medicinalstyrelsen. Mot detta ber jag att få protestera i dubbel bemärkelse. Jag protesterar först och främst mot själva uttrycket, att det hos dessa styrelser instituerats särskilda ritkontor. Medicinalstyrelsens arkitekt har själv för mig

Ang. statens
byggnads-
verksamhet.
(Forts.)

klagat över, att när han kommer upp till medicinalstyrelsen, har han icke ens en stol att sitta på, än mindre ett rum att arbeta i. Då man alltså talar om, att där skulle ha »instituerats» något särskilt ritkontor, har detta tal icke det minsta fog för sig, då någon sådan lokal där icke alls existerar. Förhållandet har varit, att medicinalstyrelsen så att säga hyrt in sig hos en privat arkitekt och hållit på med detta i många år; men detta kan ju icke kallas för, att styrelsen har »hos sig instituerat» ett ritkontor.

Men även om man icke tager saken på det halvt skämtsamma sätt, som jag nu försökt ta den, utan medger, att dessa styrelser »hos sig instituerat» arkitektkontor, så kan man vidare fråga: Hur har man då gått till väga? Jo, man använder inom medicinalstyrelsen ett medicinalråd till byggnadschef. Jag återkommer här till vad jag nyss sade, att en läkare kan vara en mycket duktig läkare, men han behöver icke fördenskull duga till byggnadschef. Vart leda sådana galenskaper? Jo, Riksdagen hade förra året ett lysande exempel härpå. Det hade hit inkommit ritningar till diverse ombyggnader vid Stockholms hospital för en halv miljon kronor. Där hade man uteglömt hissar för en kostnad av 12,000 kronor. Överintendentsämbetet »antog», att dessa hissar skulle gå av — utrustningsanslaget. Det vill säga: hissarna, som, ehuru de i allmänhet bruka vara rörliga, dock få anses tillhöra fastigheten, skulle enligt den uppfattningen med avseende å anskaffningen likställas med skjortor, kalsonger, madrasser, sängar, stolar, kuddar, knivar och gafflar m. m. Det blir resultatet av att ha ett medicinalråd till byggnadschef. Jag frågade arkitekten, hur detta i all rimlighets namn kunde vara möjligt. Han svarade endast: Det ligger icke inom min rayon, det tillhör icke mig att inhämta kostnadsförslag för hissar, det skall medicinalrådet göra! Men han hade glömt det, och när medicinalrådet glömt det, glömde arkitekten det också, fastän han av ritningarna kunde se, att det skulle finnas hissar. På det sättet skötes för närvarande vår hospitalsbyggnadsverksamhet.

Jag vill vidare protestera mot överintendentsämbetets argumentering, att det över huvud taget skulle vara praktiskt, att man hos just medicinalstyrelsen och fängvårdsstyrelsen hade särskilda arkitektkontor. Det är enligt min uppfattning det mest opraktiska, man kan tänka sig, att ha sådana kontor hos just dessa ämbetsverk, där det icke finnes en enda person, som är inne i byggnadsfrågor, utan där man måste utifrån skaffa extra kraft för dessa saker. Jag tycker, att de exempel, som vi haft på senare tid, peka i den riktningen, att man borde, om något, indraga medicinalstyrelsens och fängvårdsstyrelsens rättighet att själva bedriva byggnadsverksamhet. Det är icke nog med historien om hissarna, som jag nyss anförde. Vad säger man om, att medicinalstyrelsens arkitekt vid uppgörande av kostnadsförslag till en bageribyggnad glömde bakugnarna, ehuru de finnas antydda på ritningarna? Huru man emellertid skall kunna

sköta ett hospital, för vilket man kostnadsberäknar på sådant sätt, är svårt att säga. Förmodligen hade man väl tänkt sig, att även bakugnarna skulle bekostas av utrustningsanslaget i likhet med — hängrännor, stuprör och annat, som arkitekten måhända i förstone icke ansett nödvändigt med vårt klimat.

Vad beträffar fångvårdsstyrelsens sätt att sköta sin byggnadsverksamhet, behöver jag blott erinra om, vad som var före här häromdagen, då fångvårdsstyrelsen på förslag av sin arkitekt ville förmå Riksdagen att till en enkel verkstadsbyggnad ute på Långholmen bevilja en summa, motsvarande 31 kr. 50 öre per kubikmeter, under det att man bygger de gentilaste och luxuösaste palats vid Strandvägen här i Stockholm för 28 kr. per kubikmeter. Efter ett sådant påstående, som att ett ämbetsverk, vilket bär sig åt på detta sätt, verkligen fortfarande bör ha rättighet att sköta sin byggnadsverksamhet, har man rätt att sätta åtminstone ett par frågetecken i marginalen — det är det minsta, vill jag säga.

Överintendentsämbetet säger även, att det beträffande nu nämnda verk liksom även en del andra verk skulle vara nog med att såsom hittills överintendentsämbetet granskade ritningarne, när de bliva färdiga. Jag vågar bestämt påstå, att detta icke är nog, ty i många fall är det alldeles för sent att, när man lagt ned arbete på ritningarna, få eventuella misstag rättade, och vidare är det alldeles påtagligt, att kritiken måste bliva mycket ytlig, då man går ut från, att man icke har något att göra med programmen, då det ju i första hand är dessa, som äro det grundläggande för det hela.

Jag har för ögonblicket icke något mera att tillägga. Jag återkommer till min gamla käpphäst, att det enligt min mening icke går att reformera vårt byggnadsväsende, om man icke reformerar undervisningen i byggnadskunskap över huvud taget, både för arbetare, förmän, byggmästare och arkitekter, men naturligtvis bör reformen i allra främsta rummet gälla undervisningen för våra arkitekter.

Herr Rydén: Herr talman! Vad mom. a) beträffar, har det visserligen redan fallit genom Första kammarens beslut. Men man kan ju ha anledning antaga, att efter herr Nilsons i Örebro anförande de där uttalade önskemålen skola bliva vederbörligen beaktade. Jag tror dock för min del, att åtskilligt talar för, att Andra kammaren nu bifaller utskottets hemställan oförändrad. Visserligen har herr finansministern upplyst om, att det är vissa utredningar, som icke av statsutskottet och statsrevisorerna varit kända, men vilka äro påtänkta eller igångsatta. Det är emellertid åtminstone i ett par hänseenden, som jag för min del icke kan finna, att de utlovade utredningarna kunna komma att bliva av den beskaffenhet, att man har garanti för, att verklig rättelse kommer till stånd. Jag är för min del av den uppfattning, att det förslag, som överintendentsämbetet självt har gjort angående sin egen omorganisation

*Ang. statens
byggnads-
verksamhet.
(Forts.)*

Ang. statens
byggnads-
verksamhet.
(Forts.)

för att kunna ta befattning med statens byggnadsverksamhet i större utsträckning än för närvarande, icke är tillfredsställande, och jag fruktar för, att, om man gör denna fråga om överintendentsämbetets omorganisation uteslutande till en löneregeringsfråga, så komma de olägenheter, som vidlådit statens byggnadsverksamhet under långliga tider och som äro i ögonen fallande för envar, som varit i tillfälle att ute under resor bese statens nyare byggnader — dessa olägenheter komma att fortfara, för såvitt det icke blir en annan organisation av överintendentsämbetet, än den som det självföre slagit.

Enligt min uppfattning skulle det även i ett annat avseende vara nyttigt, om den utredning, som herr finansministern varit vänlig att utlova, bleve kompletterad, och det rör — jag medgiver det gärna — den mycket svåra, men ytterst viktiga frågan om arkitekt-taxans sammanhang med kostnaderna för statens byggnader. Jag får nämligen säga, att det är ett fullkomligt demoraliserande system, som staten är prisgiven att använda sig av, nämligen att arvodet för arkitekternas arbete skall utgå med viss procent av den kostnad, vartill arkitekterna beräkna resp. byggnaders uppförande. Det är klart, att detta är ett fullkomligt demoraliseringssystem; arkitekterna äro ju icke mer än människor, och därför är det ju givet, att detta system medverkar till att kostnaden för statens byggnader drives upp. Jag tror, att en sådan detalj som den av mig nu anförda icke ingår i herr finansministerns utredningsplan och i vad som bör komma under omprövning.

Det finns, herr talman, även andra skäl för ett bifall härvidlag, och vore icke tiden så långt framskriden, skulle säkerligen åtskilliga av dem, vilka äro eller varit Riksdagens revisorer, kunna lämna kammaren sådana upplysningar angående de erfarenheter, som de vunnit beträffande statens nyare byggnader, att kammaren icke ett ögonblick skulle tveka att bifalla förslaget.

Jag är glad över, att herr finansministern alldeles uppenbart har ett livligt intresse för saken, och vare sig en riksdagsskrivelse nu kommer till stånd eller icke, vågar jag uttala min förhoppning om, att även i de avseenden, jag här omnämnt, en ändring måtte komma till stånd.

Jag yrkar bifall utskottets hemställan.

Herr *Ström* instämde häruti.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på bifall till det av herr Nilson i Örebro under överläggningen framställda yrkandet, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Härpå upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, *Ang. tullen å ris, risgryn och rismjöl.* nr 24, i anledning av väckt motion om upphävande av tullen å ris, risgryn och rismjöl.

I en inom Andra kammaren av herr *Sjöblom med flera* väckt motion, nr 75, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade hemställts, att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i tulltaxan, att bestämmelserna, som gällde ris, oskakat eller paddy, risgryn och rismjöl, helt måtte utgå ur densamma.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Eklund, Kobb, Bäckström, Röing, Eriksson* i Grängesberg, *Rune, Larsson* i Klags-torp, *Bergman, Källman* och *Månsson*, vilka ansett, att utskottet bort föreslå, att Riksdagen i anledning av förevarande motion måtte besluta, att oskakat ris skulle vara tullfritt, att tullen å risgryn skulle nedsättas till 2 kronor för 100 kilogram, men att tullen å rismjöl skulle bibehållas vid sitt nuvarande belopp, samt att i följd härav rubrikerna nr 80 och 81 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse:

80. Ris, oskakat eller blott befriat från ytterskalet fritt
 *81. Ris, malet:
 a) gryn 100 kilogram 2 kr.
 b) mjöl 100 kilogram 6 kr. 50 öre.

Utskottets hemställen föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Röing: Herr talman, mina herrar! Det är i år 25 år sedan det nya systemet efter vunnen valseger införde en massa nya tullsätser, och en bland de mera egendomliga av dessa var utan tvivel tullen å råris. Denna tull infördes nämligen ur tullskyddsvänlig, ur rent protektionistisk och icke ur statsfinansiell synpunkt. Våra dagars protektionister, åtminstone i bevillningsutskottet, se glädjande nog denna fråga på helt annat sätt; de ha åtminstone i sin motivering icke med ett ord nämnt något om de tullskyddsvänliga synpunkterna, utan avstyrkt den del av motionen, som avser tullen å råris, på statsfinansiella skäl, och majoriteten i bevillningsutskottet — om man över huvud taget kan tala om en majoritet, när tio röster stå mot tio — framhåller, att man måste

*Ang. tullen d
ris, risgryn
och rismjöl.
(Forts.)*

anföra mycket tungt vägande skäl för att borttaga en sådan finanstull, men så har, enligt utskottets förmenande, i detta fall icke ägt rum.

Jag är dock av annan åsikt och har på grund därav även avslutit mig till reservanterna, och jag har gjort det på huvudsakligast följande skäl.

Jag kan för min enskilda del icke anse det vara riktigt, att staten åsätter tull å en råvara, som icke kan produceras här i landet, och därtill en tull, som skadar industriens berättigade intressen, därigenom att tullen förorsakar industrien ökade produktionskostnader. Men denna tullsats skadar icke blott industrien genom att verka fördyrande, utan den skadar även på samma gång den konsumerande allmänhetens intressen. Riksdagen har här det ovanliga nöjet att kunna borttaga en tull och därigenom gagna såväl industriens som den konsumerande allmänhetens intressen, och icke minst i dessa dyrtider borde det vara för Riksdagen synnerligen kärt att under sådana förhållanden vara med om att borttaga en tullsats å en av våra livsförnödenheter.

Nu säger visserligen majoriteten i bevillningsutskottet, i motsats till vad motionärerna framhålla, att risgryn är en vara, som till mycket stor del konsumeras av de burgnare samhällsklasserna, vilka utan egentlig olägenhet böra kunna bära den prisförhöjning, tullen medför. Jag tror för min del, att risgryn helt naturligt konsumeras av alla samhällsklasser, men att de ärade motionärerna ha rätt, när de säga, att risgryn är en vara, som i ganska stor utsträckning konsumeras icke minst bland de fattigare inom landet och speciellt i vissa delar av vårt land. Så har åtminstone meddelats mig av flera av mina kamrater inom bevillningsutskottet, vilka väl känna till de levnadsförhållanden, under vilka dessa fattigare samhällsklasser leva här i landet.

Jag ber dessutom få pepeka, att vi tio reservanter icke velat vara med om den del av motionen, som går ut på borttagandet av tullskyddet å risgryn. Medan vi således yrka bifall till motionen i vad den avser borttagandet av tullen å råris, ha vi å andra sidan förordat, att riskvarnsindustrien skulle behålla samma tullskydd som för närvarande. Antages reservationen, skulle industrien faktiskt till och med få ett något högre tullskydd än hittills, ty medan det nuvarande tullskyddet motsvarar en tullsats av 1 kr. 93 pr 100 kilogram risgryn, ha vi i reservationen avrundat denna tullsats uppåt till 2 kronor per 100 kilogram. Man borde enligt min uppfattning knappast, när reservanterna ställa sig på status quo med avseende å skyddet för riskvarnsindustrien, tveka att borttaga tullen å råris.

Nu säger måhända en och annan: ja visst skulle vi vilja vara med om att förbilliga denna vara ur nu angiven synpunkt, om vi icke behövde taga hänsyn till de rent statsfinansiella synpunkterna och om det icke vore så, att budgeten redan förut är så överansträngd, att man icke gärna kan minska inkomsterna med det be-

lopp, som det här rör sig om, eller cirka 4- à 500,000 kronor. Jag vädjar dock till eder alla, mina herrar, huruvida icke, även om Riksdagen ej redan gjort eller under de närmaste månaderna kommer att göra sådana besparingar, så att ökade skatter behöva påläggas, om denna tull borttoges, det dock torde bliva mycket lätt för bevillningsutskottet att föreslå Riksdagen att uttaga detta belopp på annat sätt, som är för de skattdragande mycket rättvisare — jag för min del är åtminstone övertygad härom.

Jag vill dessutom i detta sammanhang framhålla, att i Riksdagen föreligga motioner, genom vilkas antagande nya inkomster kunna tillföras statskassan. En sådan motion är t. ex. väckt av en ärad representant från Hälsingborg, som föreslagit en förhöjning av fondstämpeln. Jag tror nu visserligen icke, att motionen sådan den föreligger kan antagas, emedan i densamma föreslås en alldeles för stor förhöjning av stämpeln, men om man blott höjer densamma något, är det mycket lätt att få in det belopp, som genom tullen å rår is nu inflyter till statskassan.

Jag ber, herr talman, att av dessa skäl få yrka bifall till reservationen.

Herr Vennersten: Herr talman, mina herrar! Som den föregående ärade talaren påpekade, har utskottet i denna fråga stått delat i två lika stora delar, tio mot tio. Bland utskottets ledamöter anslöt sig ordföranden till den mening, som blev utskottets. Man ser sålunda, att meningarna här icke gått efter partigränser, då även inom vänstern en röst och icke den minst betydande höjts för bibehållande av tullen å ris, såsom den nu är.

Innan jag emellertid går att i korthet angiva, hur man kom till den uppfattning, som blivit utskottets, vill jag begagna tillfället att konstatera det glädjande faktum, att utskottet enhälligt anser kvarnindustrien i detta fall behöva behålla det skydd, som den för närvarande har. Ja, man har t. o. m., såsom den föregående ärade talaren sade, gått något längre. Det är visserligen sant, att om tullen å risgryn nu sättes till 2 kronor och råriset blir tullfritt, så blir dock importen av risgryn så till vida underlättad, som det är bekvämare att taga in varan, då man blott har att vid införseln erlægga de två kronorna i stället för förutvarande 6 kronor 50 öre, även om den svenska tillverkningen erhållit motsvarande lättnad.

Den svenska kvarnindustriens intressen hava emellertid alla utskottets ledamöter önskat tillgodose. Det återstår således endast att något granska de statsfinansiella skäl, som kunna tala för rårisktullens bibehållande. Det är då först att märka, att en omläggning av indirekta skatter till direkt beskattning medför konsekvenser, som kunna vara kännbara nog även för våra kommuner, i det att kommunerna ju ha såsom sin nära nog enda inkomstkälla att lita till den direkta beskattningen, och har det därför ansetts vara klokt

*Ang. tullen å
ris, risgryn
och rismjöl.
(Forts.)*

Ang. tullen å ris, risgryn och rismjöl.
(Forts.)

att iakttaga en viss försiktighet, då det gäller att låta en indirekt skatt avlösas av direkt beskattning.

Det är i detta sammanhang lämpligt, synes det mig, att påminna sig, att hela vår kommunala beskattning nu är föremål för en utredning och att man har att motse en väsentlig omläggning i detta avseende, och det kan väl då knappast vara skäl i att till den direkta beskattningen överföra något, som nu uttages på annat sätt, innan man fått se, hur det ställer sig med den blivande kommunala beskattningen.

Jag kan icke annat än på nytt, såsom när det var fråga om tullen på plommon, sviskon och russin, erinra om, hurusom en omläggning, sådan som den nu ifrågasatta, dock under nuvarande förhållanden kan möta betänkligheter även ur annan synpunkt. Vi ha ju att förvänta en kungl. proposition angående statens, kommunernas och landstingens frigörande från beroende av rusdrycksmedlen. Här föreligger dessutom redan ett förslag om en stor social reform, pensionsförsäkringen, som visserligen icke till att börja med kräver så stora bidrag från statens sida, som den så småningom kommer att göra, men vilken dock med årens lopp kommer att erfordra mycket betydande summor. Man måste sålunda anstränga sig att finna skattekällor för att kunna täcka de ökade kraven, samtidigt med att man arbetar på att göra staten oberoende av en hittills ganska rikligt givande inkomstkälla. Skola vi då i en sådan situation vara benägna, frågar jag, att överföra åtskilligt av vad som nu inflyter på indirekt skatteväg till den direkta beskattningen? Mig har det förefallit, att, även om, såsom herr Röing nyss påpekade, man i år icke har några svårare bekymmer för att få debet och kredit i statskassan att gå ihop, man dock borde taga hänsyn till de inom den allra närmaste tiden kommande förhållandena, även om det nu icke gäller mer än i runt tal $\frac{1}{2}$ miljon kronor.

Det är uteslutande på grund av dessa statsfinansiella skäl, som utskottsmajoriteten, om jag så får kalla den, ställt sig på status quo, och det är också av dessa skäl, herr talman, som jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Eriksson i Grängesberg: De två talare, som här förut yttrat sig i denna fråga, ha koncentrerat sina anföranden för att få debatten så kort som möjligt, och jag skall, i vad på mig ankommer, följa deras exempel.

Jag vill först redogöra för anledningen till, att jag för min del såsom utskottsledamot gått med på kvarntullens bibehållande och måhända i någon mån dess ökande. Den siste ärade talaren var ju för sin del glad över, att vi, som i övrigt reserverat oss, dock icke inom utskottet yrkat på, att kvarntullen skulle borttagas. Det har synts mig, att man bör resonera på det sättet, att så länge som det finnes tullskydd för förmalning av spannmål och andra produkter, kan man väl icke rättvisligen säga, att de två risgryns-

kvarnar, som vi ha i vårt land, skola fullständigt ställas utan skydd; man kan väl näppeligen icke beträffande en artikel taga bort det tullskydd, som kvarnindustrien i övrigt åtnjuter, utan det bör väl vara likhet hela linjen utefter; åtminstone gäller denna sats rent principiellt sett, för så vitt det icke kan påvisas, att någon viss del av industrien har lättare att slå sig igenem, än vad fallet är med industriens andra grenar.

När man sedan skall bestämma, huru stort skyddet i ett särskilt fall skall vara för att stå i proportion till det skydd, som kvarnindustrien i övrigt åtnjuter, står man i viss mån frågande. Motionären har för sin del föreslagit, att i nu förevarande fall tullsatsen måtte sättas till 1 kr. 57 öre per 100 kg. Vid de uträkningar, som angående samma sak ägt rum inom bevillningsutskottet, har man emellertid kommit till en högre siffra, nämligen att 1 kr. 93 öre skulle motsvara det skydd, som riskvarnsindustrien för närvarande har. Från visst håll inom utskottet framställdes då yrkande, att kvarntullen skulle sättas till 2 kronor, och man gjorde detta till villkor för biträdandet av en reservation med yrkande om tullfrihet å rårís. Detta är det enda skäl, som gjort, att jag för min del gått med på denna tullsats av 2 kronor.

Då jag nu gått med på denna kvarntull å 2 kronor, har jag dock ingalunda därmed velat säga, att jag anser denna tullsats vara lämplig, och jag har därmed på intet sätt velat erkänna det berättigade i en kvarntull över huvud taget. Jag har endast ansett, att likaväl som vi ha en kvarntull i vissa andra avseenden, likaväl är det berättigat, att även riskvarnsindustrien får ett sådant skydd. När man medgiver detta, blir det fråga om, huru stor den skall vara, och därigenom att jag gått med på 2 kronor, har jag icke velat säga, att denna tullsats är lämplig och väl avvägd. Jag har velat anföra detta till kammarens protokoll, så att det icke i framtiden skall kunna sägas, att vi genom att här nu föreslå ett kvarnskydd av 2 kronor per 100 kilogram skulle ansett detta skydd lämpligt, välbeträkt och rättvist. Jag anser mig fullständigt oförhindrad att vid en kommande riksdag, om jag anser det lämpligt, yrka på jämkning av denna tull eller på dess borttagande.

Vad beträffar det yrkande, som framförts i reservationen angående borttagande av importtullen på ris, ber jag att få på det livligaste instämma i reservanternas yrkande. Nu har av den siste ärade talaren icke anförts annat än statsfinansiella skäl, och det kan icke anföras annat än statsfinansiella skäl för tullens bibehållande. Det skäl, som han egentligen anført, är, att vi nu stå inför ökade utgifter, således större krav på statskassan år efter år, och att det därför vore olämpligt att på något sätt söka rubba de inkomster, statskassan har, utan att vi få se till, att vi bibehålla desamma. Det är kontentan av hans anförande.

Jag ber att få taga bestämt avstånd från en sådan uppfattning. Kan det bestämt påvisas, att vi hava inkomster till statskassan,

*Ang. tullen å
ris, risgrön
och rismjöl.
(Forts.)*

*Ang. tullen å
ris, risgryn
och rismjöl.
(Forts.)*

som icke äro rättvisa, icke rättfärdiga, förefaller det mig, att man får se till, om man icke kan taga bort dem och söka erhålla några andra i stället, även om, såsom nu är förhållandet, det skulle komma att krävas nya utgifter. Ser man på vår inkomstbeskattning i allmänhet, är det väl bra märkvärdigt, att ett så litet land som vårt skall kunna taga in mellan 35 och 40 miljoner endast på tre sådana artiklar som socker, spannmål och kaffe. Sockret lämnar mellan 19 och 20 miljoner kronor, spannmålstullen varierar mellan 8 och 12 miljoner kronor och lämnar i medeltal 10 miljoner årligen, och kaffet lämnar mellan 3½ och 5 miljoner eller i medeltal 4 miljoner kronor. Det blir tillsammans cirka 35 miljoner kronor. Nog är det betecknande, att ett så litet land som vårt med 5 miljoner invånare skall taxera ut på den direkta livsmedelskonsumtionen, på ett behov, som är det mest primära hos medborgarna, 35 miljoner kronor.

En uttaxering, sådan som denna, drabbar så kolossalt ojämnt. En miljonär, som bor på Strandvägen, konsumerar i regel mindre socker än en lantarbetare, en småbonde eller en skogsarbetare. Han kanske konsumerar mer i hela sitt hushåll, emedan han har större personal, men rent personligt konsumerar han kanske mindre, när det gäller socker, och så är det även i fråga om spannmål och kaffe. Av alla dessa artiklar kan man påstå, att de fattiga konsumera mera än de förmögna, och då förefaller det mig, som om man icke kunde upprätthålla den princip, som herr Vennersten framförde, nämligen att man icke skall rubba på våra indirekta skatter. Man kan gå en annan väg, och kan man därvid icke tillgripa de stora tullarna, så får man tillgripa de små. Det väcktes en motion från jönköpingsbanken, som sökte åvägabringa rättelse i fråga om sockerbeskattningen. Den kunde icke vinna majoritet i Andra kammaren. Nu har man gjort försök på andra punkter, låt vara att det icke är så stora belopp; det är blott fråga om 450 å 460,000 kronor. Men det är i alla fall ett försök att gå i den riktning, som åtminstone ur demokratisk synpunkt är riktig.

Nu framhåller man vid upprepade tillfällen, att ålderdomspensioneringen kommer att kräva så oerhört med penningar, att man får vara synnerligen försiktig. Jag medgiver villigt, att om vi få en ordentlig ålderdomspensionering genomförd, då skola vi talas vid om saken, men så länge som det hela inskränker sig till att staten skall bidra första året med 5 eller 6 miljoner kronor och att sedan, om 20 eller 30 år, bidraget skall stanna vid ungefär 20 miljoner kronor, tycker jag icke, att man har anledning att gnälla så mycket, som man gör. Är det så, att det verkligen gäller att giva folket något, kan det diskuteras om, huruvida man icke kan i någon mån bibehålla sådana skatter, men nu, så länge det endast gäller dessa nådesmulor, är det icke värt att draga fram detta skäl.

Jag kan icke annat än yrka bifall till reservationen.

Herr Månsson: Herr talman, mina herrar! Ingen må förundra sig över att jag känner mig upprörd över denna tullfrågas behandling i Riksdagen. Det talas om väckt ansvarskänsla, om stegrad nationell självkänsla och fosterlanskänsla, och man vill hos alla klasser, så långt sig göra låter, enas för nationens sunda materiella och andliga utveckling. Till och med i en sådan fråga som denna framträder dock alltmera tydligt det ögonblicket, då vi här komma att skiljas med orden: vi träffas vid Philippi, när vi komma underfund med, att det här icke är någon möjlighet att komma till enighet, utan valmanskåren därute får avgöra, vilken väg vi skola gå. Här visar det sig, att de, som äro ekonomiskt välsituerade, som i ett kvarts århundrade åtnjutit nära nog skattefrihet, vägra enständigt och ihärdigt att påtaga sig — jag vill icke säga sin andel i samhällsbördorna, ty det begära vi icke för närvarande, emedan vi taga hänsyn till att deras ryggar äro ovana att bära dessa bördor — men vi begära, att de skola träna sig för att bära sin andel. De vilja det emellertid icke. Man kan icke undra på, att jag ser förhållandena i vårt land i rätt mörka färger. Hur skall man kunna begära någon samhällssolidaritet av de arbetslösa, de egendomslösa, som hava svältande hustrur och barn, när de förmögna icke ens vilja bära sin andel, ja, som sagt, det begära vi för ögonblicket icke, utan vi begära endast, att de skola något så när taga reson.

Jag läste, på tal om denna fråga, i går kväll i ett av högerns huvudorgan en artikel, där det bland annat säges om denna reservation: »Här framträder verkligen det liberala och socialistiska lättsinnet i finansiella frågor med en avskräckande öppenhet. Resonemanget är både cyniskt och ansvarslöst och har sin enda bärande grund i den absoluta fordran på livsmedelsbeskattningens minskning, för vilken alla andra argument få stryka på foten».

Jag finner tvärtom till och med ett sådant till formen beskedligt uppträdande, som här presterades av högerns general i tullfrågor, cyniskt och ansvarslöst, och man kan om detta använda alla de argument, som högerns organ här använt angående reservanternas resonemang.

Beträffande själva sakfrågan är jag förekommen av herr Eriks-son i Grängesberg. Jag har icke gått med på denna jämkning, därför att jag nu skulle hava blivit på något vis omvänd i tullfrågor, ty det såg nästan ut så, att döma av de känslspröt, som herr Vennersten sträckte ut, som om han ville låtsas sig vädra något sådant. Detta är emellertid ett misstag. Jag har gått med på förslaget för att få en jämn summa. Jag föreslog först 1: 50 kronor per 100 kilogram, men det var omöjligt att få någon med mig på detta förslag. Jag vill minnas, att man ville hava 1: 93. För att få en jämn summa, gick jag då med på 2 kronor, men därmed har jag icke sagt, att riskvarnsindustrien i vårt land skulle gå under, om det också icke bleve mer än 50 öres tullskydd. Jag tror, att

*Ang. tullen å
ris, risgryn
och rismjöl.
(Forts.)*

Äng. tullen å
ris, risgryn
och rismjöl.
(Forts.)

herr Jeansson i Kalmar är en så skicklig köpman, att han nog skulle hålla sin affär över vattnet även utan tull, och han är ju den förnämsta tillverkaren av denna vara här i landet. Icke hava vi därmed bundit våra händer.

Herr Vennerstens betänkligheter äro förnämligast tvenne. Den ena är den, att vi nu behöva vara försiktiga med avlösandet av indirekta skatter, emedan det talas om att frigöra stat och kommuner från beroendet av sprithantering. Jag tror, att medborgarna i landet genom sprithanteringens strypande undan för undan komme att vinna så mycket större skattekraft, än som motsvaras av denna lilla minskning, att detta jämnar ut saken, och att det blir en fin affär ändå.

Beträffande ålderdomspensioneringen undrar jag, om vi icke redan hava betalt den. Den är för länge sedan betald, herr Vennersten. Tag blott spannmålstullarna; det är avsevärda summor, som man fått betala till statskassan i tull för utifrån kommande spannmål och mjöl, och det kan jag utan överdrift säga, att omkring tre gånger denna summa ha vi betalat till godsägarna och kvarndirektörerna i landet. Om vi nu begära restitution av vad de fått för mycket, bör detta kunna räcka till ålderdomspensioneringen och litet därutöver. När staten fått för mycket av en medborgare, begär medborgaren ersättning av staten, har åter medborgaren fått för mycket av staten, så begär även den restitution. Varför icke säga till dessa personer: nu få ni vara så goda och betala vad ni ha fått under tidernas lopp; det räcker för övrigt med blotta räntan på vad ni fått.

Jag skulle visserligen kunna vara med om att vi först toge bort rena skyddstullar och tills vidare lämnade finanstullarna kvar, därför att för den konsumerande allmänheten äro ju skyddstullar långt mera tyngande. När det genom skyddstull går 1 krona in i statens kassa, så går det 3, 4, 5, ända upp till 50 kronor in i privata fickor. Den skatt medborgarna betala kommer icke samhället till godo, utan de privata, och dessa använda den alltid på ett okontrollerat sätt, ibland till och med på ett mot folkets betalande flertal fientligt sätt, såsom t. ex. då de fylla lockoutkassorna med de medel, som arbetarne betala i form i skyddstullar.

När man går att lossa på skyddstullarna, resa sig de privilegierade samhällsklasserna till ett starkt motvärn, såsom vi nog minnas från sockerfrågan. Och när man med mindre oväsen försöker taga bort finanstullarne här i landet en efter annan, så småningom, så sakta under årtionden, så vilja icke de bärkraftigaste skuldrorna bära sin andel av samhällets bördor. Vill icke högern vara med, så må den säga ifrån: vi vilja icke betala, vi äro icke vana därvid. Vi veta då, vad vi hava att rätta oss efter, vi socialister, och valmännen få avgöra det.

Herr Sjöblom: Efter vad här sagts, skulle jag egentligen icke behöva säga något, men jag vill dock yttra några ord om anledningen till att jag väckte denna motion.

Det är ju så, att 1880-talets tullpolitik i våra dagar börjar att lämna verkningar efter sig, och dessa verkningar tyckas vara sådana, att till och med långt in i högerns led börjar man inse, att man misstagit sig. Jag tycker, att då folkopinionen börjar visa tendens till nya tullstrider, möjligen lika starka som på 1880-talet, borde de, som begått misstaget, i någon mån gå med på att rätta sitt misstag utan att genom orimliga strider tvingas till att göra rättelse.

Av utskottets motivering framgår, att skälen för ett avslag på motionen icke äro synnerligen starka, det vill säga att det för protektionisterna numera fattas bärande argument för att kunna försvara tullsystemet.

Vad först kvarntullen angår, har ju utskottet kommit med ett enigt utlåtande. Kvarnägarna skola få hava kvar sin tull, och den har till och med i någon mån ökats. Det anföres flera skäl härför i utskottets motivering. Ett av dem är, att importen till hamnar i Tyskland och Holland kan ske i betydligt större och därigenom billigare frakter än till svenska hamnar. Jag förstår nu icke, vad detta har med kvarntullen att göra. Ty skulle Holland och Tyskland konkurrera på den svenska marknaden med ris och risgryn, så finge väl deras fartyg besöka lika små hamnar i Sverige, som den svenska kvarnindustriens fartyg behöva göra.

Ett annat skäl, som utskottet anført, är, att den riskvarnsindustri, som finnes här i landet, måste räkna med tullen på maskiner. Ja, ärade protektionister, det är icke alls frihandlarnes fel, att nämnda industri behöver räkna därmed, och konsumenterna skola väl icke betala tull i flera omgångar. Återverkningarna av tullsystemet hava påvisats många gånger här i kammaren, och de måste väcka allmänhetens uppmärksamhet och slutligen tvinga protektionisterna att vända bladet i politiken.

Detta är ju som sagt inga bärande argument.

Jag hade ju helst sett, att min motion blivit bifallen i dess helhet, ty jag kan icke finna det rimligt, att ett par kvarnar här i landet skola åtnjuta ett tullskydd, som i alla fall uppgår till 170,000 kronor för år. Och då utskottets majoritet påstår, att kvarnarna icke hållas i gång mer än sex å åtta månader om året, så förefaller det mig, som om ett tullskydd på 170,000 kronor skulle bliva oerhört dyrt.

Vad den statsfinansiella sidan beträffar, så har den redan förut berörts av flera talare, så att jag behöver icke ingå på den saken.

Utskottets majoritet tyckes betvivla, att småfolk förtär risgryn i någon större utsträckning. Jag har visserligen inga siffror, varmed jag kan bevisa mitt påstående, men jag har några år stått såsom minuthandlare i en kooperativ förening på min fritid och mi-

*Ang. tullen å
ris, risgryn
och rismjöl.
(Forts.)*

*Ang. tullen å
ris, risgryn
och rismjöl.
(Forts.)*

nuterat ut varor, och jag har då sett, att risgryn användes i mycket stor utsträckning av småfolk, ja, till och med i större utsträckning än av de burgnare klasserna.

Nu säges det här, att staten har en stor inkomst av denna tull, vilken inkomst den icke så lätt skulle kunna undvara, men längre ned i samma stycke säger utskottet, att konsumtionen av risgryn här i landet icke är så betydande. Det är väl då den höga tullen, som föranleder detta; annars finnes det ju icke något sammanhang mellan dessa uttalanden i samma stycke av utskottets utlåtande.

På grund av vad som sagts här i dag och förut är det tydligt, att med den ökade representation, som socialdemokratien fått i Riksdagen, tullstriderna allt mer och mer skola rycka fram, och valmännen komma nog att draga försorg om att så blir förhållandet. Det kan icke gå i längden, att de fattige skola bära så oerhörda bördor för samhället, som nu sker.

Det har här talats om ålderdomspensioneringen, och jag kan icke underlåta att säga, att min tanke om densamma är, att de stora bördor, som fattigvården nu medför för kommunerna och som i alla fall bäras ungefär efter de olika samhällsklassernas bärkraft, så länge ett gammalt föräldrat system gör det möjligt, komma allt mera att skjutas över på de fattiga själva, som skola hava pension. Ålderdomspensioneringen blir således till fördel för de stora och bärkraftiga skuldorna och, tillämpat i praktiken, även till nackdel för dem, som nu få bära bördan av konsumtionsskatterna.

Det kan tyckas, att det vore på tiden, att även högern själv bör inse 1880-talets misstag och vidtaga rättelse.

Jag har vidare funnit det argument om näringarnas skydd, som högern fört fram, icke riktigt bärande. Tullsystemet är ett system, som gör, att det uppstår ekonomisk förskjutning i ett land, från den ena medborgaren till den andra. Min mening är, att medborgarne i ett land borde hjälpas åt i endräkt att avvinna vad vi kalla världsmarknaden det mesta möjliga för att få välstånd i landet. Men det sker enligt min mening icke genom att fördyra livsmedlen på ett orimligt sätt, vilket givetvis, som den föregående talarren nämnde, återverkar på produktionskostnaden och försvårar avsättningen av våra produkter på världsmarknaden. Det är enligt min mening ett alldeles bakvänt sätt ur nationalekonomisk synpunkt att resonera så, att tullar skola kunna åstadkomma välstånd i landet. Motsatsen måste, om man drager en logisk slutsats av detta, bliva en naturlig följd.

Det kan väl icke förvåna någon, att de, som infört tullsystemet och draga personlig nytta av detsamma, fortfarande hålla på, att det skall finnas kvar. Men dessa skola ju icke i all framtid vara de bestämmande, utan det blir, såsom jag nyss nämnde, valmännen, som få draga försorg om att andra vindar komma att blåsa i det politiska livet.

Oaktat jag icke är riktigt nöjd med reservanternas förslag, att den höga kvarntullen skall få stå kvar, så har jag dock, herr talman, icke något annat yrkande att göra än bifall till reservationen.

*Ang. tullen å
ris, risgryn
och rismjöl.
(Forts.)*

Herr Vennersten: Jag skall icke förlänga debatten, men jag kan icke underlåta att, innan vi avsluta detta ärendes behandling, protestera mot ett uttalande, som herr Månsson hade, då han betecknade min motivering såsom cynisk och ansvarslös.

Jag vill icke tro, att herr Månsson bakom dessa hårda ord sätter en lika svår mening. Men jag vill säga herr Månsson, att jag är alldeles övertygad om, att han gagnar illa den sak, som han här talar för, om han gentemot kammarens övriga ledamöter, även om de äro hans politiska motståndare, använder sådana uttryck.

Jag är alldeles viss om, att jag skall få kammarens ledamöter mangrant med mig, då jag säger, att det vore nyttigare och lyckligare, om dylika uttryck, om man över huvud anser sig kunna använda dem, sparades för tillfällen, då de passa bättre, än vad de göra här i kammaren.

Herr Månsson: Herr talman, mina herrar! Jag har endast läst upp ett yttrande i frågan ur ett av högerns huvudorgan, där dessa uttryck förekommo. Jag har sagt, att jag återslungar dessa uttryck på dem, som hava denna uppfattning, och detta, huru mildt till formen herr Vennerstens anförande och uppträdande än var. Mitt yttrande innebar icke, att herr Vennersten personligen uppträdde cyniskt, fräckt och ansvarslöst, men det innebär, att det parti, han företräder, är så vant att vara fritt från samhällliga bördor, att dess ovilja mot att åtaga sig sådana bördor kan betecknas med dessa ord.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes likväl, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 24, bifaller den vid betänkandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. tullen å
ris, risgryn
och rismjöl.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren bifallit ntskottets berörda hemställen.

Voteringen utvisade 123 ja mot 57 nej, vid vilken utgång kammaren således med avslag å utskottets hemställen bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

§ 11.

Bevillningsutskottets härfpå föredragna betänkande, nr 25, i anledning av väckt motion angående eventuell höjning av tillverkningsavgiften för inom landet tillverkat socker, lades till handlingarna.

§ 12.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 26, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om fastställande genom statens medverkan av priset å sockerbetor; och blev utskottets hemställen därvid av kammaren bifallen.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,39 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem

Per Cronwall.